

23 maj.

Debatter m. m.

Fredagen den 23 maj.

Sid.

Svar på interpellationer:

av herr Petrén om stimulerande av de statsanställdas förslagsverksamhet	5
av herr Lindblom om utflyttningsförbud för underhållsskyldig familjeförsörjare	12
av herr Jansson, Fridolf, ang. statsbidraget till enskilda vägar, för vilka kommunalt anslag beviljats	14
Ang. uppskov med behandlingen av vissa motioner	15
Ang. statsrevisorernas berättelse rörande statsverket:	
Kostnaderna för fältsjukhuset i Korea	23
Pensionsstyrelsens tillsyn över understödsföreningar m. m.	24
Enskilda hemmans utsyningsförmån på Böda kronopark	25
Fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik m. m.	32
Sjöfartens avgifter till lots- och fyrväsendet	38
Anslag till universiteten m. m.:	
Om inrättande av en professur i näringslära m. m.	49
Karolinska institutet	50
Stockholms högskola	51
Anslag till mödrahjälp	56
Beskattningen av sambruksföreningar	57
Försäljning av fastigheter från kronoparken Asa	59
Statsråds deltagande i utskottsval m. m.	61
Om kontantpremiering av enskilt sparande	64
Om skatterestitution vid sparande	70

Samtliga avgjorda ärenden.

Fredagen den 23 maj.

Sid.

Bevillningsutskottets memorial nr 56, ang. uppskjutande av behandlingen av vissa motioner	15
Statsutskottets utlåtande nr 145, i anledning av riksdagens revisorers berättelse ang. statsverket	23
— nr 146, ang. stat för riksgäldsfonden	32
— nr 147, ang. befrielse från ersättningsskyldighet i vissa fall m. m.	32
— nr 148, ang. livränta till O. A. Backlund m. m.	32
— nr 149, ang. vissa investeringar i statens järnvägars fond	32
— nr 150, ang. inköp av fastigheter i Visby	32
— nr 151, ang. anslag till åtgärder för ekonomisk försvarsberedskap.	32
— nr 152, ang. fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik m. m.	38
— nr 154, ang. anslag till lots- och fyrstaten m. m.	38
— nr 155, ang. fältflygarnas avlöningsförmåner m. m.	49
— nr 156, ang. ersättning åt logen Nyårslöftet i Degerhamn för nedbrunnen byggnad	49
— nr 157, ang. anslag till universiteten och den medicinska undervisningen m. m.	49
— nr 158, ang. vissa anslag till regeringsrätten	55
— nr 159, ang. anslag till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade m. m.	55
— nr 160, ang. överförande till Sverige av vissa sjuka flyktingar m. m.	56
— nr 161, ang. Sveriges biträdande av vissa internationella hälsovårdsbestämmelser	56
— nr 162, ang. anslag till mödrahjälp och mödrahjälpsnämnderna ..	56
— nr 163, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: avskrivningar av nya kapitalinvesteringar	57
— nr 164, ang. statens övertagande av vissa förpliktelser i fråga om underhåll av farled m. m. i Hjälmaren	57
— nr 165, ang. statsförvärv av Köping—Uttersberg—Riddarhyttans järnväg m. m.	57
— nr 166, ang. anslag till ombyggnadsarbeten å blekingejärnvägarna ..	57
— nr 167, ang. lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m.	57
— nr 168, ang. finansdepartementets och riksräkenskapsverkets avlöningsanslag	57
— nr 169, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: finansdepartementet	57
— nr 170, ang. ersättning till Rut Edit Bergström m. fl.	57
Bevillningsutskottets betänkande nr 54, ang. godkännande av avtal med Nederländerna för undvikande av dubbelbeskattning m. m.	57
— nr 55, ang. ändrad lydelse av 35 § 2 mom. och 60 § kommunal-skattelagen m. m.	57
Bankoutskottets utlåtande nr 26, ang. utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.	59
— nr 28, ang. Konungens rätt att meddela bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv m. m.	59

	Sid.
Första lagutskottets utlåtande nr 25, ang. tillsättande av lärartjänst, som ingår i kantorstjänst	59
— memorial nr 28, ang. påföljd för brott av underårig m. m.	59
— utlåtande nr 29, ang. ändring i 11 och 13 kap. giftermålsbalken m. m.	59
Tredje lagutskottets utlåtande nr 25, ang. ändrad ordning för ägo- gränsbestämning å landsbygden	59
— nr 26, ang. omreglering av vissa prästerliga pensioner	59
Jordbruksutskottets utlåtande nr 37, ang. försäljning av vissa krono- egendomar m. m.	59
— nr 38, ang. organisationen av den lokala försöksverksamheten på jordbrukets område m. m.	61
— nr 40, ang. anslag till vissa naturskyddsändamål	61
Utrikesutskottets utlåtande nr 10, ang. vissa av Europarådets råd- givande församling fattade beslut	61
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 25, ang. ändring av § 36 mom. 6. riksdagsordningen	61
— nr 26, ang. förslag till lag om särskild skolstyrelse i vissa fall ..	63
— memorial nr 27, ang. ändrad lydelse av 56 § 2 mom. lagen om val till riksdagen	63
Bankoutskottets utlåtande nr 25, ang. förslag till sparförordning ..	64
Bevillningsutskottets betänkande nr 49, ang. skatterestitution vid sparande	70

Fredagen den 23 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10 förmiddagen.

Justerades protokollet för den 16 innevarande månad.

Om stimulerande av de statsanställdas förslagsverksamhet.

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet LINGMAN, som tillkännagivit att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Petrén's interpellation om stimulerande av de statsanställdas förslagsverksamhet, erhöll ordet och anförde: Herr talman! Under hänvisning till den gynnsamma utveckling, som den s. k. förslagsverksamheten har fått inom industrien, har herr Petrén i en interpellation ställt följande frågor till mig:

1) Vill statsrådet lämna en statistisk redogörelse för omfattningen av förslagsverksamheten inom den statliga sektorn under de senaste två åren?

2) Överväger statsrådet vidare åtgärder för att stimulera till ökad förslagsverksamhet?

Jag vill då först deklarerar, att jag är fullkomligt överens med herr Petrén om betydelsen av att man uppmuntrar och stimulerar de anställda att framföra förslag till förbättringar av olika slag på sina respektive arbetsplatser. Förslagsverksamheten är också en viktig del av de arbetsuppgifter, som företagsnämnderna har att handlägga. Och detta gäller lika väl inom den statliga verksamheten som inom den privata. Nu kan man ju, som herr Petrén gör, hävda att förslagsverksamheten har fått större omfattning inom den privata sektorn av näringslivet än inom den statliga. Till detta är endast att säga, att de statliga företagen när det gäller att praktiskt förverkliga och utstaka riktlinjer för detta nya område för de anställdas medverkan kanske har

gått något försiktigare fram än vissa enskilda företag. Men jag vill då också påpeka, att man heller inte inom den privata sektorn av näringslivet hittills har kommit fram till några enhetliga normer om hur förslagsverksamheten effektivast skall ordnas. Verksamheten är ju så pass ny, att man måste räkna med en viss tid innan den får den form som är ändamålsenligast. Detta gäller framför allt inom den statliga sektorn, där kraven på enhetlighet vid bedömningen av de anställdas insatser i allmänhet är större än inom den privata.

En viss belysning av förslagsverksamhetens omfattning inom den statliga sektorn i förhållande till näringslivet i sin helhet har kunnat erhållas på basis av de årsrapporter, som arbetarnas representanter i företagsnämnderna gemensamt sammanställer och insänder till sina fackförbund och som sedan statistiskt bearbetas inom Landsorganisationen. Av dessa uppgifter framgår, att avtalet om företagsnämnder under 1951 berörde ca 659 000 organiserade arbetare. Av dessa var ca 23 procent anställda inom den statliga sektorn. Procentandelen av samtliga under året inlämnade förbättringsförslag avseende produktionsfrågor, säkerhetsfrågor, sociala frågor och trivselfrågor etc. var för den statliga sektorns del ca 16,5 procent, vilket — även med hänsyn till materialets osäkerhet — synes tyda på att verksamheten inom de statliga företagen ännu inte har fått samma omfattning som inom näringslivet i allmänhet. Däremot synes det inte vara befogat att, som herr Petrén har gjort i motiveringen till sin interpellation, karakterisera förslagsverksamheten inom hela den statliga sektorn som relativt obetydlig till sin omfattning.

Jag skall härefter övergå till att lämna några uppgifter om förslagsverksamhetens omfattning under 1950 och 1951 vid några av de större statliga företagen.

Vid *statens järnvägar* har personalen

Om stimulerande av de statsanställdas förslagsverksamhet.

sedan länge haft tillfälle att på olika sätt framföra förslag till förbättringar. Företagsnämndernas tillkomst har dock här, liksom inom andra företag gjort att förslagsverksamheten har fått en fastare form. Under åren 1950 och 1951 avlämnades 132 respektive 222 regelrätta förslag, av vilka ca en tredjedel belönades med 3 500 kronor respektive 9 950 kronor. Förslagen var till övervägande delen av teknisk art. Utöver dessa egentliga förslagsärenden har frågor berörande rationalisering i mera vidsträckt betydelse väckts och behandlats i företagsnämnderna till ett antal av 500 à 600 per år. Olika åtgärder har från järnvägsstyrelsens sida vidtagits för att stimulera förslagsverksamheten. Bl. a. har bestämmelserna för verksamheten fr. o. m. februari i år ändrats så att verksamheten icke skall avse enbart tekniska frågor utan också frågor av mera allmän driftsekonomisk betydelse. Vidare har sektionsföreståndarna (ban- och maskiningenjörer samt trafikinspektörer) nu bemyndigats att fatta beslut om belöning t. o. m. 200 kronor för förslag av lokal natur. Med tanke på företagets storlek har verksamheten hittills inte varit av önskvärd omfattning. Men ytterligare ett flertal åtgärder förberedes från verksledningens sida för att intensifiera och stimulera de anställda att inträffa sig för denna viktiga del av företagsnämndernas arbetsuppgifter.

Vid *telegrafverket* var antalet inlämnade förslag 90 år 1950 och 101 år 1951. Av dessa belönades ca hälften. Totalt utbetalades i belöningar 11 700 kronor under 1950 och 12 990 kronor under år 1951. Högsta belöningen för ett förslag var 1 500 kronor och lägsta 25 kronor. Genomsnittligt utbetalades 260 kronor för de belönade förslagen. En klar tendens till fortsatt stegring av förslagsverksamheten kan iakttagas vid verket och dess verkstäder, inte minst beroende på den propaganda och upplysningsverksamhet som bedrivs från verksledningens sida i denna fråga.

Även vid *vattenfallsstyrelsens* arbetsplatser pågår propaganda för ett ökat deltagande i förslagsverksamheten. Antalet inlämnade förslag uppgick under år

1950 till 101 och under år 1951 till 80. Av dessa belönades 60 respektive 45. Högsta belöningen var 600 kronor och den totala summan av utbetalade belöningar uppgick år 1951 till 2 767 kronor.

Till företagsnämnderna inom *postverket* inlämnades 1950 103 och 1951 138 förslag, av vilka 10 respektive 18 belönades med summor mellan 25 och 200 kronor. För förslag i olika avseenden utanordnade generalpoststyrelsen 1950 975 kronor och 1951 1 900 kronor.

Förslagsverksamheten vid de olika *försvarsgrenarnas* arbetsplatser sammanhålles av en central företagsnämnd för samtliga försvarsgrenar. Av de uppgifter som hittills står till buds framgår, att under 1951 inlämnades 620 förslag mot 600 år 1950. Förslagen omfattar produktionsfrågor, säkerhetsfrågor, trivsel- och sociala frågor m. m. Antalet premierade förslag uppgick under år 1951 endast till 51. Anledningen till att ett så förhållandevis litet antal förslag hittills premierats är delvis beroende på att medel till denna verksamhet har saknats inom vissa områden av försvarets verksamhet. De utbetalade belöningarna har varierat mellan 25 och 500 kronor och den totalt utbetalade summan har uppgått till 5 000 kronor.

Sammanfattningsvis skulle jag vilja hävda, att även om förslagsverksamheten inom den statliga sektorn av näringslivet ännu inte har nått lika långt som hos vissa enskilda föregångsföretag på detta område, så har dock verksamheten kommit rätt väl igång under de få år, som företagsnämnderna hunnit verka, och alla tecken tyder på att den snabbt kommer att växa i betydelse till båtnad för en effektivare produktion och större trivsel hos de anställda.

På herr Petréns fråga, om jag överväger några vidare åtgärder för att stimulera verksamheten, vill jag svara, att det måste få ankomma på de olika verkens ledning och företagsnämnder att här komma med initiativ. I den mån sådana initiativ kan leda till krav på ökade anslag för premier kan jag dock försäkra att regeringen är klart medveten om den betydelse för produktionslivet som förslagsverksamheten har.

Om stimulerande av de statsanställdas förslagsverksamhet.

Herr PETRÉN: Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet och chefen för civildepartementet för det svar jag nu har erhållit.

I min interpellation påtalade jag vilket stort värde det har att det enskilda initiativet får möjlighet att komma till sin rätt, och jag erinrade om hurusom man har fått ett hjälpmedel därtill i företagsnämnderna. Där har arbetstagare och arbetsgivare gemensamt sökt sig fram till former för belöning av de genomförda förslagen, och förslagsverksamheten har visat en gynnsam utveckling. Enligt min mening har man inte inom den statliga sektorn tillnärmelsevis beaktat dessa möjligheter. Förslagsverksamheten där har en långt obetydligare omfattning.

Jag beklagar herr talman, att det interpellationssvar jag har fått av chefen för civildepartementet är så osedvanligt oklart och ofullständigt samt därigenom även missvisande. Herr statsrådet har för att bevisa omfattningen av förslagsverksamheten i den statliga sektorn, jämförd med den privata, redovisat uppgifter från LO i detta avseende. Det är LO:s statistik som ligger till grund för statsrådets omdöme. Men, herr statsråd, det finns ju någonting som kallas tjänstemän, och staten är inte den arbetsgivare som har sådana i den minsta utsträckningen. Det finns i dag ungefär 250 000 statstjänstemän. Det har skett en ökning de sista fem åren — jag jämför åren 1944 och 1949 — med 25—30 procent. Vi har inte så många tjänstemän inom industrien. Där uppgår de inte ens till 150 000. Det är klart att om man då skall belysa förslagsverksamheten, som ju även omfattar tjänstemannasidan, kan man inte få någon riktig uppfattning därav genom att framlägga LO:s statistik.

Den LO-statistik som statsrådet här redovisar är vidare begränsad endast till uppgifter rörande antalet inlämnade förslag till förslagsverksamheten. Jag kan inte förstå hur man på grundval av antalet inlämnade förslag kan dra några slutsatser om förslagsverksamheten. I begreppet förslagsverksamhet ligger ju inte bara att man skall ta emot förslag, utan däri ligger också att man skall ge er-

känsla för värdefulla och användbara förslag. Det finns ju ingen möjlighet att komma till någon som helst slutsats om förslagsverksamhetens effekt, om man inte tar med uppgifter om antalet belönade förslag.

Vidare har herr statsrådet, efter att på detta sätt allmänt ansett sig ha belyst utvecklingen av förslagsverksamheten, givit en del uppgifter rörande olika företagsgrenar i den statliga verksamheten. Det är totalt omöjlig för den som åhört interpellationssvaret att av dessa exempel få någon klar bild av omfattningen, ty man får ju ställa antalet inlämnade och belönade förslag mot antalet anställda. Här finns inte redovisat hur många som är anställda i de olika verksamhetsgrenarna. Men det finns ju möjlighet att komplettera med uppgifter därom.

Jag skall då gå in på herr statsrådets exempel. Jag väljer den största verksamhetsgrenen, statens järnvägar, som ju sysselsätter närmare en fjärdedel av statens personal och har mellan 70 000 och 80 000 anställda. Av de lämnade uppgifterna framgår, att i medeltal har under de sista åren knappt 7 000 kronor utdelats i belöningar till i medeltal ungefär 55 förslag per år. Det innebär att de belönade förslagen motsvarar mindre än ett per 1 000 årsanställda.

Jag har sökt taga dessa siffror från SJ som utgångspunkt för en jämförelse med det privata näringslivet. Jag har då inte kunnat gå fram på annat sätt än med stickprovsmetoden och helt godtyckligt valt ut tiotalet företag med anställda från 300 och uppåt samt inhämtat uppgifter från dem. Det visar sig då, att detta tiotal privata företag har tillhoppa ungefär 45 000 arbetare och en total styrka anställda som är av samma storleksordning som SJ:s. Inom denna privata sektor är antalet belönade förslag väl tio gånger så stort som vid SJ, och detsamma gäller summan av utdelade belöningar. Det finns bland detta tiotal företag, som jag har tillfrågat, flera med några tusen anställda som ensamma har bedrivit en lika stor förslagsverksamhet som SJ har gjort med sina mellan 70 000 och 80 000 anställda.

Om stimulerande av de statsanställdas förslagsverksamhet.

Jag bygger här på de siffror jag har fått av statsrådet och kända förhållanden inom näringslivet. Det finns uppgifter publicerade rörande omfattningen av förslagsverksamheten; man behöver bara gå till personaltidningarna. Det är alltså klart för mig att förslagsverksamheten är relativt obetydligt utvecklad inom den statliga sektorn jämfört med den privata.

Skulle jag med anledning av de siffror jag nu har fått här draga någon ytterligare slutsats, skulle det vara, att förslagsverksamheten i den statliga sektorn inte bara är relativt obetydlig utan också absolut sett är obetydlig och i vissa delar praktiskt taget obefintlig. Här har redovisats att vid postverket med dess ungefär 30 000 anställda har i medeltal under de två sista åren 14 förslag per år lett till belöning. Det finns andra verk där det inte förekommit några förslag alls som har vunnit någon belöning. Jag kan nämna tullverket såsom exempel därpå. Det är inte redovisat i interpellationssvaret, men efter vad jag under hand inhämtat lär förhållandet där vara sådant jag nu sade.

Civilministern är ju enligt interpellationssvaret fullt överens med mig om betydelsen av att man uppmuntrar förslag till förbättringar. Hur skulle det då vara om man också visade ett positivt intresse från statsmaktens sida som arbetsgivare i denna fråga? Genom förslagsverksamheten kan man ju få hjälp till att förbättra effektiviteten i arbetet. Den kan också vara ett nog så värdefullt komplement till de centrala utredningar, som staten ständigt har i gång i sådant avseende. Men det är inte bara fråga om effektiviteten, utan också om att de anställda skall kunna känna tillfredställelsen över att deras förslag blir beaktade och att de kan få erkännsla för dem. Det är mycket som fattas i i den statliga sektorn på detta område. Jag har redan gett mitt slutomdöme om de uppgifter som föreligger här och som finns att tillgå. Saken kan exemplifieras på många sätt.

Jag skulle vilja fråga herr statsrådet: Är det verkligen riktigt som det står i interpellationssvaret beträffande för-

svarsgrenarnas arbetsplatser, att anledningen till att förhållandevis så litet antal förslag premierats delvis är att medel till denna verksamhet har saknats inom vissa områden av försvarets verksamhet? Har man i företagsnämnderna behandlat förslag som man i och för sig anser borde ha belönats, men som man inte belönat därför att man inte haft medel? Det är ju här inte fråga om några stora summor. Försvarsgrenarnas förslagsverksamhet får ju på ett år för närvarande totalt 5 000 kronor. Hur tänker man förfara med de förslag, som man på grund av brist på medel inte belönat? Kommer man att göra det i efterhand, eller hur har man tänkt sig att klara detta? Jag tycker att det är skrämmande, om det verkligen är så som det här framgår, att man inom statens verk har fått fram förslag, som man anser värda att belöna, men som man inte har belönat på grund av att man inte har tillgängliga medel eller inte anser sig ha detta.

Jag skulle vilja föreslå att man tar reda på hur denna fråga ligger till. Jag har ett positivt syfte med min interpellation. Det är att driva förslagsverksamheten på det statliga området framåt. Jag tror att det första man då skall göra är att klargöra för sig hur det är ställt. Det svar jag har fått ger mig besked om att man inte har förfarit på det sättet. Man har inte satt sig in i frågan. Man har kommit med uppgifter som är klart missvisande. Jag tycker man skulle låta en av de 250 000 tjänstemännen göra en sammanställning över hur del ligger till. Då torde man få klart för sig hur illa det är ställt, och sedan får man väl dra ihop verksledningarna till en konferens för att diskutera vad som går att göra. Att det finns mycket att göra visar det ojämna sätt, på vilket förslagsverksamheten slagit igenom. Ett par verk, telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen, kommer inte upp till samma resultat som företag av samma storleksordning i den privata sektorn, men nämmer sig dessa på ett helt annat sätt än som är fallet med genomsnittet, som representeras av statens järnvägar och andra verk.

Om stimulerande av de statsanställdas förslagsverksamhet.

Man får sedan inte heller glömma att inom den statliga sektorn — där man har bunda löneplaner och en ganska stelbent beföringsgång, som är knuten till tjänstgöringsår och pappersmeriter på ett helt annat sätt än inom den enskilda — är förslagsverksamheten en metod som kan vara av särskilt värde när det gäller att ge uppmuntran för insatser av betydelse. Att tjänstemännen inom det privata näringslivet är mycket litet engagerade i förslagsverksamheten beror på att man där har mera individuell lönesättning och alltså redan på den vägen oftast kan ge belöning för de insatser som göras, men så är det ju inte i statstjänst.

Jag delar alltså inte herr statsrådets uppfattning, att det här inte skulle behövas initiativ. Jag har den motsatta uppfattningen, och jag skulle vilja vädja till dem det vederbör att ta allvarligt på detta problem. Här talas om en åtgärd som vidtagits: man har gjort propaganda. Jag skulle vilja säga, att den bästa propagandan när det gäller sådana ting som förslagsverksamheten är att ledningen visar ett aktivt och förståelsefullt intresse för frågorna.

Herr statsrådet LINGMAN: Herr talman! Herr Petrén har ett par gånger i sitt anförande uttalat, att jag skulle ha lämnat missvisande uppgifter. Det skulle ju vara rätt tacknämligt, om herr Petrén något bemödat sig om att styrka detta sitt påstående. Han gjorde ett försök genom att peka på att de inhämtade uppgifterna har kommit från Landsorganisationens statistik och att de måste bli missvisande, eftersom de inte berör tjänstemännen, trots att det finnes 250 000 statstjänstemän.

Om herr Petrén bygger sina åsikter på dessa siffror, förstår jag att de siffror jag har nämnt inte passar honom. 250 000 tjänstemän är visserligen avlönade enligt det statliga avlöningsreglementet, men däri ingår även ett betydande antal kommunalanställda — lärargrupper och andra — som inte är statstjänstemän. Jag tror inte att antalet statstjänstemän går

upp till 200 000. Av dessa tillhör 80 000 Landsorganisationen, och de kommer således in i statistiken. Landsorganisationen omfattar inte bara arbetare i statens tjänst, utan också stora grupper av löneplansanställda som räknas såsom tjänstemän och tillhör statstjänarkartellen. Därutöver finns det statligt anställda arbetare inom statstjänarkartellen, likaledes anslutna till Landsorganisationen. Man bör nog ta hänsyn till dessa siffror när man bedömer värdet av den här föreliggande statistiken.

Jag har i mitt svar sagt, att den nuvarande förslagsverksamheten inte är fullt tillfredsställande, men att vi hoppas att den skall byggas ut och få ökad betydelse.

Herr Petrén rekommenderade, att regeringen skulle ta något initiativ för att dirigera verksamheten — det måste väl vara det som herr Petrén åsyftar. Men hur går det då med det enskilda initiativet, som herr Petrén började tala om? När företagsnämnderna kom till var det meningen, att de anställda gemensamt med de ansvariga företagsledningarna skulle få diskutera de frågor, som rymms inom företagsnämndernas kompetensområde, att de anställda skulle få möjlighet att resonera om förslag till förbättringar och, i den mån förbättringarna är av betydelse, också kunna få ekonomiska belöningar.

Det är vad som har skett. Man kan alltid diskutera, om tillräckligt många förslag har premierats. Den frågan är jag inte beredd att svara på, förrän varje förslag studerats. Det kan komma in många förslag, som inte gärna kan bli premierade. Jag vet inte om det händer inom den enskilda sektorn, som herr Petrén representerar, men jag föreställer mig, att det även där kan lämnas in sådana förslag. Det är förslagen som sådana som skall värderas, så att man på det sättet får fram deras betydelse för verksamheten.

Jag vet, att inom ett av de större enskilda företagen här i landet, där denna verksamhet har varit i gång rätt länge, är det högsta bidrag som utgår begränsat till 500 kronor för ett förslag. Inom

Om stimulerande av de statsanställdas förslagsverksamhet.

den statliga sektorn har man väsentligt överskridit detta belopp. Affärsverken behöver inte begära särskilda anslag, de har egna medel. Huruvida det brister i deras bedömning av värdet av inkomna förslag kan jag inte svara på. Det är emellertid en mycket amper kritik mot de ansvariga verksledningarna som herr Petrén här framför, och jag förmodar att han är beredd att inför dessa verifiera innehållet i sin kritik.

Vad sedan försvaret beträffar är det alldeles riktigt, att försvarsmyndigheterna i de uppgifter vi har fått in har pekat på att anslagen inom vissa områden varit otillräckliga. Jag har sagt i slutet av mitt svar, att i den mån man kan komma fram med önskemål om ökade anslag, kommer regeringen inte att ställa sig avvisande därtill. Vi inser till fullo betydelsen av denna verksamhet.

Vad jag närmast reagerar mot i herr Petréns anförande var att han utan vidare påstår, att det lämnas missvisande uppgifter i svaret. Jag skulle vara mycket tacksam om herr Petrén på ett mera vederhäftigt sätt än i sitt anförande kunde peka på var ovederhäftigheten ligger.

Herr PETRÉN: Herr talman! Jag återkommer gärna för att gå herr statsrådet till mötes och på nytt belysa i vad avseende de uppgifter som lämnats i interpellationssvaret är missvisande.

Det är alldeles självklart, att jag icke ifrågasätter riktigheten av Landsorganisationens statistik, men det är missvisande att lägga denna statistik i fråga om antalet inlämnade förslag till företagsnämnderna till grund för ett bedömande av förslagsverksamhetens omfattning inom den statliga sektorn. Det är missvisande av två huvudanledningar. För det första omfattar företagsnämnderna även tjänstemän, och staten har proportionsvis flera tjänstemän än den enskilda sektorn som berörs av företagsnämnderna — det har jag uppvisat i annat sammanhang. Om min siffra om antalet statstjänstemän inte är riktig, är jag naturligtvis fullt villig att ta tillbaka min uppgift. Jämknings av siffran rubbar dock

ingalunda slutsatsen, att tjänstemännen ingår i förslagsverksamheten och att det stora antalet statstjänstemän gör, att man inte kan lägga Landsorganisationens statistik som grund för ett bedömande av den statliga förslagsverksamheten.

Också ur en annan synpunkt är denna statistik från LO missvisande. Den berör nämligen endast inlämnade förslag, och antalet inlämnade förslag är inte något uttryck för omfattningen och effektiviteten hos förslagsverksamheten. Inlämnade förslag kan ingå i statistiken utan att innehålla någonting av värde. Därför måste man komplettera bilden med uppgifter rörande antalet värdefulla och därmed belönade förslag, om man skall komma till riktiga slutsatser.

Herr statsrådet anser tydligen, att det inte finns någon anledning från regeringens sida att behandla denna fråga i en konferens. Statsrådet menar att man skulle ingripa i det enskilda initiativet på detta område.

Jag har, herr statsråd, varit med vid konferenser inom Arbetsgivareföreningen där man har diskuterat dessa frågor i främjande syfte, och jag kan inte se att detta på något sätt inneburit inskränkningar i det enskilda initiativet för vare sig arbetstagare eller enskilda arbetsgivare. Både LO och Arbetsgivareföreningen har särskilt folk, som sysslar med dessa frågor. Jag tycker inte det borde vara otänkbart för regeringen att ta initiativ till en konferens.

Herr statsrådet säger vidare, att det är en allvarlig kritik jag här riktat mot verksledningarna. Ja, jag riktar faktiskt kritik mot att de inte har kommit längre i detta hänseende. Jag är övertygad om att man t. ex. i en rörelse som statens järnvägar kunde förvänta sig, att förslagsverksamheten hade större omfattning än som framgår av att det knappt finns ett belönat förslag per tusen anställda och år. Jag har visat hur man hos det enskilda näringslivet kan finna åtskilliga fall, där företag med bara några tusen anställda har en förslagsverksamhet i en omfattning, som både vad beträffar inkomna förslag, antal utdelade belöning och belöningssummor

Om stimulerande av de statsanställdas förslagsverksamhet.

överstiger omfattningen inom SJ med dess 70—80 000 anställda. Det är ändå mycket av verksamheten inom SJ som har likhet med det enskilda näringslivet. SJ har stora verkstäder och en arbetarstyrka som i dag uppgår till i runt tal 22 000 man sysselsatta med verksamhet liknande den som kan återfinnas i det enskilda näringslivet.

Jag vill ingalunda påstå att man inom den enskilda sektorn har kommit fram till så goda resultat som man bör kunna komma till. Även där återstår mycket att göra. Utvecklingen inom den statliga sektorn är emellertid obetydlig i jämförelse med den privata sektorn, i vissa fall praktiskt taget obefintlig. Detta bör, tycker jag, föranleda att man ägnar denna fråga uppmärksamhet.

Herr statsrådet LINGMAN: Herr talman! Jag kunde inte finna att herr Petréen kom med några starka skäl för sitt påstående att mitt svar var missvisande. Han påstod på nytt att LO:s statistik inte skulle ge någon hållbar grund för mina uttalanden.

Jag förmodar att herr Petréen har haft tillfälle att läsa på sid. 2 i mitt svar. Jag framhåller där, att man kan få en viss belysning av förslagsverksamhetens omfattning på basis av de årsrapporter som lämnas från LO. Jag har alltså inte sagt att dessa rapporter ger någon fullständig bild. Vid kommunikationsverken, och även vid övriga affärsdrivande verk, är ett stort antal tjänstemän organiserade i landsorganisationen. Inom järnvägen, postverket och telegrafverket är således huvudparten av tjänstemännen organiserade i statstjänarkartellen och finns alltså med i LO:s statistik trots att de är tjänstemän.

Jag vill också erinra om att jag i mitt svar inte endast redovisat antalet inlämnade förslag utan även antalet belönade förslag för de områden som här finns upptagna. Huruvida detta antal är tillräckligt har jag lämnat därhän. Jag har en allmän känsla av att det kan bli bättre, och denna åsikt hyser väl också verken själva, alldenstund t. ex. statens

järnvägar vidtar olika åtgärder för att ytterligare stimulera denna verksamhet. Det är nämligen verksamheten själv som vidtar dessa åtgärder för att få ökad fart på förslagsverksamheten.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! I anledning av den diskussion som här har uppstått om de anställdas initiativ vill jag fästa uppmärksamheten på att jag vid 1950 års riksdag tillät mig att väcka en motion med hemställan, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande ersättning åt anställda i statens verk och inrättningar för värdefulla förslag i rationaliseringsfrågor.

Den motionen föranledde — tyvärr, säger jag — ingen åtgärd från riksdagens sida. Den hade varit ute på remiss till olika myndigheter, bl. a. till järnvägsstyrelsen som helt naturligt hade framhållit att man där redan var inne på denna väg.

Motionen remitterades också till organisationsnämnden, och det är det jag alldeles särskilt vill fästa uppmärksamheten på. Organisationsnämnden förklarade sig vara positivt inställd till det utredningsförslag, som kom fram i motionen. Man påpekade hurusom en sådan utredning skulle vara av stort värde för uppdragandet av mera allmänna riktlinjer för förslagsverksamheten inom olika grenar av den statliga verksamheten.

Utskottet ansåg emellertid, att det inte fanns anledning för riksdagen att då ta något initiativ inför tillskapandet av de företagsnämnder, som i denna debatt varit så mycket omtalade.

Jag har inte kunnat underlåta att, när frågan nu kommit upp till debatt, återföra i minnet det initiativ jag tog 1950 och också det uttalande, som då gjordes från organisationsnämndens sida om det lämpliga i att Kungl. Maj:t ägnade denna fråga mera ingående uppmärksamhet. Jag tror det hade varit lyckligt om så skett, och jag har därför inte velat underlåta att fästa herr statsrådets uppmärksamhet på vad som då förekom.

Jag skulle vilja uttala en vädjan, att

Om utflyttningsförbud för underhållsskyldig familjeförsörjare.

regeringen vill ägna denna fråga mera uppmärksamhet, så mycket hellre som herr civilministern själv har förklarat att man inom regeringen hyser ett mycket stort intresse för att denna verksamhet utvecklas i rätt riktning. Jag skulle alltså vilja vädja till herr civilministern att ta under övervägande, om det ändå inte skulle gå att på något sätt ge denna fråga en puff framåt.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om utflyttningsförbud för underhållsskyldig familjeförsörjare.

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet ZETTERBERG som meddelat att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Lindbloms interpellation om utflyttningsförbud för underhållsskyldig familjeförsörjare och nu yttrade: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Lindblom frågat statsrådet och chefen för inrikesdepartementet, om han uppmärksammat ett i interpellationen omnämnt fall i Hallstahammar, då en utlänning avrest från landet och efterlämnat hustru och barn utan att sörja för deras utkomstmöjligheter samt om han anser att det kan och bör göras något för att skydda härvarandes försörjningsmöjligheter även i andra fall än vad 1917 års lag om utflyttningsförbud mot underhållsskyldig angiver. Eftersom frågorna berör spörsmål som måhända närmast angår justitiedepartementet skall jag be att få besvara dem.

I det aktuella fallet var det fråga om en rysk medborgare som kom hit 1942 som flykting från tysk krigsfångenskap i Norge. Han träffade här en svensk flicka och fick ett barn med henne. Efter några år gifte de sig och de har nu fyra barn tillsammans. Under de första åren hade ryssen sovjetiskt hemlandspass men 1945 begärde och fick han svenskt främlingspass. I oktober 1951 lämnade han Sverige och reste ut över passkontrollen i Stockholm med gällande sovjetiskt pass. Han befanns vid passkontrollan-

tens granskning vara oförhindrad att lämna landet.

Enligt den av interpellanten nämnda lagen den 14 juni 1917 om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket får den, som enligt dom eller skriftligt avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva bidrag till barn eller adoptivbarn under 16 år, icke flytta från riket utan att ställa säkerhet för underhållsskyldighetens fullgörande. Är det fara för att den underhållsskyldige skulle överträda denna bestämmelse, kan formligt utflyttningsförbud meddelas för honom. Sådant förbud meddelas polismyndigheterna och den underhållsskyldige upptages på en spärlista, med ledning av vilken passkontrollanterna kan hindra honom att lämna landet. Här berörda föreskrifter voro inte tillämpliga i detta fall, eftersom dom eller skriftligt avtal om försörjningsplikten inte förelåg.

Interpellanten synes ifrågasätta en eventuell utvidgning av möjligheterna att meddela avflyttningsförbud för underhållsskyldig. Närmast tycks han härvid ha utländska medborgare i tankarna. Att göra skillnad mellan svenskar och utlänningar är emellertid främmande för den nuvarande lagstiftningen på området och det synes knappast finnas anledning att rubba på denna princip. Svårigheterna att införa strängare regler beträffande utlänningar är särskilt framträdande när det gäller sådana som vilja återvända till sitt hemland. Jag vill dessutom erinra om att det i fråga om vissa utländska medborgare — även om de skulle ha ådragit sig underhållsskyldighet här — ur helt andra synpunkter kan föreligga intresse av att icke mot deras vilja kvarhålla dem i riket.

Till frågan om det kan vara lämpligt att över huvud — för både svenskar och utlänningar — skärpa bestämmelserna om utflyttningsförbud för underhållsskyldiga är jag icke beredd att nu taga ställning. Frågan om en reform av hela den exekutionsrättsliga lagstiftningen bör upptagas till behandling så snart omständigheterna medger. Vår gamla i åtskilliga hänseenden starkt föråldrade

Om utflyttningsförbud för underhållsskyldig familjeförsörjare.

utsökningslag kräver en genomgripande modernisering. Det är antagligt att i samband härmed en översyn även av bestämmelserna om utflyttningsförbud visar sig erforderlig. Tyvärr kan det emellertid i dagens läge inte överblickas när det mycket omfattande arbetet på en ny utsökningslagstiftning kan igångsättas.

Herr LINDBLOM: Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack för det erhållna svaret och för att jag fått ta del av det i förväg. I stort sett kan jag också säga att svaret är tillfredsställande. Jag har nämligen inte ansett det vara möjligt att kunna åstadkomma omedelbara åtgärder i denna mycket svåra fråga.

Syftemålet med interpellationen var att de människor i Hallstahammar, som blivit mycket upprörda över det här aktuella fallet, skulle få ett auktoritativt uttalande från vederbörligt håll om hur man såg på just detta spørsmål. Man kan nämligen inte förvåna sig över att människorna ser på ett sådant fall med rätt egendomliga känslor, och pressen ägnade också fallet en mycket stor uppmärksamhet. Det var också därför att mannens avresa från Sverige och det sätt, på vilket han lämnade sin hustru, skedde så brådstörtat och under viss påverkan, som sinnena i hög grad upprördes.

I gårdagens tidningar redogör man för ytterligare ett fall, som har en viss likhet med detta, dock inte i alla avseenden. Det gäller en polack, som reste ifrån Sverige till Belgien efter att ha åstadkommit åtskilliga trassliga förhållanden i Sverige.

Jag beklagar emellertid, att herr statsrådets svar kommit så sent. Interpellationen framfördes redan i februari, och jag måste säga att vad själva Hallstahammarsfallet beträffar har det inte samma aktualitet nu som det hade vid den tidpunkt då interpellationen framfördes. Det är dess bättre så att människan glömmer och lugnar sig så småningom. Det hade varit betydligt värdefullare om svaret hade kunnat komma mera i anslutning till fallet.

Jag har undrat åtskilligt över huru-

vida man skulle kunna tänka sig att utlänningskommissionen ägnade dylika spørsmål någon större uppmärksamhet. Det är ju ytterst omständligt när utläningar kommer till Sverige för att bosätta sig här; man vidtar då mycket vidlyftiga åtgärder, och yttranden infordras från olika myndigheter. Men så snari en person skall resa härifrån föreligger inga formaliteter alls. Han bara sticker iväg, och det är inget vidare med den saken.

Jag vet inte, herr talman, huruvida det vore möjligt att härvidlag få någon ökad kontroll, men det synes mig, med hänsyn till att vi i vårt land har ett så stort antal utläningar för närvarande, att detta spørsmål bör ägnas en alldeles speciell uppmärksamhet. I interpellationssvaret ges en uppgift angående vederbörandes pass — han hade sovjetryskt hemlandspass men begärde 1945 att få ett svenskt främlingspass, vilket han även fick. Men så behöll han båda passen och stack iväg utan vidare på det sovjetryska hemlandspasset. Det var ingenting som hindrade honom, när han kom till passkontrollen. Jag är inte insatt i dessa formaliteter, men det ter sig mycket underligt, att man på det sättet först kan få ett främlingspass och sedan ha det andra passet att tillgå, om man kommer i en kritisk situation och vill lämna landet. Myndigheterna har då inte någon möjlighet att undersöka, huruvida vederbörande har någonting ouppklarat bakom sig.

Jag förstår att detta är en komplicerad fråga. Det är olika intressen som här ställs mot varandra. Som jag angivit i min interpellation utgör det å ena sidan ett intresse att fri omflyttning kan ske länderna emellan, å andra sidan att inte en familjeförsörjare utan vidare skall få lämna hustru och barn utan annan existensmöjlighet för dem än den samhället kan anvisa.

I slutet av interpellationssvaret anges att man skall företa en översyn av utsökningslagen. Ja, till detta vill jag bara anmärka att redan 1945 begärde riksdagen i skrivelse hos Kungl. Maj:t en revision av utsökningslagen. I detta sam-

Ang. statsbidraget till enskilda vägar, för vilka kommunalt anslag beviljats. manhang skulle jag vilja fråga, huruvida några åtgärder i detta hänseende kommit till stånd. Som framgår av interpellationen har vi en konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge av år 1931 angående indrivning av underhållsbidrag. Det torde väl icke vara möjligt att på nuvarande stadium kunna åstadkomma en liknande konvention med exempelvis Sovjetunionen, men det vore önskvärt, om en dylik konvention kunde omfatta även andra länder än de nordiska, varigenom det föreliggande spörsmålet på ett betydligt lättare sätt skulle kunna lösas.

Ja, herr talman, jag ber ännu en gång att få uttala mitt tack för svaret och hoppas att under alla omständigheter den revision, som här är ifrågasatt, snarast kommer till stånd och att föreliggande problem ägnas fortsatt nödig uppmärksamhet.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. statsbidraget till enskilda vägar, för vilka kommunalt anslag beviljats.

Herr statsrådet HJALMAR NILSON, som förklarar sig ämna vid detta sammanträde besvara herr Fridolf Janssons interpellation angående statsbidraget till enskilda vägar, för vilka kommunalt anslag beviljats, fick nu ordet och anförde: Herr talman! I en interpellation har herr Fridolf Jansson ställt ett par frågor till mig angående inverkan av kommunala bidrag på statsbidragsgivningen till enskild vägghållning. Han säger i interpellationen, att vissa kommuner i hans hemlän, vilka beviljat bidrag till underhåll av enskilda vägar, av vägförvaltningens representant fått den upplysningen, att dessa kommunala bidrag skulle komma att föranleda en minskning av statsbidraget till ifrågavarande vägar. Han frågar nu om en sådan minskning av statsbidraget — som han anser felaktig — står i överensstämmelse med gällande författningsbestämmelser och huruvida jag, om så är fallet, är beredd att vidtaga åtgärder för att rättelse skall komma till stånd.

vilka kommunalt anslag beviljats.

Enligt kungörelsen 1943: 800 kan statsbidrag till underhåll av enskilda vägar utgå i följande fall:

a) där vägen befares av andra än vägghållare i större omfattning eller eljest på sådant sätt, att underhållet därigenom avsevärt försvåras; samt

b) där vägen är av väsentlig betydelse för en bygds befolkning och det nödiga underhållet av vägen på grund av vägens längd eller annan omständighet måste anses vara för vägghållarna synnerligen betungande.

Beslut om underhållsbidrag meddelas av länsstyrelsen sedan särskild förrättning verkställts av därtill utsedd tjänsteman vid vägförvaltningen. Om förrättningsmannen föreslagit en sådan minskning av statsbidraget, som åsyftas i interpellationen, och länsstyrelsen biträder detta förslag, rör det sig sannolikt om ett sådant fall, där som huvudskäl för statsbidraget åberopats att vägunderhållet är synnerligen betungande för vägghållarna. Lämnar kommunen i dylikt fall bidrag till underhållet, blir detta inte i lika hög grad ekonomiskt betungande för vägghållarna och det angivna motivet för statsbidraget kan därigenom komma att helt eller delvis förlora sin relevans.

Om de nya bestämmelser angående statsbidrag till underhåll av enskilda vägar, som föreslagits i propositionen nr 221 till årets riksdag, godkännes av riksdagen, kommer det i interpellationen berörda problemet att i stort sett elimineras. I de föreslagna bestämmelserna har visserligen bibehållits en föreskrift om att underhållsbidrag skall kunna utgå, där det nödiga underhållet av vägen måste anses vara för vägghållarna synnerligen betungande — alltså en föreskrift vars tillämpning i princip kan påverkas av en eventuell kommunal bidragsgivning — men detta bidragsvillkor beräknas komma att tillämpas endast i vissa specialfall, nämligen i första hand i fråga om kortare vägar till enstaka eller fåtal gårdar. Det torde här i regel röra sig om vägar, som har mycket ringa betydelse för den allmänna samfärdseln och som därför knappast kan få kommunala bidrag med utgångspunkt från de skäl,

Ang. uppskov med behandlingen av vissa motioner.

som anförts i interpellationen. I de fall där något av de tre övriga i propositionen föreslagna bidragsvillkoren är tillämpligt, kommer ett kommunalt underhållsbidrag icke att rubba skälen för beviljande av statsbidrag.

För fullständighetens skull vill jag nämna, att ett kommunalt engagemang kan påverka den statliga bidragsgivningen enligt de nya bestämmelserna, när det gäller underhållsbidrag utöver det normala bidraget av 60 procent, nämligen i det fall att för en sådan förhöjning åberopas väghållningsbördans storlek. Jag kan emellertid icke finna att detta kan få någon egentlig praktisk betydelse.

Med det anförda anser jag mig ha besvarat interpellantens frågor.

Herr JANSSON, FRIDOLF: Herr talman! Jag vill till herr statsrådet Hjalmar Nilson först framföra ett tack för det svar jag här har fått.

Av detta framgår att den fråga jag berört i interpellationen får en bättre utformning i propositionen 221, som nu föreligger till årets riksdag. Även där finns emellertid en föreskrift vars tillämpning kan eliminera en eventuell kommunal bidragsgivning till enskilda vägar inom sitt område. Visserligen talas det i svaret om speciella fall, nämligen gårdar, som ligger så till, att berörda vägar har liten betydelse för den allmänna samfärdseln. Man får dock inte bortse från att här rör det sig om vad man skulle kunna kalla ömmande fall. Det är därför tänkbart, att när statsbidrag har utgått till sådana vägar kan detta vid en ytterligare kommunal bidragsgivning tolkas så, att vägunderhållet blivit mindre betungande och statsbidraget därigenom förlorat sin relevans.

Även om man har den uppfattningen att det i första hand bör åligga staten att bidraga till iståndsättning och underhåll av de enskilda vägarna, så får man dock inte bortse från att det finns stora och omedelbara behov på detta område, där kommunala initiativ bör uppmuntras och inte hämmas. Inte minst genom de nya storkommunala enheterna med i regel en

planerad centralort har vägnätet ute i dessa kommuners periferi blivit en kommunal angelägenhet mera än förut.

På min fråga, om en förrättningsman inom vägförvaltningen har befogenheter att avgöra om en inskränkning i statsbidraget skall ske därför att kommunalt bidrag utgår, vill jag säga att jag nog hade önskat ett på den punkten något mera klarläggande svar.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 28 och betänkande nr 29, statsutskottets utlåtanden nr 153 och 172—188 ävensom sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 3.

Ang. uppskov med behandlingen av vissa motioner.

Föredrogs bevillningsutskottets memorial nr 56, angående uppskjutande till innevarande års höstsession av behandlingen av vissa till utskottet hänvisade motioner.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats de likalydande motionerna I: 103 av herr *Ivar Nilzon* m. fl. och II: 139 av herr *Svensson* i Stenkyrka m. fl. om restitution av skatt å bensin, som förbrukas vid jordbruket till bensindrivna traktorer.

Utskottet hade i det nu föreliggande memorialet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte besluta att till innevarande års höstsession uppskjuta behandlingen av de likalydande motionerna I: 103 av herr *Ivar Nilzon* m. fl. och II: 139 av herr *Svensson* i Stenkyrka m. fl. om restitution av skatt å bensin, som förbrukas vid jordbruket till bensindrivna traktorer.

Med hänsyn till riksdagssessionens nära förestående slut hade utskottet tillika hemställt att detta ärende måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

Ang. uppskov med behandlingen av vissa motioner.

Vid memorialet hade reservation avgivits av herrar *Kristensson* i Osby, *Petrén*, *Velander*, *Magnusson*, *Hagberg* i Malmö, *Sjölin* och *Anderson* i Sundsvall, vilka av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte avslå utskottets hemställan.

På gjord proposition beslöt kammaren, att förevarande ärende skulle nu företagas till avgörande.

Herr **PETRÉN**: Herr talman! Det är, såvitt jag vet, första gången som det inom riksdagen förekommit en reservation mot överförande till höstriksdagen av ett ärende, det gäller här också alldeles speciella förhållanden. De motioner, som det gäller, är flerpartimotioner, som syftar till att man för innevarande år vill ha restitution av skatten på bensin till jordbrukstraktorer, och genom detta vill man möjliggöra att inköp av årets traktorer kan inriktas på den för flertalet ändamål mest rationella traktortypen.

Alla kommer vi väl ihåg detta ärende från förr och alla vet hurusom det finns klara uppgifter från bl. a. lantbrukshögskolans maskintekniska avdelning, som visar att fotogendrivna traktorer kostar 10 à 15 procent mer i inköp än bensindrivna traktorer och drar lika mycket mer i bränsle, varigenom nationalushållet varje år åsamkas miljonförluster. Alla, således även motionärerna, är vidare på det klara med att det pågår en utredning, som kommer att bli färdig i god tid till nästa riksdag, enligt de uttalanden som gjorts. Motionerna syftar emellertid till åtgärder för innevarande år. Om beslutet i denna fråga träffas först under höstriksdagen, i november eller december månad, finns det inga praktiska möjligheter att tillgodose motionärernas syfte, ty då har ju jordbrukarna redan inköpt de traktorer som de behöver för detta år.

Vi reserverar oss därför att det är felaktigt att flytta över denna fråga till höstriksdagen, om det inte finns några alldeles speciella skäl som talar för ett dylikt uppskov. Det skulle då vara t. ex.

att det varit svårt att hinna med utskottsbehandlingen av frågan. Så är emellertid icke förhållandet, och man har inte heller från utskottsmajoriteten påstått att så skulle vara fallet.

Jag vill även, herr talman, ifrågasätta, om inte ett uppskjutande av dessa motioners handläggning till höstriksdagen står i strid om inte med riksdagsordningen bokstav, så dock med dess anda. I riksdagsordningen § 58 heter det: »Kamrarna må genom sammanstående beslut till annan session eller till nästföljande riksdag uppskjuta behandlingen av proposition eller motion, som ej berör riksstaten.»

Denna fråga berör just riksstaten! Om restitution av bensinskatten beslutas, blir det minskade skatteintäkter eller ökade utgifter på riksstaten. Ett beslut att uppskjuta avgörandet till höstsessionen står således icke helt i överensstämmelse med riksdagsordningen och överensstämmelse inte heller med de anvisningar som framlades i betänkandet rörande riksdagens arbetsformer. Där framhölls vikten av att sådana här uppskovsärenden behandlas i god tid och om möjligt, helst inom en vecka efter utskottsremissen av motionen i fråga. I varje fall borde, betonades det, ärendet behandlas i så god tid att kamrarna hade möjlighet till fri prövning. Nu kommer emellertid detta uppskovsyrkande först i vårsessionens elfte timme.

Jag har hos bevillningsutskottets tjänstgörande ordförande förvissat mig om att det dock ännu finns möjlighet att handlägga denna fråga i bevillningsutskottet tack vare det beslut, som kammaren nyss fattat om att ta ställning till uppskovsyrkandet med endast en bordläggning. Det finns alltså ännu möjlighet att förhindra att här sker något, som jag skulle vilja kalla för i viss mån ett maktövertagande. Här vill man nämligen skjuta över en motion till höstriksdagen, varigenom hela handläggningen av motionen skulle bli meningslös. Det är väl inte på det sättet motioner skall avslås, om det nu är detta som är tanken bakom förslaget.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den

Ang. uppskov med behandlingen av vissa motioner.

reservation som avlämnats av herr Kristensson m. fl.

Herr SJÖDAHL: Herr talman! Herr Petréns sista yttrande, att förslaget att uppskjuta handläggningen av denna motion till hösten skulle innebära ett sätt att få den avslagen, är en insinuation som jag bestämt tillbakavisar. Det finns ingen grund för en dylik insinuation. Jag hade faktiskt inte väntat mig att herr Petrén skulle komma med en sådan. Men man kan missträna sig på folk!

Utskottets motiv för att uppskjuta frågan har varit att vi till hösten eller i början av nästa år kommer att få fram resultatet av den pågående utredningen. Det är svårt att säga exakt när det blir; det kan varken herr Petrén eller jag veta. Faktum är dock att vi har ett motse resultatet av den pågående utredningen om automobilskatten över huvud taget, och i den utredningen är också inbakad frågan om restitution av skatten å bensin för inom jordbruket använda traktorer. Innan resultatet av denna utredning föreligger, är det enligt min uppfattning olämpligt att avgöra denna fråga. Vi bör dock till hösten kunna vänta sådana upplysningar från utredningen att riksdagen bättre kan bedöma denna sak. Genom att hasta skapar man alltså förutsättningar för ett avslag på motionerna; genom att dröja skapar man vissa förutsättningar för att motionerna skall kunna bifallas.

Detta har varit huvudmotivet för utskottets ställningstagande. Därtill kommer såsom ett bimotoiv att vi velat bespara riksdagen en lång debatt under dess mest bråda arbetsdagar. Att vi i alla fall fått denna debatt beror inte på utskottet utan på herrar reservanter. Jag hoppas dock att debatten skall kunna inskränkas till att gälla den rent formella frågan.

Herr Petrén framkastade den tanken, att utskottets förslag skulle stå i strid med riksdagsordningen. I riksdagsordningen står att man icke skall uppskjuta propositioner eller motioner, som berör riksstaten. Frågan är då i vilken riks-

stat? Det skulle väl i detta fall närmast vara riksstaten 1952/53. Alla vet ju att vi ofta uppskjutit behandlingen av vissa ärenden i avvaktan på att det skulle komma en framställning under hösten, som kunde beröra ifrågavarande riksstat. I sak har man här alltså gått på en annan väg än den, som enligt vad herr Petrén här gör gällande, är det enda tänkbara.

Vidare finns det prejudikat på detta område. År 1950 förelåg en proposition just beträffande restitution av tilläggs-skatten på bensin, och behandlingen av denna fråga uppsköts av riksdagen till höstsessionen. Det gällde bensinrestitution under tiden $\frac{1}{7}$ 1950— $\frac{30}{6}$ 1951. Det gällde den gången alltså just nästföljande budgetår, även om det inte var nästkommande riksstat. Den gången uppsköts också några motioner, och i dem var det fråga om restitution av all bensinskatt, alltså inte bara tilläggs-skatten utan också annan bensinskatt som skulle betalas efter den $\frac{1}{7}$ 1950. Riksdagen själv skapar prejudikat, och här är alltså ett prejudikat på denna punkt.

I motionen begäres vidare, att restitution skall ske i överensstämmelse med grunderna för restitution av bensinskatt för år 1950. Hur har det gått till förut vid restitution av bensinskatt? När utbetalades den restitution, som avsåg hela år 1949? Jo, i augusti 1950. Det betydde, eftersom det gällde kalenderåret 1949, att en del av den restitutionen avsåg, om man så vill, budgetåret 1948/49, och den utbetalades först under budgetåret 1950/51. Det är ett liknande förfarande som motionärerna nu åsyftar. Det skulle betyda att det skulle komma in deklARATIONER antagligen först under år 1953 avseende år 1952, och sedan kommer utbetalningen sannolikt att ske under budgetåret 1953/54.

Jag tror således icke att man kan göra gällande, att ett uppskavsbeslut nu skulle innebära ett åsidosättande av grundlagen. Det är i överensstämmelse med motionärernas yrkande fråga om utbetalning under år 1953/54. Riksdagen har tidigare ansett det vara praktiskt och lämpligt att gå fram på precis mot-

Ang. uppskov med behandlingen av vissa motioner.

svarande sätt i precis motsvarande fråga. Då kan det väl inte vara olämpligt att riksdagen gör det även nu.

Jag vill desslikes erinra om en praktisk fråga, som herr Petrén berörde. Han och hans medreservanter har skrivit, att om restitution inte erhålles för innevarande år, skulle det bereda jordbruket uppenbara olägenheter. Det är inget hinder för att restitution för innevarande år beslutes först i höst, liksom vi gjort det tidigare. Reservanterna förklarar tillika att man genom ett beslut först i höst uppenbarligen icke kan nå vad som här åsyftas. Men man har uppnått samma syfte vid åtskilliga tillfällen tidigare genom beslut under höstsessionen.

Herr Petrén sade vidare, att man genom ett beslut redan i vår vill hjälpa jordbrukarna vid deras traktorköp. Men jordbrukarna har, efter vad jag trott mig kunna inhämta, redan inköpt de traktorer som de behöver för årets skötsel av jordbruket. Ett beslut nu kan således icke påverka deras inköp av dessa traktorer.

Herr talman! Jag kan inte finna att vare sig formella eller praktiska skäl talar mot att riksdagen i överensstämmelse med huvudmotionärernas mening uppskjuter denna fråga till höstriksdagen. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr PETRÉN (kort genmäle): Herr talman! Jag tror att herr Sjödahl bortser från det faktum, att syftet med motionen icke kan nås, om denna fråga skjuts över till hösten. Syftet med motionen är ju att såvitt möjligt redan i år få traktorköpen inriktade på den för jordbruket rationellaste traktorn. Vid ett beslut i november eller kanske december skulle traktorköpen för detta år redan vara verkställda, och då kan en restitution av bensinskatten icke påverka dessa inköp, vilket däremot ett beslut nu i maj månad kan göra. Det påståendet kan icke vara riktigt, att samtliga jordbrukare redan har inköpt alla de traktorer som de avser att köpa för året.

Jag kan inte underlåta att säga att det

var för mig och jag tror också för utskottet i övrigt överraskande, när herr Sjödahl vid denna sena tidpunkt av riksdagssessionen ställde yrkandet om uppskov med frågan till hösten, ty det hade redan från presidiet till talmanskonferensen anmälts att bevillningsutskottet inte skulle ha något ärende kvar till hösten.

Herr Sjödahl har ett skäl, som det ser ut att kanske ligga en del i, nämligen att kamrarna skulle ha svårt att nu hinna behandla denna fråga. Inom utskottet var vi överens om att vi där skulle ha tid att avgöra frågan. Den behövde inte ha föranlett någon så stor debatt i kamrarna — kanske den skulle ha blivit mindre än den som nu uppstått. Frågan har nämligen tidigare behandlats av riksdagen. Allt sakmaterial finns, och alla åsikter har utbytts förut. Jag tror att behandlingen i kamrarna hade blivit mycket kort.

Jag vill inte underlåta att erinra om att för egen del är jag inte motionär i den här frågan, och det gör att jag kanske desto starkare kan reagera emot utskottets förfaringssätt. Jag hemställer om att denna fråga blir handlagd under vårsessionen, vartill ännu möjlighet finns.

Herr SJÖDAHL (kort genmäle): Herr talman! Jag sade i mitt anförande, att ett beslut i frågan nu under maj månad nog inte kunde påverka de traktorköp, som erfordras för att bruka jorden i år, eftersom de inköpen sannolikt redan ägt rum. Det har bekräftats från åtskilliga jordbrukare, då jag frågat dem om uppgiften var riktig. Jag tog reda på det, innan jag lämnade uppgiften här i kammaren.

Herr Petrén sade att kammarbehandlingen i vilket fall som helst skulle ha blivit kort. Tror verkligen kammaren det, när vi nu för första gången i riksdagens historia, mig veterligt, t. o. m. har fått en debatt om huruvida bordläggning till hösten av en fråga över huvud taget skall ske? Nej, mina herrar, den debatten hade säkerligen blivit lång, ty man har nog haft sina spekulationer på att kunna utnyttja motionen i visst syfte.

Ang. uppskov med behandlingen av vissa motioner.

Herr VELANDER: Herr talman! Den föreliggande frågan är av den innebörd och betydelse, att den förtjänar att ventileras något ytterligare.

Inom utskottet var det en överraskning, när för mycket kort tid sedan ställdes yrkande att frågan skulle undanskjutas till höstriksdagen. Det hade varit ganska klart inom utskottet, att inte ett enda ärende, som remitterats dit, skulle skjutas över till hösten. Det var ordförandens mening, och när ordföranden på grund av kända omständigheter inte kunde fullfölja sin uppgift som ordförande, hade vice ordföranden samma inställning.

Så togs emellertid frågan om uppskov överraskande upp, och man frågade sig, vad meningen kunde vara med att skjuta på avgörandet därav. Det gäller här inte någon ny fråga. De olika partiernas ställning är fullt klarlagd. Den var uppe hösten 1950 och i april 1951, och så kom den upp nu. Det har varit identiskt lika yrkanden. Inom utskottet skulle alltså behandlingen inte behövt ta nämnvärd tid, och i riksdagens kamrar skulle väl behandlingen knappast ha behövt ta större utrymme än vad den gjorde exempelvis 1951.

Det är dock så, såsom herr Petrán anför, att, eftersom motionerna tar sikte på en restitution av skatten å bensin för jordbrukets traktorer från och med ingången av år 1951, ett undanskjutande av ställningstagandet till hösten måste medföra svårigheter för att kunna fullfölja motionärernas intentioner. Jag måste utgå från att så verkligen kommer att bli fallet.

Det förhåller sig också så, att när frågan tidigare varit uppe, har det varit ungefär lika många som varit inställda på en omedelbar restitution som de som varit motståndare därtill. Men då är att märka, att de som varit motståndare inte varit principiella motståndare utan endast menat att man borde avvakta en pågående förnyad utredning därom. Det ligger dock så till att en kungl. kommitté, som tillsattes 1948, enhälligt kommit fram till det resultatet, att restitution bör äga rum.

Nu har dock frågan sammankopplats med den pågående utredningen rörande motorismens beskattning i stort, men där har till och med herr Sjödahl själv och de, som delar hans mening, så sent som 1951 vid avfattningen av bevillningsutskottets då presterade utlåtande i ämnet utgått från att frågan om restitutionen till jordbruket borde beredas förtursrätt. Av den förtursrätten ser vi ingenting. Såvitt jag förstår, har det inte gjorts någonting för att bringa frågan i ett sådant läge.

Herr Sjödahl säger så, att utredningen kommer att föreligga till hösten. Det har inte varit möjligt att få någon som helst bekräftelse på att så verkligen kommer att bli fallet.

Herr Sjödahl uttalar, att det är både formella och praktiska skäl, som talar för att man inte nu skall ta upp frågan till realbehandling. Jag kan inte acceptera den tankegången. Vi har redan förut haft restitution av bensinskatt, då det gäller i jordbruket använda traktorer. Den gällde för tiden till och med utgången av 1950. Meningen har varit att i avaktan på en definitiv ordning på området tillämpa precis samma metod som då anlätades. Det skulle dock stå den pågående utredningen fritt att söka åstadkomma en bättre ordning. Med mina utgångspunkter är jag emellertid inte på det klara med att den kommer att lyckas därmed.

Då det gäller den praktiska sidan av saken säger herr Sjödahl, att de jordbrukare, som velat skaffa traktorer för användning under våren och sommaren, redan har gjort det. Ja, man förbereder väl i regel i förväg sina traktorköp. Men med den inställning, som herr Sjödahl i realiteten synes hysa, när det gäller denna fråga, kan man inte ha några större förhoppningar om att jordbrukarna skall kunna förlita sig på att över huvud taget komma i åtnjutande av denna restitutionsförmån och följaktligen inte heller kunna inrätta sina traktorköp därefter. Det är ändock så, att anpassningen på jordbrukets område, när det gäller hithörande förhållanden, har blivit i högsta grad snedvriden. Bensindrivna

Ang. uppskov med behandlingen av vissa motioner.

traktorer är ju mycket effektivare än fotogendrivna. De kräver också mindre bränsleåtgång, är mera lättskötta och kräver inte heller mer än hälften så mycket olja som de fotogendrivna traktorerna. Den föreliggande frågan bör sålunda inte undanskjutas.

Jag hoppas, att de, som tidigare skattat åt de tankegångar, vilka uppstår reservationen, kommer att stödja densamma även vid den förestående voteringen!

Jag tillåter mig, herr talman, att instämna med herr Petrén i hans redan ställda yrkande om bifall till reservationen.

Herr WERNER: Herr talman! Den debatt som flammats upp i kammaren är lika onödigt som osedvanlig. Frågan gäller ju endast uppskov med behandlingen av en fråga några månader, och det är ingalunda klart att det innebär ett uppskov av det slutliga avgörandet, som kan inverka på själva sakfrågan.

Det är alldeles klart att vi inom jordbruket emotser en snabb förbättring av nu rådande beskattningsförhållanden rörande i jordbruket förbrukad traktorbensin. Men när nu denna fråga ligger under utredning och utredningsresultatet kan förväntas under sommaren, tycker jag för min del att det inte finns några sakliga skäl för att gå emot ett uppskov till höstriksdagen. Det är väl inget starkt skäl från opponenternas sida, när de gör gällande att bevillningsutskottet hade avsett att slutföra alla sina ärenden under vårsessionen för att sedan låta dess ledamöter gå fullständigt arbetslösa tre månader under hösten. Jag tycker att det är en ganska svag motivering från oppositionens sida.

För bondeförbundet, som väckt de motioner som det här gäller, är det givetvis en källa till glädje att kunna konstatera, att särskilt folkpartiet med så stort intresse verkar för en snabbbehandling av en bondeförbundsmotion — om det nu skall vara i positiv eller negativ riktning vågar jag inte avgöra. Jag skulle emellertid tro att det knappast är omtanke om jordbrukarna som framkallat

all denna energi. Det är nog snarare det politiska jordbruket, som måste skötas inför höstens val!

Jag hoppas att det skälet inte skall påverka kammaren i det slutliga avgörandet. Vi vet att bevillningsutskottets arbetsbörda varit så laddad in i det sista, att det inte har funnits några möjligheter att ta upp denna stridsfråga. Det är uppenbarligen en sådan, när resultatet av ett bordläggningsyrkande kan förorsaka en långvarig debatt här i kammaren.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till bevillningsutskottets memorial.

Herr VELANDER (kort gemmäle): Herr talman! Herr Werner talade om att denna debatt är fullkomligt onödigt med hänsyn till att en utredning pågår och att man borde avvakta resultatet av den. Bondeförbundets representanter har tidigare inte varit av sådan mening. Den utredning, som herr Werner talar om, tillsattes den 6 mars i fjol, och den 25 april diskuterade vi frågan i kamrarna. Då var bondeförbundarna med övriga borgerliga i en reservation om omedelbar restitution, som försvarades mycket käckt även av bondeförbundets talesmän.

Vi skall inte heller, mina damer och herrar, glömma bort, att det inte är vi högermän eller folkpartister som har aktualiserat frågan vid årets riksdag, utan det är representanter för bondeförbundet. Då de har aktualiserat en fråga, som vi städse varit mycket intresserade av, har vi velat stödja dem. Herr Werners anmärkning riktar sig därför närmast mot hans egna meningsfränder.

Sedan tycker jag, att det är ganska överflödigt att tala om politiska skäl o. dyl.; herr Werner tycktes mena att sådana skäl motiverade högerens och folkpartiets ställningstagande. Skall man tala om politiska skäl, ligger det väl snarare till på det sättet, att man genom att nu driva fram ett uppskov vill förebygga att partierna skulle sättas i tillfälle eller tvingas att deklarerat sin inställning till denna fråga förrän efter valet i höst.

Ang. uppskov med behandlingen av vissa motioner.

Herr WERNER (kort genmäle): Herr talman! Herr Velander tycks grundligt ha missuppfattat mitt anförande. Jag talade icke om politiska hinder, men jag talade — kanske en smula tillspetsat — om de politiska jordbruksintressen, som nog ligger bakom oppositionens ställningstagande när den beslöt sig för att riva upp denna onödiga debatt.

vid vårsessionen, tror jag därför inte att just det av bevillningsutskottet begärda uppskovet har den oerhört stora betydelse, som man från visst håll söker göra gällande.

Jag har nog samma känsla som herr Werner gav uttryck för, att det kanske ligger någonting annat bakom när man ovillkorligen vill driva fram denna fråga nu.

Herr PETRÉN: Herr talman! Jag vill endast med anledning av herr Werners tidigare anförande påpeka, att motionärerna inte syftar till någon slutlig lösning av frågan; man är medveten om att ett utredningsresultat snart kommer att föreligga. Vad motionärerna önskar är en *provisorisk* lösning av frågan, och de har i motionen förklarat, att det är för innevarande år man är angelägen om att restitution skall utgå, detta bl. a. för att det icke skall bli några nackdelar nationalekonomiskt sett.

Herr OHLON: Herr talman! Det hörs så dåligt på min plats här uppe, att jag inte riktigt uppfattade de skäl som angavs för ett uppskov med behandlingen av denna fråga till hösten. Jag skulle därför vilja ställa det spörsmålet, om skälet är av faktisk eller av taktisk natur?

Herr ANDRE VICE TALMANNEN: Herr talman! Nog borde väl ställningstagandet till frågan om uppskov eller inte vara beroende av vad man tror om möjligheten att få önskemålen bifallna. Om nu herr Ohlon anser att det inte ligger någon valtaktik bakom reservanternas yrkande, skulle jag vilja ställa en direkt fråga till honom och reservanterna: Om man kan misstänka att motionärernas önskemål skulle bli avslaget vid en behandling under denna session, därför att det finns en majoritet som först vill se resultatet av utredningen, är det då inte bättre ur deras synpunkt, som önskar ett positivt resultat i frågan, att man går med på ett uppskov under ett par månader? Man kan ju hoppas, att ett visst utredningsresultat i höst kommer att föreligga, som då gör det möjligt att få majoritet för det i motionen framställda yrkandet.

I varje fall har jag för min del fattat saken så, att om man vill nå ett positivt resultat, är detta tillvägagångssätt det riktiga. Men reservanterna och herr Ohlon har kanske en annan uppfattning om möjligheterna att få förslaget bifallet i vår. Har man på det hållet en sådan uppfattning, ja, då förstår jag att det inte ligger valtaktik bakom, men annars

Herr NILZON, IVAR: Herr talman! Som motionär kan jag självfallet känna en viss besvikelse över att bevillningsutskottet inte ansett sig kunna behandla frågan och framlägga förslag på ett tidigare stadium. Å andra sidan är det enligt min mening inte så betydelsefullt, huruvida frågan avgöres nu eller uppskjutes till hösten, att man fördenskull behöver riva upp en sådan debatt som man tydligen nu är i färd med. Om frågan behandlas i höst och en utredning då hunnit, såsom herr Werner sade, framlägga ett positivt förslag, som kan leda till att önskemålet i motionen vinner riksdagens bifall, så är det givetvis ur motionärernas synpunkt bättre än om frågan avgöres nu och resultatet blir ett avslag, vilket också måste tänkas vara en möjlighet.

För jordbrukarna har denna sak självfallet en viss betydelse, när de skall planera sina traktorköp, men jag tror att det ligger något i vad herr Sjödaahl sade, att dessa inköp för året nog redan i huvudsak är gjorda. Även om jag alltså kunde ha önskat, att frågan kommit upp

Ang. uppskov med behandlingen av vissa motioner.

begriper jag inte reservanternas ställningstagande.

Denna fråga är mycket viktig för jordbruket, och jag finner det för min del angeläget att få den rent sakligt bedömd. När jag då förstår, att en majoritet i riksdagen vill se ett visst utredningsresultat, tycker jag att det är klokare att vänta ett par månader med avgörandet, så att utredningen hinner framläggas, än att forcera frågans behandling och framkalla ett avslag, detta i all synnerhet som jag håller med motionären om att de flesta traktorköpen för i år redan är gjorda. Det hade varit en annan sak, om herr Petrén och herr Velander åstadkommit en behandling av motionerna redan i februari, då traktorköpen för året inte gjorts. Men så har ju inte skett.

Herr **PETRÉN**: Herr talman! Jag måste på direkt fråga ånyo upprepa vad jag tidigare sagt, nämligen att syftet med motionerna inte kan tillgodoses genom ett beslut under höstsessionen; därför är det enligt min mening oriktigt att uppskjuta frågan, ty genom ett sådant beslut tar man realiter ståndpunkt till hela spørsmålet. Det är vidare enligt min åsikt tveksamt, om inte utskottets tillvägagångssätt strider mot riksdagsordningen eller i varje fall mot dess anda, och mot de uttalanden som gjorts rörande riksdagens arbetsformer. I det prejudikatsfall som herr Sjö Dahl här åberopade var meningarna i utskottet inte delade om uppskov eller ej. När meningarna i utskottet nu däremot är delade, tycker jag att man har anledning att vara försiktig, innan man driver över denna frågas avgörande till hösten.

Herr **VELANDER** (kort genmäle): Herr talman! Herr andre vice talmanen lägger upp denna fråga på ett mycket överraskande sätt. Saken gäller enligt hans mening, huruvida man vid en realbehandling nu skulle kunna nå vad man önskar eller om man inte vid ett uppskov under ett par månader har större utsikter att nå ett avgörande i positiv riktning.

Jag tror för min del inte, att frågan ligger till på det sättet, ty det finns ingenting som talar för att den utredning, som man här från olika håll har erinrat om, hinner framlägga något förslag inom den tiden, än mindre att det kan läggas till grund för någon proposition till hösten. Följaktligen måste herr andre vice talmannens utgångspunkter vara mycket lösliga.

Jag förutsätter emellertid att herr andre vice talmanen är bättre underkunnig om det parlamentariska läget och dess möjligheter än jag, och därför ligger det kanske någonting i vad han här har sagt; det förhåller sig måhända så, att bondeförbundet i regeringsställning söker få den lösning realiserad, som partiets egna motionärer i detta sammanhang inte finner opportunt fullfölja.

Herr **SJÖDAHL**: Herr talman! Gentemot herr Petrén vill jag understryka, att det ju finns ett prejudikat på att man fattat höstbeslut, varigenom man kunnat verkställa restitution för hela det löpande året. Har man gjort det förut, bör man kunna göra det även nu.

Det faktiska skälet för uppskov är att vi vill se så mycket som möjligt av utredningsresultatet, innan vi tar ställning till frågan inom utskottet.

Sedan skall jag inte spilla några ord på att herr Ohlson suttit här under en lång debatt och tydligen enligt egen utsago inte uppfattat någonting.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu ifrågavarande memorialet hemställt; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Petrén* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Ang. kostnaderna för fältsjukhuset i Korea.

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt memorial nr 56, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Petrén* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 84;

Nej — 30.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Föredrogos och bordlades ånyo bankoutskottets utlåtanden nr 29—33 och andra lagutskottets utlåtande nr 44.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 145, i anledning av riksdagens år 1951 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning m. m.

Statsutskottet, till vars förberedande behandling riksdagens år 1951 församlade revisorers berättelse jämte de i anledning därav från vederbörande ämbetsverk och myndigheter till Kungl. Maj:t avgivna utlåtanden och förklaringar blivit hänvisad, hade, efter tagen kännedom av vissa handlingar och inhämtande av för ärendenas utredning i övrigt erforderliga upplysningar, i det föreliggande utlåtandet, underställt riksdagens prövning de av revisorerna gjorda framställningar, som ansetts från utskottets sida påkalla yttranden.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4 och 5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.**Ang. kostnaderna för fältsjukhuset i Korea.**

Under försvarsdepartementet, § 6, hade revisorerna dels gjort vissa erinringar mot Svenska röda korsets anlitan- de av privat resebyrå vid anordnandet av resor för personal tillhörande det svenska fältsjukhuset i Korea, dels ock förordad utfärdandet av enhetliga föreskrifter angående den självrisk staten i försäkringsavseende borde taga.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anmält, att utskottet beträffande detta ärende blott funnit anledning att uttala sig i frågan om anlitan- de av resebyrå, till vilken fråga utskottet ämnade återkomma under punkten 27 i det följande.

Herr LUNDGREN: Herr talman! Riksdagens revisorer har på två punkter framställt anmärkningar rörande kostnaderna för det av svenska Röda korset upprättade med statsmedel betalade fältsjukhuset i Korea. Den ena punkten, som nu närmast behandlas, avser Röda korsets åtgärd att försäkra personalen vid sjukhuset, och den andra punkten avser anlitan- de av en privat resebyrå för ordnande av transporter till fältsjukhuset.

Statsrevisorerna ifrågasätter starkt, huruvida bärande skäl förelegat för Röda korset att försäkra den personal, som tjänstgör och tjänstgjort vid svenska sjukhuset i Korea. Enligt revisorernas uppfattning måste fältsjukhusets personal, ehuru icke i strängt formell mening statsanställd, anses närmast fullgöra ett offentligt uppdrag, och på grund härav skulle statsmakterna anse sig böra utge ersättning för olycksfall eller dödsfall.

Ang. pensionsstyrelsens tillsyn över understödsföreningar m. m.

Såsom framgår av överstyrelsens yttrande har kostnaderna för livförsäkring av personalen hittills uppgått till ungefär 500 000 kronor. Den sammanlagda dödsfallsrisken har hittills uppgått till omkring 10 miljoner kronor. Det är uppenbart att premierna måste bli höga med hänsyn till de tidvis mycket stora katastrofriskerna såväl under vistelsen vid sjukhuset som vid flygtransporterna till och från Korea. Ett enda bombnedslag inom sjukhuset eller en enda förolyckad flygtransport skulle ha kunnat medföra kostnader väsentligt överstigande premierna. En verkligt allvarlig skada skulle ha medfört miljonförluster. Förutsättningarna för att Röda korset skall erhålla personal till sjukhuset — det föreligger ju som alla vet redan nu ganska avsevärda svårigheter i det avseendet — är att försäkringsskyddet är tillfredsställande ordnat. Det måste ju även anses såsom en rimlig fordran med hänsyn till att flertalet befattningshavare har familjer. Det hade säkerligen icke varit möjligt att få personal till sjukhuset, därest Röda korset hänvisat till möjligheterna av att statsmakterna vid en eventuell katastrof skulle pröva ersättningsfrågan, varvid ersättningarna eventuellt skulle bli behovsprövade.

Vad den andra frågan beträffar, nämligen anlitandet av privat resebyrå, kanske den återkommer i annat sammanhang. Jag vill här endast erinra om att resebyråverksamheten är en fri näringsgren. Staten driver resebyråverksamhet i konkurrens med de privata företagen på detta område. Om staten driver konkurrens med enskilda, bör denna konkurrens ske på lika villkor. Statens företag bör icke beredas monopolställning i fråga om vissa transporter.

Jag har, herr talman, intet yrkande på denna punkt.

Herr ANDERSSON, KARL: Herr talman! Jag hade inte väntat mig någon diskussion om den fråga, som herr Lundgren förde på tal. Utskottet har ju på denna punkt inte tagit någon ställning till vad statsrevisorerna därvidlag an-

fört. Utskottet har sagt, att utskottet beträffande detta ärende blott funnit anledning att uttala sig i frågan om anlitande av resebyrå och att utskottet återkommer till den frågan under punkten 27:o).

Utskottet har således under denna punkt inte tagit någon ställning till revisorernas yttrande, och under sådana förhållanden finner jag inte någon anledning föreligga från utskottets sida att här ingå på någon sakdebatt. Den saken får väl i så fall statsrevisorerna själva svara för.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, lades förevarande punkt till handlingarna.

Punkterna 7 och 8.

Lades till handlingarna.

Punkten 9.

Ang. pensionsstyrelsens tillsyn över understödsföreningar m. m.

Under socialdepartementet, § 9, hade revisorerna framhållit angelägenheten av en utbyggnad och intensifiering av den av pensionsstyrelsen utövade inspektionsverksamheten över understödsföreningar m. m.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten anfört bland annat:

»Även utskottet har bibragts den uppfattningen, att en effektivisering av den statliga kontrollen på förevarande område är påkallad. Då det av organisationsnämnden framlagda principförslaget just åsyftar en sådan intensifiering av inspektionsverksamheten som ansetts särskilt betydelsefull, synes det angeläget att en omläggning av verksamheten enligt de av nämnden uppdragna riktlinjerna snarast kommer till stånd. Jämväl andra åtgärder för att förbättra tillsynen över här avsedda föreningar kunna självfallet komma i fråga. Enligt utskottets mening torde det få anses ankomma på Kungl. Maj:t att om möjligt redan till nästa års riksdag framlägga de konkreta förslag härutinnan som må vara erforderliga.

Under erinran jämväl att förevarande spörsmål berörts i propositionen 1952: 195, vari föreslagits viss ändring i lagen om understödsföreningar i syfte att effektivisera den interna revisionen, hemställer utskottet, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om åtgärder i av utskottet angiven riktning.»

Herr SUNDVIK: Herr talman! Utskottet har under förevarande punkt hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag — om möjligt redan till nästa års riksdag — till åtgärder för att stärka och effektivisera inspektionen av understödsföreningar.

Riksdagen har emellertid så sent som i april i år antagit ett nytt förslag till ändring av lagen om understödsföreningar, syftande till att tillsynsmyndigheten skulle få större inflytande och bättre kontroll över understödsföreningarna vid utseende av revisorer o. s. v. Jag ifrågasätter därför, om det är så nödvändigt att hos Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder redan under nästa år i detta avseende. Enligt utskottets förslag avser ju åtgärder, att riksdagen skall ställa medel till förfogande, så att tillsynsmyndigheten skall kunna anställa mera personal för inspektion av understödsföreningarna. Jag anser att man bör avvakta det resultat, som ändringen av lagen om understödsföreningar i det avseendet syftar till.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 10 och 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 19—21.

Lades till handlingarna.

Punkten 22.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 23.

Ang. enskilda hemmans utsyningsförmån på Böda kronopark.

Under jordbruksdepartementet, § 28, hade revisorerna ifrågasatt en avveckling av rätten för vissa hemman och lägenheter på norra Öland att mot reducerade priser erhålla utsynning av virke från Böda kronopark.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten yttrat:

»Värdet av den förmån som vissa hemman och lägenheter på norra Öland åtnjuta i form av rätt att mot reducerade priser erhålla utsynning av virke från Böda kronopark har på grund av den starka prisstegringen under senare år utvecklats på ett sätt som icke varit avsett. Enligt revisorernas mening borde därför en omprövning ske av de grunder, efter vilka ersättningen för det utsynade virket bestämmes. Med hänsyn till den här ifrågavarande förmånens egenartade karaktär ha revisorerna vidare ansett det böra tagas under övervägande, huruvida icke en avveckling av densamma borde komma till stånd.

Med biträdande av vad revisorerna i ärendet anført har domänstyrelsen i sitt remissutlåtande föreslagit, att Kungl. Maj:t ville uppdraga dels åt kammarkollegiet att verkställa utredning och avgiva därav föranlett förslag beträffande nämnda utsyningsförmån, varvid borde tagas under övervägande att avveckla densamma, dels åt domänstyrelsen att, i avvaktan på resultatet av en sådan utredning, utarbета och till Kungl. Maj:t framlägga förslag angående nya grunder för bestämmande av ersättningen för till enskilda utlämnat virke.

I likhet med revisorerna finner utskottet behov föreligga av en översyn av förhållandena på förevarande område. Då det av domänstyrelsen härutinnan förordade tillvägagångssättet synes ändamålsenligt, vill utskottet för sin del tillstyrka, att de i styrelsens remissutlåtande angivna utredningarna snarast komma till stånd. Utskottet hemställer därför, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t

Ang. enskilda hemmans utsyningsförmån på Böda kronopark.

vill vidtaga åtgärder i av utskottet förordad riktning.»

Reservation hade anmälts av herr *Näs-gård*, fröken *Andersson* samt herrar *Söderquist*, *Nils Theodor Larsson*, *Svensson* i Ljungskile, *Staxäng*, *Johansson* i Mysinge och *Onsjö*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **LARSSON, NILS THEODOR:** Herr talman! Under denna punkt har statsutskottet behandlat statsrevisorernas erinran rörande en mycket gammal fråga, nämligen frågan om enskilda hemmans utsyningsförmån på Böda kronopark.

Jag vill erinra om att Öland är ett landskap, som i gammal tid rönt den hårdaste behandling av statsmakterna i detta land. Oerhört betungande utskrivningar av dagsverken för byggnadsarbeten på slotten i Borgholm och Kalmar ägde rum under århundraden. Under århundraden betraktades också Öland som en kungl. djurgård eller jaktpark. Först i början av 1800-talet stadgades, att djurgårdsinrättningen på Öland skulle upphöra. Redan vid denna tid förelåg i viss utsträckning rätt för de invånare i bygden, som var i behov av skog, att erhålla utsynning från kronoparken. Genom ett flertal kungl. brev men framför allt genom ett kungl. brev av den 23 april 1836 reglerades dessa utsyningsförmåner. Därvid bestämdes att skoglösa hemman i tio angivna socknar på norra Öland, vilka hemman dithills åtnjutit utsynning, skulle liksom förut erhålla utsynning av vissa kvantiteter ved och virke, dock mot bestämda avgifter.

Under mer än ett århundrade, som gått sedan 1830-talet, har Kungl. Maj:t och riksdagen vid en mängd tillfällen haft anledning att uppta till behandling denna fråga rörande åboarnas utsyningsrätt på norra Öland.

I år har statsrevisorerna uppmärksammat, att under åren 1950 och 1951, med de starkt stigande skogs- och virkespriserna, värdet av prisreduceringarna i samband med utsyningarna stigit i påfallande grad.

Den stegrade förlust under de senaste åren, som domänverket fått vidkännas i detta sammanhang, är till väsentlig del beroende på formerna för bestämmandet av ersättningen för virkesuttagen. Det tillgår så att ersättningen på förslag av domänstyrelsen bestäms av Kungl. Maj:t redan vid varje års början. Detta system är naturligtvis inte omöjligt att tillämpa under tider med stabila prislehållanden, men med de upprepade starka prisförhöjningarna på skogsprodukter, som ägde rum under 1950 och 1951, är det utan vidare klart att det skulle komma att verka olyckligt sett ur revirets och domänverkets synpunkt.

Dessa iakttagelser har nu föranlett statsrevisorerna att föreslå en översyn av den här relaterade ordningen för bestämmande av ersättningen för utsynat virke. Emot detta förslag finnes ingen som helst anledning att erinra. Statsrevisorerna har emellertid gått längre och yrkat uppdrag åt kammarkollegium att verkställa undersökning rörande rättsgrunden för denna de tio skoglösa ölandssocknarnas utsyningsrätt. Härefter har domänverket instämt och uttalat, att därvid borde tagas under övervägande att avveckla denna ölänningsarnas uråldriga rätt. I statsrevisorernas och domänstyrelsens propåer har statsutskottets majoritet instämt. Till statsutskottets utlåtande är emellertid fogade ett antal blanka reservationer.

Reservanterna har intet att erinra mot en översyn av formerna för det utsynade virkets prissättning. Reservanterna har heller inget emot en undersökning av de rättsgrunder, på vilka denna gamla utsyningsrätt vilar. Reservanterna har endast riktat sig mot den beställning som statsutskottet kommit att göra genom att instämma med statsrevisorerna och domänstyrelsen, även då det uttalas, att vid undersökningens genomförande bör tagas under övervägande att avveckla dessa ölandssocknarnas urgamla rätt. Reservanterna har ansett att man först borde avvakta och se, vad en förutsättningslös utredning kan komma att visa beträffande grunderna för socknarnas rätt.

Först sedan en sådan utredning blivit

Ang. enskilda hemmans utsyningsförmån på Böda kronopark.

framlagd kan det, enligt reservanternas mening, vara tid att pröva och avgöra, om rätten skall avvecklas eller bibehållas.

Om emellertid kammaren i dag bifaller vad statsutskottet yrkat under denna punkt utan någon ändring, kan detta komma att tolkas som en beställning av ett visst utredningsresultat, varav utskott och kammare vid en kommande prövning måste känna sig på förhand bundna.

Herr talman! Det är av den anledningen som jag djärves att för kammaren framlägga ett litet ändringsförslag. Jag hemställer således, att sista avdelningen på s. 78 i utskottets utlåtande, som börjar med »I likhet med revisorerna» och slutar med »i av utskottet förordad riktning» måtte utgå och ersättas med »Utskottet finner behov föreligga av en översyn av förhållandena på förevarande område och hemställer därför att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning beträffande ifrågavarande utsyningsförmån».

Jag vill gärna vädja till kammarens ledamöter om ett behjärtande av denna framställning. Den avser endast att undvika ett bindande på förhand och att hålla frågan öppen, tills en förutsättningslös utredning hunnit frambringas.

Jag ber att få yrka bifall till denna min hemställan.

Herr ANDERSSON, KARL: Herr talman! Jag har inte förrän nu fått veta vad reservanterna egentligen har avsett med sin reservation. I utskottets utlåtande har detta inte relaterats, utan reservationen är blank. Sedan jag emellertid hört herr Larsson utveckla reservanternas tankegång har jag funnit, att vad reservanterna i huvudsak vänder sig mot är att domänverket har önskat få en utredning, huruvida hela denna förmån bör avvecklas.

Jag skall inte närmare redogöra för denna speciella förmån — det har herr Larsson redan i någon mån gjort. Men jag kan nämna, vilket också framgår av

såväl revisorernas berättelse som utskottets utlåtande, att denna förmån, som givetvis från början var avsedd att ge människorna i dessa tio ölandskommuner en viss förmån i fråga om ved och virke till husbehov, under den senaste tiden, framför allt under den senaste tioårsperioden, utvecklat sig att bli någonting annat än vad som varit avsikten.

Så sent som 1940 uppgick värdet av prisreduceringen, således skillnaden mellan ersättningen och det verkliga värdet för den avverkade skogen, till 10 000 kronor. År 1950 uppgick beloppet till 44 000 kronor, och för innevarande år torde värdet kunna uppskattas till 80 000 kronor. Här föreligger således en våldsam stegring, som ju är oerhört mycket större än den allmänna penningvärdeminskningen, och som torde åtminstone delvis kunna förklaras med de starkt ökade rotvärdena.

Nu har revisorerna uppmärksammat detta och påkallat en undersökning, och domänstyrelsen har tillstyrkt en sådan utredning och har även velat vara med om att utreda, om inte hela förmånen kunde avvecklas. När statsutskottet tagit ställning till revisorernas yttrande, har majoriteten ansett, att om det skall bli en utredning i denna sak, bör utredningen vara så allsidig som möjligt. Och skall den vara allsidig, måste man också ta upp frågan, huruvida denna gamla eller, såsom herr Larsson uttryckte det, uråldriga rätt alltjämt skall bestå. Den saken kan väl ändå sägas vara det primära i hela frågan. Sedan får utredningen ta upp och belysa alla andra perspektiv, och först då blir utredningen förutsättningslös, ty då förutsätter man från början inte någonting, inte ens att de gamla rättigheterna skall bestå, utan man utreder hela frågan i ett sammanhang. Jag kan inte finna att denna metod för utredningen kan vara på något sätt felaktig. Skall det ske en utredning, bör den vara förutsättningslös och ta upp alla med frågan sammanhängande förhållanden.

Nu talade reservanten om hur illa Ölands befolkning har behandlats under

Ang. enskilda hemmans utsyningsförmån på Böda kronopark.

gångna tider. Detta är troligen sant. Men det är väl inte så att detta inskränker sig enbart till ölandsbefolkningen. Det torde också ha varit så i andra delar av landet. Nu förstår jag, att befolkningen i norra Öland, i dessa karga, stenbundna och skoglösa trakter mycket väl kan ha behövt denna förmån. Men jag vill erinra om att det inte bara är dessa tio socknar på Öland som är skoglösa i vårt land. Vi har en stor mängd kommuner som är belägna i skoglösa trakter. Det är alltså inte något alldeles speciellt för Öland, att befolkningen lever i skoglösa trakter. Men vad som däremot är ett kanske inte enastående men i varje fall säreget förhållande är att denna befolkning på grund av ett kungl. brev i början av 1800-talet har rätt att utnyttja en förmån, som kan få sådana värden som revisorerna här pekat på.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JOHANSON, KARL AUGUST: Herr talman! Under sensommaren förra året gjorde statsrevisorer från tredje avdelningen och även från andra avdelningar ett besök på Öland och även på Böda kronopark. Vi fick då bland annat kännedom om det utsyningsförfarande, som här tillämpades och som för oss tedde sig ganska märkvärdigt. Nu säger herr Larsson att detta är en uråldrig rätt. Ja, det är kanske därom tvisten står. Kammarkollegium har anfört några synpunkter på frågan huruvida det är en laglig rätt som öläningarna har eller om det är ett privilegium som saknar fastare underlag i rättsmedvetandet. Jag ber att få läsa upp några rader i detta utlåtande: »Till stöd för att hemmanens rätt skulle vara av starkare natur än blott en rättighet, som av gunst och nåd åtnjutes, synes kunna åberopas andra momentet i Kungl. Maj:ts instruktion den 6 maj 1813 för den kommitté, som till följd av Kungl. Maj:ts nådiga brev av den 17 juli och 3 september 1812 hade att författa och till Kungl. Maj:ts nådiga prövning avgiva förslag till en lämplig fördelning mellan hemmanen på Öland av den därstädes va-

rande f. d. kronopark eller öppen lig-gande och genom Kungl. brevet den 16 mars 1802 till hemmanen upplåtna ut-mark, vari till kommitténs efterrättelse föreskrevs.» Sedan följer föreskrifter om att viss utsyning bör ske.

Men sedan säger man någonting annat. Man ifrågasätter om det är ett servitut i vanlig ordning eller en laglig rätt: »Till stöd för att utsyningsförmånen endast av gunst och nåd kommit vissa hemman på Öland till del synes tala, att alltsedan meddelandet av Kungl. Maj:ts beslut den 23 april 1836 angående en förändrad reglering av Böda kronopark avgift utgått för det utsynade virket med belopp, som under tidernas lopp genom beslut av Kungl. Maj:t blivit föremål för upprepade höjningar. Utsyningens karaktär av förmån har emellertid på det sättet bibehållits, att de fasthållna avgifterna understigit marknadspriset på virke.» Det pågick under olika tidsperioder, vilka finns angivna både i statsrevisorernas berättelse och i de utlåtanden, som avgivits av vederbörande myndigheter. Statsrevisionen anför på s. 261 i sin berättelse: »Efter år 1922 skulle det komma att dröja nära två decennier, innan husbehovsutsyningar-na från Böda kronopark återupptogos. Orsakerna till att förmånen då icke be-gagnades torde bl. a. ha varit de här- under förhållandevis låga virkespriser-na samt den tyngande proceduren för erhållande av utsyning i det enskilda fallet.»

Det tycks under den tidrymden ha varit praktiskt taget en ekonomisk fråga. Om vederbörande fått ved från annat håll, har man inte brytt sig om att ta ut ved från parken.

Detta är ett mycket komplicerat problem, som ingående har behandlats från alla synpunkter. När det framhållits från respektive myndigheter att en undersökning är nödvändig för att man skall kunna utröna om rätten grundar sig på konungslig nåd eller är ett privilegium, bör också reservanterna vara nöjda med att det blir en utredning som får visa, om dessa förmåner i fortsättningen skall utgå eller inte.

Ang. enskilda hemmans utsyningsförmån på Böda kronopark.

Vi i statsrevisionen har efter de undersökningar vi gjort på platsen funnit detta vara det riktiga, och jag har ingen anledning att gå ifrån denna ståndpunkt, inte ens efter den ingående utläggning, som herr Larsson gjorde.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON, NILS THEODOR: Herr talman! Jag vill bara säga att om jag hade delat uppfattningen, att den utredning som utskottet föreslagit vore förutsättningslös, så hade det inte varit någon anledning för mig som reservant att framställa något säryrkande. Men den utredning som föreslagits är icke förutsättningslös, ty i sin skrivning säger utskottet att det skall tagas under övervägande huruvida rätten bör utvecklade. Jag menar att det ligger en tydlig udd i detta; man pekar på att det är speciellt detta man åsyftar. Jag har därför framställt detta säryrkande, där denna udd tas bort. Man skulle på det sättet få en förutsättningslös utredning.

När jag nu hör av herr Karl August Johanson, att statsrevisorerna besökt Böda kronopark, förvånar det mig en smula att detta var det enda minne man fick av kronoparken. Det finns ju andra saker som man skulle ha kunnat observera där också. Jag vill erinra om att befolkningen på Öland och inom den övriga delen av Kalmar län utefter det smalspåriga järnvägsnätet under det sistförflutna året med stor undran sett det ena bantågssättet efter det andra dra förbi fullastat med tyved, ribbved och bakar från Böda kronopark. Denna ved har fraktats på smalspårig järnväg efter halva Öland och över Kalmarsund på färja till Kalmar och sedan på smalspåriga järnvägar slingrat sig upp till Skinnskatteberg, och man kan undra vad reviret har haft för behållning av dessa transporter, när det måste ha kostat så mycket att frakta veden fram till Skinnskatteberg. Om detta förhållande har inte statsrevisorerna skrivit en rad — de kanske inte har iakttagit det.

För inte så länge sedan anlades också i Grankullaviken i Bödaparken ett sågverk för en kostnad av kanske en miljon kronor. Det var mycket rationellt och modernt utrustat men hade fått ett så stort format, att det vida översteg kronoparkens resurser, varför man till en början måste släpa dit virke från svenska kusten norrifrån. Men efter vad det ryktas, är det fråga om att lägga ned verksamheten vi detta fina, elektriskt drivna sågverk på norra Öland. Jag menar således att det hade varit andra saker att observera i samband med besöket i Böda kronopark än denna lilla förmån, som för åborna är av icke oväsentlig betydelse och som innebär att de sedan gammalt har rätt till fri utsyning av virke till nedsatt pris.

Herr Karl Andersson i Rixö sade, att det gjorts betydande förluster på grund av denna utsyningsrätt, särskilt under de två sista åren — man beräknade ju för år 1951 en förlust för statsverket på 80 000 kronor och för 1950 på 70 000 kronor, under det att värdet av dessa prisreduceringar i början av 1940-talet uppskattats till omkring 10 000 kronor. Det är naturligtvis riktigt att statsrevisorerna uppmärksammat detta förhållande, och det finns inte någon som har någonting att erinra emot en utredning härom. Detta hänger ju, såsom jag påpekade i mitt första anförande, samman med att Kungl. Maj:t redan vid årets början på domänstyrelsens förslag fastställer priser att gälla över hela året, och med en så rörlig prissättning på skogsprodukter som ägde rum under 1950 och 1951 är det naturligt att sådana här förluster uppstått. Men under normala förhållanden blir ju förlusterna inte så höga.

Med det skrivsätt, som föreslagits i det särskilda yrkandet, motsätter man sig inte en utredning, som rättar till det missförhållandet, och åborna har inte heller någonting emot en sådan utredning, efter vad jag tror mig veta. De avser inte att göra några oförtjänta inkomster på denna gamla utsyningsrätt, utan de vill endast ha kvar sin gamla rätt, eftersom den har en icke oväsent-

Ang. enskilda hemmans utsyningsförmån på Böda kronopark.

lig betydelse för denna skoglösa bygd, när kronoparken ligger så nära intill och det är långt till platser där befolkningen annars kan hämta vedbränsle och virke.

Herr talman! Jag ber ännu en gång att få yrka bifall till det särskilda yrkande, som jag framställt.

Herr JOHANSON, KARL AUGUST: Herr talman! Jag kan lämna herr Larsson den upplysningen, att vi också skulle ha kunnat redovisa i vårt utlåtande en del glada och goda minnen från besöket på Öland och Böda kronopark. Jag vill säga till herr Larsson att jag, som visserligen är lekman på detta område, under mina rätt många resor i samband med statsrevisionen sett åtskilliga skogar, och att Böda kronopark är en av de vackraste, som jag besökt. Jag skall här bara tillägga att vederbörande revirförvaltare var mycket glad över några cypresser, som han hade tjänat åtskilliga slantar på under årens lopp. Vi har inom revisionen bara ljusa minnen från Öland. Det är klart att det fanns andra saker som man skulle ha kunnat ta upp, men meningarna var så starkt delade, att man inte gjorde det. I föreliggande fall rädde emellertid inga delade meningar, utan alla ansåg att denna utsyningsrätt borde göras till föremål för en översyn.

Herr Larsson talade vidare om skoglösa bygder. Vi har på våra resor besökt åtskilliga skoglösa trakter. Jag kan nämna att på den stora Östgötaslätten, där kronan hade en egendom på omkring 100 hektar, fanns det inte så mycket skog att man kunde få ved till att koka en panna kaffe en gång. Det råder ingen tvekan om att det finns skogfattiga trakter på många håll i vårt land, och inte bara på Öland.

Herr Larsson säger att han vill ha en förutsättningslös utredning. Om vi nu följer herr Larssons yrkande, får vi en utredning, som kanske konstaterar att denna utsyningsrätt icke är lagligt grundad, och då måste vi sätta till en utredning till. Om den av utskottet föreslag-

na utredningen kommer till stånd och denna utredning kommer till det resultatet, att det föreligger en laglig rätt för ölänningarna, är saken klar på en gång. Varför inte då tillsätta den utredning, som utskottet föreslår? Kommer den till ett positivt resultat för ölänningarnas del, är saken klar; kommer den till ett för dem negativt resultat, kommer utsyningsförmånen att bli föremål för nytt beslut. Jag menar alltså att man bör slå ihop båda dessa utredningar på en gång. Ölänningarna förlorar inte någonting alls på en sådan anordning.

Herr NILSSON, BROR: Herr talman! Jag tror mig kunna vitsorda att det från riksdagens revisorers sida inte varit någon som helst avsikt att beröva dessa hemman på norra Öland rätten att er-hålla ved och virke genom utsyning, utan revisorerna har endast menat att det förelåg skäl för att få klarlagt vari denna rätt bestod och sedan eventuellt ge jordägarna den ersättning för denna rätt, som kunde anses skälig. Under långa tider har befolkningen inte utnyttjat denna rätt att ta virke, och ibland begagnade sig somliga av jordägarna av rätten och somliga gjorde det inte. Ett sådant förhållande kan ju inte anses vara idealiskt, utan revisorerna ansåg att det behövde göras en utredning i frågan. Utredningen skall enligt både revisorernas och statsutskottets mening anförtras åt två myndigheter, nämligen i första hand åt kammarkollegiet, som säger sig sitta inne med tillräckliga handlingar för att klarlägga den rättsliga innebörden av förmånen, och i andra hand åt domänstyrelsen, som skulle utreda de praktiska konsekvenserna för socknarna av den utredning, som kammarkollegiet verkställt.

Om jag nu fattade herr Larsson rätt menade han att denna fråga skulle kunna utredas i två etapper — först borde Kungl. Maj:t uppdra åt kammarkollegiet att verkställa utredning rörande den rättsliga innebörden, och sedan skulle riksdagen ta ståndpunkt därtill, och därpå skulle den andra utredningen verk-

Ang. enskilda hemmans utsyningsförmån på Böda kronopark.

ställas. Jag finner ett sådant förfarings-sätt rimligt. Jag kan gärna biträda detta förslag. Ett förhållande, som bestått i över hundra år, behöver man inte ha så stor brådska att avveckla, utan man kan låta det dröja några år och sålunda låta kammarkollegiet först penetrera de rättsliga synpunkterna samt låta Kungl. Maj:t och riksdagen få del därav. Därefter bör statsmakterna med ledning av det uppnådda resultatet ta förnyad ställning till frågan.

Herr talman! Jag ber att få biträda herr Larssons yrkande.

Herr NÄSGÅRD: Herr talman! Herr Karl August Johanson uttalade en viss undran över att den här förmånen inte utnyttjats under en ganska lång tid — jag vill minnas att det var mellan åren 1922 och 1942. Jag tror att anledningen därtill i huvudsak var vissa byråkratiska besvärligheter, som socknarna råkade ut för och som jag inte närmare skall gå in på. Om jag minns rätt, förklarade sockenborna nere på Öland, att när de på den tiden skulle ta ut sitt virke, blev det med de priser, som åsattes virket, dyrare än om de skulle ha köpt det i den öppna marknaden. Frågan ordnades upp så småningom efter en motion i riksdagen av dåvarande representanten för Öland, herr Tornegård, och efter vad som framgår har de sedan 1942 kunnat begagna sig av den där gamla förmånen.

Enligt utskottsutlåtandet reglerades denna förmån genom ett kungl. brev av år 1836, men den hade förefunnits redan tidigare. Jag tycker nog att man borde vara mycket försiktig när det gäller att avveckla en sådan gammal rätt. Att det den här gången är några landsbygdsocknar, som har en förmån, behöver inte göra någon skillnad. Man är ju ganska rädd om sådana gamla rättigheter när det gäller tjänster o. s. v., som har vissa förmåner garanterade genom gamla kungl. brev. Jag tycker liksom herr Nils Theodor Larsson att statsutskottets utredningsyrkande med hänvisning till vad domänstyrelsen här an-

fört om att man bör ta under övervägande att avveckla utsyningsförmånen inte är helt obundet, utan jag anser att kammaren hellre bör följa herr Nils Theodor Larssons yrkande. Frågan blir i alla fall klarlagd, även om kammaren följer detta yrkande.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Eftersom det är full enighet om att detta spörsmål bör utredas, tycker jag det är angeläget att man från olika håll klargör hur man tolkar utskottsutlåtandet. Jag kan inte lägga in samma tolkning i utlåtandet som herr Larsson, nämligen att om en utredning verkställs på sätt som domänstyrelsen föreslår och utskottet rekommenderar, kommer utsyningsförmånen att avvecklas utan att riksdagen höres. Jag finner inget som helst stöd för en sådan tankegång. Jag är övertygad om att till vilket resultat utredningen än kommer, kommer ärendet att föreläggas riksdagen, om tilläventyrs utredningens resultat skulle peka hän mot en avveckling. Om denna min uppfattning om tolkningen av utskottsutlåtandet är riktig, då tycker jag att vi gott kan rösta för utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få hemställa om bifall.

Herr LARSSON, NILS THEODOR: Herr talman! Genom att utskottet refererat till vad domänstyrelsen uttalat godtar man domänverkets skrivning: »varvid borde tagas under övervägande att avveckla», och detta blir det centrala i beslutet, om riksdagen godtar statsutskottets formulering. Det är därför som jag ansett det nödvändigt att lägga fram ett särskilt yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr Larsson, Nils Theodor, att den del av utskottets utlåtande, som började med orden »I likhet med» och slutade med »förordad riktning», skulle utbytas mot

Ang. fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik m. m.

följande: »Utskottet finner behov föreligga av en översyn av förhållandena på förevarande område och hemställer därför, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning beträffande ifrågasvarande utsyningsförmån.»

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Nils Theodor*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 145 punkten 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr Nils Theodor Larssons under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 24.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 25.

Lades till handlingarna.

Punkterna 26 och 27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 28 och 29.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgäldsfonden för budgetåret 1952/53;

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från ersättningsskyldighet i vissa fall m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta till O. A. Backlund för skada i följd av trafik med ett kronan tillhörigt motorfordon m. m.;

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa investeringar i statens järnvägars fond;

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av fastigheter i Visby; samt

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1952/53 till vissa åtgärder för ekonomisk försvarsberedskap.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 163, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 14 mars 1952, dels berett riksdagen tillfälle att avgiva yttrande i anledning av ett av föredragande departementschefen tillstyrkt förslag angående ordnandet av skärgårdstrafiken i stockholmsområdet samt den fortsatta subventioneringen av båtlinjetrafiken på bohuskusten, dels ock föreslagit riksdagen att å riksstaten för budgetåret 1952/53 under sjätte huvudtiteln till Understöd åt skärgårdsrederier anvisa ett reservationsanslag av 470 000 kronor.

I den kungl. propositionen hade bland annat erinrats om att Stockholms stad numera träffat en överenskommelse med Waxholms nya ångfartygsaktiebolag, enligt vilken bolaget från och med den 1

Ang. fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik m. m.

maj 1952 under sju år framåt skulle ombesörja trafiken inom vissa i propositionen närmare angivna delar av Stockholms skärgård. Bolaget skulle härför från staden erhålla dels ett lån av ungefär 1 750 000 kronor för viss modernisering av sitt tonnage och dels årliga driftbidrag, uppgående till vid nuvarande penningvärde högst 490 000 kronor. Under förutsättning av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande hade kommunikationsdepartementet i sin tur överenskommit med Stockholms stad, att kronan tillsammans med det statsägda Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag såsom ett bidrag till vintertrafikens uppehållande skulle bestrida hälften av de årliga driftbidragen, d. v. s. för närvarande 245 000 kronor. Då järnvägsföretaget i samband med uppgörelsen åtagit sig att bidra med 50 000 kronor, skulle sålunda den direkt statliga subventionen komma att uppgå till 195 000 kronor. Av återstående belopp hade landstinget i Stockholms län förbundit sig att erlagga 75 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundqvist* (I: 460) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson* (II: 602), i vilka hemställts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte

dels söka utverka sådan ändring av föreliggande avtal mellan Stockholms stad och Waxholmsbolaget, att möjlighet bereddes staten, landstinget eller Stockholms stad att på lämpligt sätt medverka med åtgärder för förbättring av skärgårdens kommunikationer;

dels gå i författning om tillsättande av ett särskilt trafikråd med representanter jämväl för berörda kommuner;

dels ock i övrigt vidtaga de åtgärder, som kunde anses erforderliga för att med minsta möjliga tidsutdräkt få till stånd en successiv förbättring av skärgårdens kommunikationer.

I motionerna har särskilt påtalats av-

fattningen av 6 § i det av Stockholms stad med nyssnämnda bolag ingångna avtalet, enligt vilken staden förbundit sig att under avtalstiden icke själv eller genom annan bedriva med bolaget konkurrerande luft- och sjötrafik, ej heller direkt eller indirekt subventionera eller eljest stödja med bolaget konkurrerande luft- eller sjötrafik, som berörde den i avtalet avsedda trafiken, ävensom att söka utverka motsvarande förbindelse från staten och Stockholms läns landsting.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 460 och II: 602, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört;

II. att riksdagen måtte till Understöd åt skärgårdsrederier för budgetåret 1952/53 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 470 000 kronor.

Reservation hade anförts av fröken *Andersson* samt herrarna *Lundqvist*, *Söderquist*, *Staxäng* och *Birke*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade.

Herr LUNDQVIST: Herr talman! Som motionär under åtskilliga år i denna fråga och som reservant nu skulle jag gärna vilja säga några ord i anledning av den föreliggande propositionen.

Kommunikationerna inom Stockholms skärgård har, som vi alla vet, varit föremål för den ena utredningen efter den andra under en lång följd av år, och förhoppningar om bättre förbindelser med yttervärlden och därmed också dragligare levnadsvillkor för den bofasta skärgårdsbefolkningen har därmed gång på gång väckts till liv för att tyvärr snart åter gäckas. En blick tillbaka visar i stället en sedan länge tilltagande försämring av förhållandena, och i det föreliggande utskottsutlåtandet säger ju ut-

Ang. fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik m. m.

skottet även, att »situationen steg för steg förvärrats och på sistone givit anledning till allvarliga farhågor». Gång efter annan har jag och även andra representanter på denna länsbänk i motioner, interpellationer och debattinlägg här i kammaren värdjat om åtgärder, energiska och snabbverkande sådana, för att få till stånd en sådan lösning av dessa trafikspörsmål, som inte bara tillgodoser sommargästernas intressen utan även skänker åt den bofasta öbefolkningen ökade möjligheter till kontakt såväl inom skärgården som med fastlandet och främst huvudstaden.

När nu en lösning av denna fråga synes ligga inom räckhåll genom den proposition som vi i dag behandlar, så är det därför klart, att såväl befolkningen ute i skärgården som vi länsrepresentanter — jag vågar hoppas vi alla — känner glädje och tacksamhet häröver, även om väntetiden för den redan hårt prövade öbefolkningen ännu tycks bli mycket lång, innan någon mera påtaglig förbättring i verkligheten kommer att inträda. Mycket hänger givetvis i sistnämnda avseende på i vilken takt som väg- och brobyggnadsarbetena längs kusten kommer att bedrivas.

I anledning av den motion som herr Hjalmarson i andra kammaren och jag här i första kammaren väckt, i vars syfte flera andra av länsrepresentanterna instämt, säger utskottet på denna punkt i sitt för övrigt mycket välvilligt hållna utlåtande, att utskottet förutsätter, att de stora väg- och broarbeten det här gäller kommer till utförande med all den skyndsamhet som de tillgängliga resurserna medger. Jag är glad över att utskottet på detta uttryckliga sätt gett sin anslutning till motionärernas uttalande önskemål i detta avseende, och jag vill endast på det kraftigaste understryka detta utskottsuttalande. Det är verkligen, herr talman, hög tid att en radikal förändring till det bättre här snarast åstadkommes, och angeläget är därför också, att i den mån så kan ske en successiv upprustning och utbyggnad utan onödigt tidsutdräkt kommer till stånd av skärgårdskommunikationerna och att

detta sker redan under den långa övergångstiden fram till 1959. Den övergångstiden bör inte få gå till ända utan att under densamma allt har gjorts för att, så snart förutsättningar därför yppa sig, åstadkomma en sådan successiv förbättring av kommunikationerna, att, såsom vi motionärer har sagt, »när den långa övergångstiden är till ända, det då med rätt skall kunna sägas, att skärgårdstrafiken äntligen — efter över 20 års utrednings- och uppbyggnadsarbete — blivit tillfredsställande ordnad». Varje rimlig möjlighet bör alltså även under denna övergångstid utnyttjas för att åstadkomma drägligare förhållanden. Att, såsom för närvarande är fallet, under större delen av året behöva offra i det närmaste en hel vecka för att ifrån öar som ligga endast tre, fyra mil från huvudstaden kunna göra ett besök i Stockholm eller t. ex. att från en av de större öarna, belägen endast ca tre timmars resa från Stockholm med båt—buss, inte kunna göra ett affärs-, bank- eller läkarbesök i huvudstaden utan att behöva tillbringa även två nätter här, det visar tillräckligt tydligt det orimliga i de förhållanden, under vilka skärgårdsbefolkningen ännu lever, och hur angeläget det är, att vad som rimligen kan göras också så snart ske kan blir gjort för att skapa drägligare villkor.

De synpunkter som jag här har tillåtit mig beröra har också framlagts i motionen, och de har även i stor utsträckning, glädjande nog, understrukits av utskottet.

Så är fallet också beträffande det önskemål om inrättandet av ett särskilt trafikråd, som vi motionärer har framfört, för att skärgårdskommunerna genom sina egna representanter skall kunna få tillfälle att framföra sina önskemål och erinringar rörande trafikförhållanden, turlistor, biljettpriser, godsfrakter m. m., och jag begagnar tillfället här att särskilt understryka de instämmande uttalanden, som utskottet har gjort, och även vad utskottet sagt om att det bör »ankomma på Kungl. Maj:t att taga det initiativ som må erfordras». Efter en mångårig erfarenhet inom järnvägstjäns-

Ang. fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik m. m.

ten just om hur dessa trafikråd där, alltså inom järnvägskommunikationerna, verkar, är jag personligen övertygad om att inrättandet av ett sådant trafikråd, som här har ifrågasatts, skulle komma att innebära stora fördelar såväl för trafikanterna som för trafikföretagen.

Till utskottets utlåtande har jag och några utskottskamrater fogat en reservation. Den gäller motiveringen. Vår reservation anknuter till den passus i motionen, där vi har uttalat farhågor för att 6 § i det mellan Stockholms stad och Waxholmsbolaget träffade avtalet skulle under hela den tid detta avtal gäller kunna hindra eller starkt försvåra genomförandet av vissa önskvärda förbättringar. Utskottet har nu för sin del i anledning av vad vi i motionen framhållit förklarat, att, såvitt utskottet kan bedöma, avtalet i vart fall inte utgör något hinder för att ordna nya färjförbindelser även under denna övergångstid. Denna förklaring från utskottets sida är givetvis i och för sig ägnad att väcka tillfredsställelse. I vissa fall måste, såvitt jag förstår, man emellertid räkna med att även passbåtar kan behöva insättas eller andra åtgärder vidtagas för att få till stånd önskvärda förbättringar av trafikförhållandena. I motionen hade vi därför föreslagit, att riksdagen skulle hemställa att Kungl. Maj:t ville söka utverka en sådan ändring av avtalet, att dessa eventuella hinder undanröjdes och att Kungl. Maj:t i övrigt skulle vidtaga de åtgärder, som kunde bli erforderliga för att med minsta möjliga tidsutdräkt få till stånd en successiv förbättring. Jag är angelägen att understryka, att varken motionärer eller reservanter har påyrkat avslag eller något upphävande av det träffade avtalet. Utskottets uttalande på den punkten förstår jag därför inte. Det enda vi har begärt såväl i motionen som i reservationen är, att Kungl. Maj:t, alltså här kommunikationsministern, skulle söka få till stånd ett resonemang med de två parter, som har slutit avtalet, och försöka övertyga dem att de handlade riktigt, om de frivilligt överenskomme om en sådan justering av det avtal, som har träffats. Detta är alltså allt.

Utskottet har inte velat gå så långt att det har instämt med motionärerna även på den punkten, och för att då få detta önskemål särskilt understruket har vi reservanter velat på denna punkt ha en något annan formulering av utskottets motivering och alltså därför måst avge en särskild reservation.

Jag nöjer mig, herr talman, med det nu sagda, och vill, innan jag slutar, endast uttala den livliga förhoppningen, att det beslut, som nu kommer att fattas, skall omsättas i handling utan att någon tid onödigtvis förspilles. Jag vågar också uttala den förhoppningen, att den nu godtagna lösningen skall komma att bli till allmänt bestående gagn både för den bofasta skärgårdsbefolkningen och för de många sommargästerna.

Jag ber alltså med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan men med den ändring av motiveringen, som föreslagits i reservationen.

Herr ANDERSSON, KARL: Herr talman! Reservanterna har ju inte någon annan mening än utskottet när det gäller själva saken, och de har således accepterat utskottets kläm. Vi hörde nu av den föregående ärade talaren vad som egentligen har föranlett reservanterna att skriva sin reservation, nämligen att de inte hade känt sig tillfreds med 6 § i det avtal, som är träffat med ett visst trafikbolag.

Vad som nu egentligen syftas till utöver vad utskottet föreslagit är, att det skulle bli möjligt att även under den tid då detta avtal gäller få sätta in andra båtar i skärgårdstrafiken och få möjligheter att på så sätt utöka och förbättra denna trafik. Det är således passbåten, som herr Lundqvist har dragit en lans för, och det kan man kanske förstå.

Jag utgår ifrån att herr Lundqvist, även om han inte bor i skärgården, är mycket varmt intresserad för den, och jag går också ut ifrån att han känner Stockholms skärgård mycket väl, i varje fall bättre än jag gör.

Jag känner emellertid till förhållandena rätt väl i en annan skärgård, som

Ang. fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik m. m.

har mycket gemensamt när det gäller trafikförhållandena med den stockholmska skärgården, och jag kanske skulle säga någonting om de erfarenheter vi har haft i den bohuslänska skärgården, där jag själv har varit bosatt i 15 år på en ö. Vi har nog mer och mer, allt efter som trafikmedlen har förändrats, kommit till den bestämda uppfattningen, att lösningen av problemet med skärgårdstrafiken nog måste gå i den riktningen att man försöker att knyta den trafiken i största möjliga omfattning fast med landtrafiken. Det är genom den stora förändringen i fråga om trafikmedlen, framför allt på våra landsvägar, som det har visat sig att lösningen även för skärgårdens trafikförhållanden ligger i att man kan binda öarna fast vid det trafiknät, som finnes på fastlandet, och att medlet härför är broar och färjor i första hand. Passbåten kommer som ett tredje hjälpmedel, och det är klart att där det inte finns något av de förstnämnda hjälpmedlen är passbåten bättre än ingenting. Åtminstone har vi gjort den erfarenheten att passbåten närmast är att betrakta som ett surrogat i fråga om trafikmedel. På flera håll, där det sedan många år förekommit passbåtstrafik, går nu utvecklingen mot åstadkommandet av fast färjeförbindelse, och man strävar även efter att få denna ersatt med en broförbindelse. Först när vi fått sådana fasta förbindelser kan skärgården i trafikhänseende bli likställd med landet i övrigt.

Det finns emellertid — det tror jag gäller Stockholms skärgård såväl som andra skärgårdar — platser, där trafikfrågan inte kan lösas med vare sig broar eller färjor, ja kanske inte ens med passbåtar, utan där en reguljär båttrafik måste upprätthållas för att bereda möjligheter till trafik för ensamt belägna samhällen och öar längst ute i havsbandet. Därför är det alltså av vikt och intresse för skärgårdarna att en sådan reguljär båttrafik kan uppehållas. Det är just avsikten med denna proposition, och det understöd, som där föreslagits, är avsett för bibehållandet och upprätt-

hållandet av en reguljär båttrafik såväl inom Stockholms skärgård som inom den bohuslänska skärgården.

När utskottet inte har kunnat gå fullt så långt som reservanternas önskat, har det kanske berott mest på hänsyn till och omtanke om befolkningen i Stockholms skärgård. Vi har inte velat riskera att ett avtal som träffats skulle kunna sättas ur kraft genom att man här ställer yrkanden utöver vad som var förutsatt vid avtalets träffande. Man kan givetvis ifrågasätta om det på det hela taget kan vara möjligt och rationellt att, samtidigt som man subventionerar ett trafikmedel för att det skall upprätthållas trafik, man skulle insätta ett annat, likalades subventionerat trafikmedel, som ju ovillkorligen skulle konkurrera om det trafikunderlag som finns. Man får kanske inte förvåna sig så mycket över att det företag, som har åtagit sig att uppehålla trafiken, i varje fall inte önskar en sådan utveckling.

Nu tror jag emellertid att lösningen av trafikproblemet i Stockholms skärgård liksom på andra håll bäst vinnes om man i stället söker få fram fasta förbindelser. Följaktligen är broar och färjor att rekommendera här. Utskottet har för sin del ansett att det avtal som här har träffats inte på något sätt kan lägga hinder i vägen för att fasta förbindelser med broar och färjor kommer till stånd under avtalstiden. Det beror på vägförvaltningarna om så skall ske, och här är vägförvaltningarna enligt mitt sätt att se alldeles obundna och har möjlighet att i den mån resurserna tillåter det bygga ut trafiklederna även till våra öar i skärgården.

Jag tror således att om man ser detta i något större perspektiv är just den lösning som här föreligger och som utskottet varmt förordar verkligen till befolkningens fromma. När utskottet har tillstyrkt detta anslag har det ju inte skett med någon tanke på de enskilda företagen eller därför att man vill gynna det och det företaget, utan det sker uteslutande för att hjälpa den befolkning som bor och lever i våra skärgårdar.

Ang. fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik m. m.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LUNDQVIST (kort genmäle): Det är ju alldeles självklart att herr Andersson i Rixö har rätt, då han säger att den verkligt fullgoda lösningen är att ordna med kombinerade land- och sjöförbindelser och att man då skall ha broar och färjor. Det är jag fullkomligt överens med honom om. När herr Andersson i Rixö sedan vill göra gällande att man skall se denna fråga i litet vidare perspektiv och därför nöja sig med att bara få broar och färjor, så kan man naturligtvis resonera på det sättet. Men när man här kan visa, att det faktiskt kommer att dröja tjugu år från det man började försöka ordna denna fråga till övergångstidens slut, så är befolkningen nog ganska glad och tacksam — sådana förhållandena är i dag — om man under övergångstiden också kan få något surrogat som, även om det inte är lika gott som det bästa, i alla fall innebär en oändlig förbättring av de förhållanden som befolkningen har att dras med i dag. Jag är alldeles övertygad om att vi inte hinner få bro- och färjeförbindelser ordnade överallt under de närmaste åren, och det är därför som jag är så angelägen om att också trycka på att kommunikationsministern bör försöka att med sin övertalningsförmåga förmå de två avtalslutande parterna att förstå att även ett sådant surrogat kan vara verkligt motiverat under dessa år. Ty, herr talman, herr statsråd och herr talesman för statsutskottet, nog är det väl ändå ganska orimligt att inte utnyttja möjligheterna om här verkligen skulle bli en etappvis skeende utbyggnad av vägväsendet längs kusten — kanske både längs Roslagskusten och söderut. — Man kunde då åstadkomma en icke föraktlig förbättring av skärgårdsbefolkningens förbindelser, ifall man använde dessa nya vägar till lämplig punkt vid kusten och satte in en passbåt där. Vore det inte då ganska egendomligt om vägen skulle ligga där utan någon nytta för öbefolkningen ända fram till 1959 — för såvitt

inte det finns någon som utan det allra minsta stöd kan ta upp en trafik där ute? Jag tycker att detta inte är att handla konsekvent, och jag är fullständigt övertygad om att befolkningen i skärgården har oerhört svårt att förstå att man inte, så fort vägförbindelserna blir färdiga, skulle kunna få till stånd den blygsamma förbättring som det här kan vara fråga om, utan skall behöva vänta ända fram till 1959, för såvitt man inte kan åstadkomma bro- eller färjeförbindelse.

Talaren avbröts här av herr talman, som påpekade, att den i § 12 mom. 2 av kammarens ordningsstadga bestämda tiden för kort genmäle nu vore av talaren överskriden.

Herr THUN, FRITJOF: Herr talman! Jag skall gärna instämma med herr Lundqvist i hans uttalande att skärgårdsbefolkningen har all anledning att vara glad och tacksam över att vi äntligen har kommit fram till ett resultat. Här har ju Kungl. Maj:t och utskottet varit mycket positiva och välvilliga i huvudfrågan. Det synes som om denna stora fråga, som i så många år stått på dagordningen, äntligen skulle få sin lösning. Att det tar ganska lång tid beror på omständigheter som vi alla känna till. Om jag inte missminner mig erinrar man i ett av remissyttrandena — det som angivits av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — om att det finns möjlighet att erhålla lösgjord arbetskraft vissa tider på året. Det är fiskare och småföretagare som kan sättas i arbete med dessa vägarbeten, färjeförbindelser, broar o. s. v. Det är synnerligen angeläget att detta sker så snabbt som möjligt, och därför vill jag passa på tillfället att med bestämdhet stryka under att det må bli på det sättet och att vi inte skall behöva räkna med den där maximitiden av sex år. Det bör kunna gå på betydligt kortare tid. Vi är också glada över Kungl. Maj:ts och utskottets positiva inställning till frågan om vägförbindelser på fastlandet. Vi ser mycket ljust på detta.

Ang. sjöfartens avgifter till lots- och fyrväsendet.

Slutligen kommer frågan om uppgörelsen mellan Stockholms stad och Waxholmsbolaget. Det kan tänkas att denna uppgörelse skulle kunna ställa till en del besvärligheter. Sedan vi i Stockholms läns landsting nu har bifallit en framställning om ett bidrag med 75 000 kronor per år har vi samtidigt emellertid fått en ytterligare uppmjukning som gör att vi för vår del inte kan se någon större fara i denna uppgörelse. Min uppfattning är också den att i den mån passbåtarna har anslutning till de stora traderna som man räknar med, så kan de inte heller vara till någon skada för dem som erhåller subvention. Att vi inte skulle ge oss på att subventionera ett företag som verkat vid sidan av Waxholmsbolaget är uppenbart. Jag tror sålunda att risken inte är så stor som motionärerna har räknat med.

Jag vill sluta med att för min del uttala tacksamhet över att vi äntligen kan se en lösning av dessa stora frågor. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. sjöfartens avgifter till lots- och fyrväsendet.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1952/53 till avlöningar till befattningshavare å lots- och fyrstaten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 134, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 14

mars 1952, föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade ändringar i personalförteckningen för lots- och fyrstaten, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för lots- och fyrstaten, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53, dels ock till Lotsverket: Avlöningar till befattningshavare å lots- och fyrstaten för budgetåret 1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 14 097 100 kronor.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget innebar bland annat, att sjöfartens bidrag till det statliga lots- och fyrväsendet skulle från och med den 1 juli 1952 provisoriskt höjas, lotsavgifterna med 95 % i förhållande till gällande taxor eller, om hänsyn togs till en år 1951 införd tillfällig lotsavgift, cirka 40 procent samt fyr- och båkavgiften med 100 procent.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ohlon* och *Svärd* (I: 436) och den andra inom andra kammaren av herrar *Hagberg* i Malmö och *Gustafson* i Göteborg (II: 565), hade hemställts, att riksdagen i anledning av föreliggande Kungl. Maj:ts proposition nr 134 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, dels att frågan om lotsavgifternas samt fyr- och båkavgifternas storlek icke måtte avgöras, förrän sådan utredning förebragts, som erfordrades för ett riktigt bedömande av de ifrågasatta åtgärdernas skälighet och lämplighet, dels ock att frågan om en eventuell höjning av sagda avgifter icke måtte avgöras, förrän tillfälle beretts riksdagen att därom uttala sin mening.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 436 och II: 565 godkänna vad i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 14 mars 1952 föreslagits beträffande sjöfartens bidrag till det statliga lots- och fyrväsendet;

Ang. sjöfartens avgifter till lots- och fyrväsendet.

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för lots- och fyrstater vidtaga de ändringar, som angivits i nämnda statsrådsprotokoll;

III. godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för lots- och fyrstater, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53;

IV. till Lotsverket: Avlöningar till befattningshavare å lots- och fyrstater för budgetåret 1952/53 under tionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 14 097 100 kronor.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herr *Ohlon*, fröken *Andersson* samt herrar *Sundelin*, *Lundgren*, *Skoglund* i Doverstorp, *Malmberg* i Skövde, *Boman* i Kieryd, *Staxäng*, *Widén* och *Wedén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 436 och II: 565

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att företaga en provisorisk höjning av nu utgående fyr- och båkavgifter med 50 procent från och med den 1 juli 1952;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om ytterligare utredning efter de av departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 14 mars 1952 och av reservanterna angivna riktlinjerna beträffande lämpligheten och skäligheten av ytterligare höjningar av sjöfartens avgifter till lots- och fyrväsendet.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten 1.

Herr LUNDGREN: Herr talman! I proposition 134 har Kungl. Maj:t framlagt förslag angående anslagen till avlöning av befattningshavare inom lots- och fyrstater. Enligt det nuvarande avlöningssystemet åtnjuter lotspersonalen vid sidan om den fasta lönen särskild ersätt-

ning för lotsning i form av andelar i de avgifter som sjöfarten har att erlägga för anlåtande av lots. Enligt propositionen upplöses detta samband mellan lotslöner och lotsavgifter, och lotsersättningen skall i stället utgå av statsmedel enligt särskild taxa. Samtidigt erhåller lotsarna förbättrad lönegrads-placering. Utskottet har enhälligt tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag i nu berörda hänseende.

Propositionen behandlar emellertid även sjöfartsavgifterna. Lotsavgifterna skall förenklas så att det nuvarande systemet med fem olika lotstaxor ersättes av ett system med en enda taxa. Vidare föreslås med hänsyn till den förskjutning till statens nackdel, som inträtt i fördelningen mellan staten och sjöfarten av kostnaden för lots- och fyrväsendet, att lotsavgifterna höjs. De har sålunda räknats upp med ca 40 procent enligt propositionen. Fyr- och båkavgifterna har höjts med 100 procent. Innan avgifterna slutgiltigt skall ändras bör enligt departementschefens mening ytterligare utredning ske beträffande eventuella lättnader för det mindre tonnaget. I samband härmed skall även en översyn av förordningen om fyr- och båkavgifter företagas.

När det gäller höjningen av de nu utgående avgifterna för sjöfarten, är emellertid utskottet icke enigt. Här föreligger en reservation av herr *Ohlon* m. fl. I anslutning till motioner i första kammaren av herrar *Ohlon* och *Svärd* och i andra kammaren av herrar *Hagberg* i Malmö och *Gustafson* i Göteborg förordar reservanterna, att riksdagen måtte dels bemyndiga Kungl. Maj:t att företaga en provisorisk höjning av nu utgående fyr- och båkavgifter med 50 procent, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om ytterligare utredning beträffande lämpligheten och skäligheten av ytterligare höjning av avgifterna till lots- och fyrväsendet.

Till grund för den nu förevarande propositionen ligger en utredning av 1948 års lotskommitté. Majoriteten i kommittén framhåller, att avgifterna för lotsningen borde höjas med 95 pro-

Ang. sjöfartens avgifter till lots- och fyrväsendet.

cent, medan höjningen av båk- och fyravgifterna borde uppgå till 100 procent. Detta har ju godtagits av departementschefen. I propositionen anges visserligen, att höjningen av lotsavgifterna skall uppgå till endast 40 procent, men det beror tydligen därpå, att departementschefen har tagit hänsyn till den tillfälliga höjningen av lotsavgifterna som beslöts av förra årets riksdag.

Lotskommittén har inte utrett storleken av motsvarande avgifter utomlands. Från flera håll har det emellertid upplysts, att de statliga sjöfartsavgifterna i närbelägna kontinentalhamnar är avsevärt lägre. Lotskommittén har inte heller verkställt någon undersökning angående de konsekvenser som den föreslagna höjningen av sjöfartsavgifterna skulle medföra.

Lotskommitténs förslag har under remissbehandlingen kritiserats av ganska många instanser. Särskild uppmärksamhet har man ägnat frågan om fyr- och båkavgifternas storlek. Därvid har hänvisats till att dylika avgifter över huvud taget inte utgår i de länder, vilkas hamnar konkurrerar med våra svenska hamnar. Av de 19 remissyttranden, som redovisats i propositionen och som avser avgiftsfrågan, innehåller inte mindre än 14 ett bestämt avstyrkande av förslaget.

Nu kan det, herr talman, kanske synas underligt att inte sjöfarten, som ju för närvarande har utomordentligt goda konjunkturen, skulle kunna utan vidare betala dessa avgifter. Med hänsyn till de goda konjunkturerna för sjöfarten finns det naturligtvis inte något motiv för att gå ifrån Kongl. Maj:ts förslag, det är jag fullt överens med departementschefen om. Men saken kanske ändå inte ligger så enkelt till. Avgifternas storlek är ju av avgörande betydelse när det gäller för de svenska hamnarna att konkurrera med utländska hamnar. Höga avgifter hämmar sjöfarten och kan ur den synpunkten få menliga verkningar för näringslivet. Huru goda konjunkturerna än är för sjöfarten, är det naturligt, att tonnaget, under i övrigt lika förhållanden, söker sig till de

hamnar där avgifterna är lägst. Hamnarna har en mycket stor betydelse för kommunernas ekonomi. De flesta känner till att hamnrörelsen inte är någon god affär för kommunerna. I regel får kommunerna räkna med att av skattemedel satsa större eller mindre belopp för att kunna hålla hamnarna i ett tillfredsställande skick. Om trafiken på hamnarna minskas, kommer detta att påverka kommunernas ekonomi. Då man kan befara att höjningen av avgifterna för hamnarna i södra Sverige kommer att betyda, att dessa hamnar blir mindre konkurrenskraftiga än tidigare, talar ju ganska starka skäl för reservanternas inställning, att man skall vara försiktig med höjningar av avgifterna för sjöfarten. Konkurrens gör sig ju främst gällande när det gäller hamnarna i södra Sverige — i Norrland ligger det till på ett annat sätt, och där spelar höjningen mindre roll.

Herr talman! Jag ber att med denna motivering få yrka bifall till den reservation som är avgiven av herr Ohlon m. fl.

I detta anförande instämde herr Svärd.

Herr OHLON: Herr talman! Herr Lundgren har ju redan så utförligt behandlat det här föreliggande ärendet, att det kanske inte finns så mycket att tillägga.

Till grund för den kungl. propositionen ligger ett betänkande av 1948 års lotskommitté. När man ser detta betänkande mot bakgrunden av föregående utredningar i ärendet, måste man konstatera att anspråken från statens sida har skärpts. År 1924 tillsattes sjöfartssakkunniga, som avgav ett betänkande i mars 1927. De sakkunniga kom på grundval av den verkställda utredningen till det resultatet, att fyr- och båkavgifterna inte borde sättas högre än att den årliga uppbördens av dessa skulle svara för högst hälften av kostnaden för fyr- och båkväsendet. De sakkunniga gjorde gällande, att de anstalter från det allmännas sida, varom det här var fråga, visser-

Ang. sjöfartens avgifter till lots- och fyrväsendet.

ligen närmast tillkommit i sjöfartens intresse, men att inte bara sjöfarten utan även andra drog nytta av dessa statliga tjänster. År 1928 tillsattes en lotsförfattningskommitté, som avgav ett betänkande i januari 1930. Denna kommitté kom till samma uppfattning i fråga om lotsavgifterna och sjöfartens bidrag till lotsinrättningen. Kommittén framhöll, att staten måste anses vara förpliktigad att genom sjöfartssäkerhetsanstalter vid rikets kuster bereda skydd för fartygsbesättningar och passagerare, och påpekade vidare, att det ju inte bara är sjöfarten utan även försvaret och tullbevakningen som här har intressen att bevaka.

Herr Lundgren talade om vilka risker för de svenska hamnarna som är förknippade med en alltför fiskalisk uttagning av dessa avgifter. I tidningen *Arbetet* publicerades någon gång i början av året en uppsats som belyste detta problem. Uppgifterna däri är hämtade ur en skrivelse från Skånes handelskammare, och tidningen instämde i vad handelskammaren hade anfört. I skrivelsen framhölls att det förelåg stora risker för att de svenska hamnarna — särskilt de tre öresundshamnarna Malmö, Hälsingborg och Landskrona — skulle få försvagad konkurrenskraft gentemot utländska hamnar, om de ifrågasatta avgifterna genomfördes. Konkurrens befärades i främsta rummet från Köpenhamn, Hamburg och Antwerpen. Det gjordes gällande, att man sedan länge kunnat konstatera, att den internationella transitotrafiken inom östersjöområdet alltmera knutits till Köpenhamn. För Malmö frihamn, i vilken Malmö stad har lagt ned stora summor, har inte transitotrafiken kommit att få den betydelse som man hoppades vid frihamnens tillkomst.

Det konstaterades vidare, att olika transoceaniska reguljära fartygslinjer har ansatt det vara fördelaktigt att låta fartyg, på vilka den till svensk sundshamn avsedda godsmängden understigit viss minimikvantitet, anlöpa Köpenhamn för att omlasta godset till mindre fartyg, på vilka det skeppats till sin slutliga desti-

nationshamn. Vidare framhölls, att en försämring av den internationella fraktkonjunkturen kan ytterligare försämrade möjligheterna för svenska hamnar att konkurrera.

Vad som här sagts om de sydsvenska hamnarna gäller givetvis också om Göteborg, fastän kanske inte i samma utsträckning som i fråga om de skånska hamnarna.

Jag har här några siffror som belyser, hur stora fyr-, båk- och lotsavgifterna är vid anlöpande av olika hamnar i Sverige och andra nordeuropeiska eller västeuropeiska hamnar. För en 16 000-tonnare är avgifterna i Göteborg 2 136 kronor, Malmö 1 988, Stockholm 2 311, Köpenhamn 956, Hamburg 1 238, Antwerpen 241, Rotterdam 1 515 och slutligen Le Havre 910 kronor. Motsvarande serie för en 10 000-tonnare i fråga om sjöfartsavgifter är: Göteborg 1 445, Malmö 1 323, Stockholm 1 584, Köpenhamn 784, Hamburg 872, Antwerpen 200, Rotterdam 1 255 och Le Havre 696 kronor. På liknande sätt skulle man kunna fortsätta med exempel för övriga tonnagestorlekar. Med dessa siffror för ögonen är det klart, att det föreligger mycket stora svårigheter för våra hamnar i södra och västra Sverige att kunna konkurrera, om de svenska sjöfartsavgifterna ytterligare höjs.

Herr Lundgren nämde nyss — om jag speciellt håller mig till fyr- och båkavgifterna, som här föreslås förhöjda med inte mindre än 100 procent — att motsvarande avgifter har avskaffats i många främmande länder, då man ansett, att det har gällt en angelägenhet som bör ombesörjas av det allmänna, och att de avskaffats i sådana ur svensk synpunkt farliga konkurrensländer på sjöfartens område som bl. a. Danmark, Tyskland, Holland, Belgien och Frankrike.

Jag vill inte bestrida, att det kan föreligga fog för en ökning av sjöfartsavgifterna utöver de nu gällande, men vad jag befarar är att en så kraftig ökning, som här ifrågasatts, kanske kan medföra menliga följder inte bara för sjöfarten och för de svenska hamnarna utan för

Ang. sjöfartens avgifter till lots- och fyrväsendet.

hela det svenska samhället. Utskottet har ju i sitt tillstyrkande uttryckt sig mycket försiktigt och liksom departementschefen förutsatt att den inställning man intagit inte utgör något hinder för att i ett förändrat konjunkturläge överväga lättnader i avgiftsplikten — detta uttalande ger vid handen, att utskottet inser att det är ute på osäker mark.

När ärendet kom från första avdelningen i statsutskottet, förekom i ett förslagsyttrande ytterligare en passus, i vilken det heter: »I anslutning till vad utskottet anförde förlidet år i samband med behandlingen av förslaget om införande av den tillfälliga lotsavgiften vill utskottet framhålla, att, därest det skulle visa sig att de höjda lotsavgifterna förorsaka minskning i lotsningsfrekvensen och därmed även av lotsningsersättningen, frågan om en revision av denna ersättning kan bli erforderlig.» Tyvärr ströks denna passus vid plenarbehandlingen inom statsutskottet. Den ger nämligen ytterligare tyngd åt den osäkerhet, med vilken man rör sig i detta fall. Jag tycker nog att man i nuvarande läge hade kunnat nöja sig med den tillfälliga höjning av lotsavgifterna, som företogs i fjol, och i år nöjt sig med en 50-procentig höjning av de övriga sjöfartsavgifterna.

Detta ärende måste ytterligare utredas. Herr Lundgren framhöll att lotsningsavgifternas beräkning varit en ganska komplicerad historia. Detsamma gäller nog i ännu högre grad om fyr- och båkavgifterna. Statsmakterna borde ha vilat på ärendet till dess att en fullständig utredning kommit till stånd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till föreliggande reservation.

Herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Statsutskottet har tillstyrkt den nu behandlade propositionen. En del reserverar från utskottet har emellertid ansett att skäl talar för en mindre långtgående höjning av fyr- och båkavgifterna och uppskov med ytterligare höjning av lotsavgifterna, men i övrigt har hela den mängd av frågor, som behand-

lades i propositionen, godkänts av statsutskottet, och jag är helt naturligt tacksam för detta.

Om man emellertid skall försöka bedöma detta ärende, tror jag att det är angeläget att först konstatera hur statsmakterna hittills sett på dessa frågor. Det är inte riktigt, som herr Ohlson nu tycks göra gällande, att man hittills haft den uppfattningen att en liten del av statens kostnader för lots- och fyrväsendet skulle täckas genom bidrag från sjöfarten. De sakkunniga har föreslagit detta på sin tid, men det blev aldrig riksdagens och statsmakternas mening. Saken ligger ju så till att under en tidrymd — låt oss säga från 1932/33 och fram till krigsutbrottet — fick staten täckning för sina utgifter för lots- och fyrväsendet till ungefär 90 procent genom avgifter från sjöfarten. Jag tror det är bra att nämna för kammarens ärade ledamöter, att om ingen justering skulle verkställas av nu utgående avgifter skulle denna andel av utgifterna kunna beräknas uppgå bara till 40 å 45 procent. Jag nämner två procenttal, därför att man kan räkna på olika sätt. Det blir den lägsta täckningsprocenten, om man räknar in kostnaderna för personalens pensionering, vilket man bör göra, om man skall bedöma detta ärende fullt riktigt. Då är det naturligtvis fråga om huruvida statsmakterna bör vidhålla sin hittills intagna ståndpunkt och säga ungefär så här: Här är en utgift av sådan karaktär att densamma inte bör belasta statskassan, d. v. s. skattebetalarna i allmänhet, utan den bör belasta vederbörande näringsgren. Det är denna ståndpunkt som regeringen intagit och som vi nu ger uttryck för i propositionen. Om man sålunda erkänner rimligheten i detta ståndpunktstagande, har jag mycket svårt för att inse att man i nuvarande läge kan ha något att invända emot en höjning av dessa avgifter. Som framgår av handlingarna i detta ärende kommer statens utgifter att ökas mycket väsentligt. Även vid ett bifall till de nu föreliggande förslagen kommer statsverkets inkomster av dessa avgifter att bli otillfredsställande ur den synpunkt jag nyss

Ang. sjöfartens avgifter till lots- och fyrväsendet.

tillåt mig framföra. De kommer endast till ungefär tre fjärdedelar att täcka utgifterna. De kommer att täcka mindre än 70 procent av statens utgifter, om vi räknar in pensionskostnaderna, vilket jag tidigare sagt rimligen borde ske. Vad man alltså skulle kunna klandra Kungl. Maj:t för är inte att vi lagt fram ett förslag som blivit för tungt för näringen att bära, utan möjligen för att regeringen väntat så länge med att lägga fram detta förslag.

När man talar om belastningen för sjöfartsnäringsen med dessa avgifter, är det alldeles uppenbart att det nog förekommer en tendens till att överdriva dessa avgifters betydelse för vår sjöfart. Jag skulle schematiskt kunna uttrycka saken så att de nuvarande avgifterna svarar ungefärligen mot en fjärdedel av de avgifter som togs ut av sjöfartsnäringsen före kriget. Vad hänger detta samman med? Jo, det är klart att om man skall beräkna en kostnad för en näring, skall man ställa denna kostnad i relation till inkomsterna för näringen i fråga. Det är detta som är avgörande. Om, för att ta ett konkret exempel, ett svenskt fartyg före kriget gick och hämtade kol i England på en ostkusthamn där och förde kolet till en västkusthamn i Sverige, så gick — låt oss ta ett fartyg på 1 500 ton — belastningen i fyr- och båkavgifter till 2,8 procent. Då hade man en fraktersättning på ungefär 14 000 kronor. Avgifterna har inte förändrats sedan den tiden, men i mars månad i år fick man för motsvarande frakt från England till Sverige inte mindre än 57 000 kronor. Jag skall inte fortsätta med att nämna exempel på vad t. ex. ett tankfartyg får betala i avgifter nu i förhållande till den fraktsumma som det erhåller för att t. ex. frakta olja från Fjärran Östern. Jag vill bara ha sagt att den kostnaden är relativt så liten och procenttalet är så mycket mindre än på 1930-talet, att det ur dessa synpunkter sett inte finns någon som helst anledning att säga, att inte staten nu bör ta ut skäligen ersättning för statsverkets kostnader i stället för att lägga dessa kostnader på skattebetalarna i all-

mänhet. Det har förekommit här i debatten både från herr Lundgrens och herr Ohlons sida uppgifter om att andra länder tillämpade en annan avgiftspolitik och till och med avskaffat fyr- och båkavgifterna. Jag vill inte bestrida det sistnämnda, men talet om att våra sammanlagda avgifter för sjöfarten skulle vara avsevärt mycket högre än de som förekommer i andra länder och i andra hamnar måste jag beteckna som minst sagt överdrivna. Nu gällande avgifter för den sjöfart som kommer på Stockholms hamn, utgör bara hälften av motsvarande belastning i Antwerpen, om vi tar de sammanlagda avgifterna.

Jag vill inte gå in på avgifternas storlek i olika hamnar, ty jag har inte fått något tillfredsställande material för att göra en sådan jämförelse, och jag vet inte vad reservanterna stöder sig på för material. Jag har inte vågat dra några generella slutsatser i det avseendet. Där emot kan jag bara nämna att varken i Norge, England eller på andra håll finns några sjöfartsavgifter som understiger de svenska.

Vad beträffar de svårigheter som skulle komma att drabba svenska hamnar, så kanske talet därom kan vara riktigt, om man utgår ifrån att det blir besvärligheter av ett annat slag än de reservanterna tänker på. Jag tänker på att om det blir en väsentlig nedgång i seglationen, kan det bli besvärligt, men de nu föreslagna avgifterna kan inte ha den karaktären. Herr Ohlon sade, att de utländska hamnarna kommer att konkurrera ut de svenska. Man har sagt detta tidigare i fråga om vissa turistfartyg, men i april fattade Kungl. Maj:t ett beslut, genom vilket vi givit dessa fartyg avgiftslättnader. De har blivit befriade från både fyr- och båkavgifter, liksom tonavgifter, varför man alltså kan ta bort den saken ur resonemanget. Den har framförts i den allmänna debatten, och jag är därför angelägen om att beröra den här. Det är vidare så att transitotrafiken har en tendens att minska, och jag tycker det finns naturliga skäl till att så sker.

Slutligen ett ord om de antydningar

Ang. sjöfartens avgifter till lots- och fyrväsendet.

som gjorts om att det skulle löna sig att föra gods på andra transportmedel än fartyg från vissa svenska hamnar i södra Sverige och till Norrland. Det visar sig att alla andra transportmedel blir betydligt dyrare, och det är väl ändå det som är slutgiltigt avgörande för en befraktare, att han får den billigaste transporten. Vi vet sedan gammalt att haven är våra billigaste transportvägar, och det blir bestyrkt även i det här sammanhanget. Jag tror sålunda inte att det finns någon anledning att överdriva betydelsen av dessa avgiftshöjningar för sjöfarten. Jag tror att sjöfarten kommer att kunna bära dessa kostnader, i synnerhet med de goda inkomster som man haft sedan lång tid tillbaka och som vi alla hoppas att näringen skall få behålla framöver. Reservanterna överdriver säkerligen dessa svårigheter, och därför hoppas jag att kammaren följer utskottets förslag.

Herr LUNDRÉN (kort genmäle): Herr förste vice talman! Jag vill gärna vitsorda att departementschefen har ganska goda skäl, när han förklarar sig anse att sjöfarten skall betala i varje fall huvuddelen av de kostnader som är förbundna med de särskilda säkerhetsanstalterna för sjöfarten. Därvid bör man dock ta hänsyn till att dessa säkerhetsanstalter kommer även andra än handelssjöfarten till godo. Men den springande punkten i denna diskussion är väl ändå frågan: I vad mån kommer höjningen av dessa avgifter att påverka konkurrensförmågan hos de svenska hamnarna i förhållande till utlandet? På den punkten kan jag inte finna att departementschefen har kunnat vederlägga reservanterna. Om det blir minskad konkurrensförmåga hos de svenska hamnarna, kommer detta ytterst att gå ut över de kommunala skattebetalarna.

Herr SVÄRD: Herr talman! Av statsrådets anförande framgick, att det egentligen varit två principiella överväganden som förmått honom att ta den stånd-

punkt han tagit till sjöfartsavgifters höjande.

Det ena och det främsta av dessa överväganden är, att näringen bör betala de kostnader som servicen och säkerhetsanordningarna till sjöss drar med sig. Är det nu så säkert att denna princip under alla förhållanden och för alla tider skall vara den giltiga? Statsmakterna har på 1930-talet fastslagit den principen — det är sant — men det skedde i påtaglig motsättning till förslag och tankegångar, framförda av olika utredningar och sakkunniga. Är det med andra ord så säkert att frågan om sjöfartsavgifterna uteslutande är en statsfinansiell fråga, som man automatiskt reglerar efter prisindex eller något annat index? Det gäller här en belastning på en näring som arbetar i internationell konkurrens, som arbetar på olika marknader. Den berör alltså en verksamhet som i högsta grad beror på hur man ser denna principfråga i andra länder, hur man alltså bedömer samhällets skyldigheter i fråga om säkerhetstjänsten för sjöfarten i med oss konkurrerande länder.

Det har under debatten lämnats motstridiga uppgifter om avgifternas höjd i olika länder, och herr statsrådet har beklagat, att det inte föreligger något ordentligt material för en internationell jämförelse. Skulle inte just detta ha varit skäl att utreda principfrågan med utgångspunkt från ett internationellt material, som hade möjliggjort ett säkrare ståndpunktstagande än det rent statsfinansiellt grundade? Man kan inte med bästa vilja i världen säga, att någon sådan utredning har presterats; det framgår för övrigt med full tydlighet av den sakliga oenighet som föreligger om dessa avgifters höjd i olika länder.

Enligt herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet har reservanterna överdrivit när de talat om avgifterna som särskilt höga här i landet. Denna benägenhet för överdrift delas i så fall av kungl. kommerskollegium, som i sin remiss givit uttryck åt liknande tankegångar, och kungl. kommerskollegium är inte ensamt därom.

I debatten framförde också herr stats-

Ang. sjöfartens avgifter till lots- och fyrväsendet.

rådet och chefen för handelsdepartementet den uppfattningen, att man skulle sätta sjöfartsavgifterna i relation till fraktindex. Det är väl ändå en något äventyrlig grund att bygga ett avgiftssystem av detta slag på. Ett godkännande av den ståndpunkten skulle ju betyda, att våra statliga avgifter skulle på något sätt variera med fraktindex, och man behöver inte vara sjöfartsexpert för att veta hur snabbt och hur starkt detta index förändras.

Det är, herr talman, naturligtvis här inte fråga om vilken belastning som rederinäringen kan bära. Det är inte fråga om att avgifter av den höjd som Kungl. Maj:t föreslagit skulle slå ihjäl den svenska sjöfartsnäringen. Ingen har väl hävdats en sådan uppfattning. Jag tror inte ens man kan säga, att det här främst gäller en intressefråga för sjöfartsnäringen. Det är en avvägningsfråga mellan avgiftshöjden i vårt land och avgiftshöjden i länder med vilka vi konkurrerar och med vilka vi har förbindelser. Jag tror att man får se saken på det sättet, att ur den synpunkten måste man beklaga de föreliggande utredningarnas otillräcklighet.

Herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Jag vill påpeka för herr Svärd, att jag aldrig sagt att man skulle fastställa avgifterna i förhållande till fraktindex. Jag har sagt, att man, när man vill bedöma avgiftsbelastningen för sjöfartsnäringen, skall studera fraktindex. Detta index har fyrdubblats sedan den tid dessa avgifter fastställdes, och jag vidhåller den meningen, att det är riktigt, om man skall försöka bedöma belastningens storlek, att se på de inkomster som näringen får.

Sedan måste jag, herr talman, erkänna att jag är ur stånd att riktigt klart fatta resonemanget om att vi skulle kunna bli utkonkurrerade av andra länder. Detta gäller, efter vad jag förstår, en mycket begränsad del av sjöfarten, ty de avgifter som vi fastställer att gälla för svenska fartyg, gäller ju för alla fartyg, oavsett vad dessa fartyg hör

hemma. Det är alltså inte på samma sätt som med svensk produktion i allmänhet, när vi lägger en belastning på näringen som inte andra länders näringar har. Det är nu en mycket väsentlig sak i detta sammanhang.

Att sedan många myndigheter har avstyrkt dessa höjningar av avgifterna är riktigt. Det är väl också på det sättet, att ett verk som kommerskollegium, som har att hävda sjöfartsnäringens intressen, inte ser med någon större tillfredsställelse att staten tar ut dessa pengar. Men för de svenska statsmakterna blir ändå frågeställningen till slut: Skall vi söka skaffa oss en rimlig täckning för våra utgifter eller skall vi ta pengarna över budgeten i allmänhet? Jag betonar *rimlig* täckning, ty försvarsmakten har intressen här som staten skall betala för. Jag erinrar därför om att genomförandet av detta förslag innebär, att staten får täckning bara för ungefär tre fjärdedelar av utgifterna.

Det är ingen som har velat göra gällande, att inte de inom detta verksamhetsområde anställda skulle få en väsentlig höjning av sina löneförmåner, utan jag tror att vi är ense på den punkten. Då blir på nytt frågeställningen den jag antydde: Hur skall vi förfara? Kungl. Maj:t och statsutskottsmajoriteten anser att det föreliggande förslaget ger en skälig avvägning. Vi har inte råd att vänta längre. Av de 24 miljoner kronor vi har i utgifter tar vi in 18 miljoner kronor i inkomster, och det övriga får bestridas av skattebetalarna i allmänhet. Mera pengar från skattebetalarna anser inte Kungl. Maj:t och statsutskottet att vi kan spendera på svensk sjöfart.

Herr WEHTJE: Herr talman! Jag kan inte förstå att man kan lägga upp denna fråga som om den gäller en pålaga på sjöfarten. Det har t. ex. anförts sådana synpunkter som att sjöfarten gott har råd att betala. Ja, det har den väl f. n. — om vi får hit trafiken!

Vad det i stället är fråga om är att avväga konkurrensförhållandet mellan svenska och utländska hamnar. Det

Ang. sjöfartens avgifter till lots- och fyrväsendet.

finns länder som tydligen tagit bort fyr- och båkavgifterna just för att de skall stå sig bättre i konkurrensen. Det har också framhållits av de hörda myndigheterna, som har att handlägga dessa frågor, att man bör vara försiktig — man bör inte förhastna sig och lägga enbart statsfinansiella synpunkter på denna fråga, ty här gäller det mycket större ting. Det rör sig om möjligheten att få till stånd en tillfredsställande sjöfart och en tillfredsställande skeppning av varor till och från vårt land.

När en avlastare skall söka att få ut sina varor på världsmarknaden går det ju så till, att han söker tonnage genom olika mäklare. Rederierna får då möjligheter att välja på resor till och från olika hamnar, och man gör upp en kalkyl. Den kalkylen kommer för vårt lands vidkommande att belastas med dessa redan förut höga fyr- och båkavgifter. Nu är det fråga om att höja dem ytterligare. Följden blir naturligtvis att rederierna föredrar att dirigera sina fartyg till kontinentala hamnar eller till hamnar t. ex. i Danmark, med vilka vi har mycket svårt att konkurrera på grund av att man där har mycket lägre avgifter. Vi måste dessutom ta hänsyn till att det alltid blir en längre resa för fartygen att gå till svenska hamnar. Om fartygen skall gå in i Östersjön, måste de räkna med ett dygns extra resa. Härtill kommer att man i de kontinentala hamnarna har större möjligheter att välja när det gäller att lasta och lossa olika varor och ta kompletteringslaster. Allt detta måste också tas med i räkningen. Jag kan helt enkelt inte fatta, att den ansvarige departementschefen kan anlägga sådana synpunkter som herr statsrådet här gjorde.

Handelsministern säger vidare, att det nu inte tjänar mycket till att diskutera, vad de sammanlagda avgifterna för anlöpandet av olika hamnar är. Vi har ej fullständiga uppgifter härom. Vore det då inte skäl att i enlighet med reservanternas förslag verkställa en utredning? Om man sedan vill höja avgifterna, bör man väl först göra den erforderliga utredningen och inte först höja med 100

procent och därefter utreda, om man genom denna höjning löper risk att bli utkonkurrerad. Jag har aldrig i mitt liv varit med om att man när det gäller att affärsmässigt behandla en så viktig fråga som denna gått till väga på det sätt som man nu tycks vilja göra.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen, som jag tycker innebär ett mycket rimligt krav.

Herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Ingen vill bestrida, att herr Wehtje äger en betydande sakkunskap om dessa ting. Trots detta vägrar jag att erkänna riktigheten av det resonemang, som herr Wehtje här fört.

Jag upprepar vad jag sade till herr Svärd, att den föreslagna höjningen icke ensidigt drabbar svenska fartyg, utan den drabbar ju också det utländska tonnaget. Frågan är då om denna belastning blir så stor, att man går över till andra trafikmedel. Vill reservanterna verkligen hävda, att belastningen blir så stor, att man kommer att övergå till järnvägstransporter i stället för sjötransporter? Här har bl. a. av handelskammaren i Gävle anförts, att fartygen inte kommer att gå till norrlandshamnarna. Jag för min del har försökt bevisa att en ekonomisk kalkyl ger till resultat, att frakten blir avsevärt lägre, om varorna sänds sjövägen än om de transporteras per järnväg. Vi har naturligtvis från statsmakternas sida inget intresse av att belasta den svenska sjöfarten.

Då man här invänder, att frågan inte tillräckligt utretts och att vi inte vet, hur stora avgifterna är i andra länder, tillät jag mig att säga, att vid anlöpande av Antwerpens hamn, vilken som bekant har mycket stor betydelse ur transitosjöfartens betydelse, måste fartygen betala avgifter som är dubbelt så höga som i svenska hamnar. Det exempelvis borde väl vara tillräckligt för att visa, att vi någorlunda känner till nivån för motsvarande avgifter i utländska hamnar. Jag vill emellertid inte diskutera detaljer med motionärerna, ty jag tror

Ang. sjöfartens avgifter till lots- och fyrväsendet.

att det är svårt att göra det — jag tror inte heller att reservanterna har tillräckligt material för att kunna dokumentera exakt, hur stora avgifterna är i det ena eller andra landet.

Vill reservanterna verkligen på allvar förorda, att skattebetalarna i Sverige skall påläggas en ännu större belastning med hänsyn till dessa avgifter än vad de kommer att få enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag? Dessa avgifter är ju redan nu otillfredsställande ur den synpunkten, att om vi genom dessa avgifter tidigare fick 90 procents täckning för de verkliga kostnaderna, så får vi nu bara 75 procents täckning, ja, bara 68 procent, om man räknar in pensionskostnaderna. Reservanterna har ju, enligt vad jag känner till, gång efter gång framhållit nödvändigheten av att spara på statens utgifter. Det bör ske även här, ty det är ingen fördel på längre sikt att inte av sjöfarten ta ut en rimlig andel av de kostnader för denna ofrånkomliga verksamhet som egentligen bör belasta sjöfarten. Det har vi gjort tidigare och bör, enligt mitt sätt att se, göra även framdeles.

Herr SVÄRD: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet anser, att han »någorlunda» har reda på, hur dessa avgifter ställer sig i andra länder, och hävdar, säkerligen med all rätt, att reservanterna icke har bättre reda på den saken än han. Men det är den skillnaden mellan reservanternas ståndpunkt och statsrådets, att reservanterna vill ha till stånd en utredning, vid vilken man kan fixera en med hänsyn till det internationella läget rimlig princip för fastställandet av avgifterna. En sådan utredning önskar statsrådet uppenbarligen icke.

Redan i mitt första anförande hävdade jag, att det här icke gäller någon intressefråga för rederinäringen. Jag tvingas med hänsyn till det resonemang, som herr statsrådet sedan fört, att upprepa, att det här är en intressefråga för hela den svenska exporten och importen. Det är en fråga om konkurrensmöj-

ligheterna och en kostnadsfråga för vår import och export. Det är ur den synpunkten jag har sett saken.

Sedan tillåter jag mig att säga än en gång, att om man vill sätta dessa avgifter i relation till fraktindex — för att nu återkomma till den saken — måste man vara beredd till en utomordentligt stor rörlighet i avgiftsbestämningen, ty i annat fall skiftar ju betalningsgrunden från månad till månad och från år till år.

Herr WEHTJE: Herr talman! Med anledning av handelsministerns senaste yttrande vill jag endast erinra om att jag redan förut framhållit, att det inte alls är fråga om en belastning på sjöfarten såsom sådan. Jag är fullt på det klara med att både svenska och utländska fartyg måste betala fyr- och båkavgifter. Jag trodde att jag tillräckligt tydligt hade klargjort för kammaren, att vad det här gäller är konkurrensmöjligheterna för de svenska hamnarna och därmed möjligheterna för hela vårt land då det gäller att på världsmarknaden finna avsättning för våra produkter eller köpa de varor vi behöver. Man kan inte bortse ifrån att det ytterst är detta det är fråga om. Problemet är alltså inte så enkelt att det här bara gäller, om man skall ta ut en avgift som täcker en större eller mindre del av statens utgifter.

Jag vill understryka, att i detta läge, när frågan om våra konkurrensmöjligheter upptar våra tankar i så stor utsträckning som för närvarande, bör man vara fullt säker på sin sak, innan man vidtar en sådan åtgärd som den föreslagna och väsentligt höjer de avgifter som kanske främst belastar våra olika exportnäringar.

Herr OHLON: Herr talman! Jag förstår inte, varför handelsministern är så sträng i dag, när han i propositionen dock har antytt, att det kan tänkas att vi i framtiden måste justera dessa avgifter, om belastningen skulle visa sig bli för hård.

Ang. sjöfartens avgifter till lots- och fyrväsendet.

Jag understryker vad föregående talare sagt, att det här inte är fråga om sjöfarten utan om de svenska hamnarna och deras möjligheter att bjuda sådan service, att sjöfarten på de svenska kusterna i fortsättningen kan upprätthållas i samma utsträckning som hittills.

Herr statsrådet har använt många överord i dag, som vi aldrig annars brukar möta från det hållet. Han har gjort gällande, att vi talat om att den svenska sjöfarten och de svenska hamnarna skulle utkonkurreras. Vi har aldrig sagt något sådant. Vi har bara befarat en onödig konkurrens ifrån övriga hamnar i andra länder.

Varför talar herr statsrådet om turistfartygen, då ingen här har berört deras casus? Jag vill begagna tillfället att ge statsrådet ett erkännande för att han i tvenne författningar — jag vill minnas att det var 175 och 176 i år — har utfärdat bestämmelser om befrielse för turistfartyg från fyr- och båkavgifter, tonnageavgift samt mätningskyldighet. Detta var nog för övrigt alldeles nödvändigt för att inte de stora svenska turistfartygen skulle gå våra hamnar förbi.

Herr statsrådet frågade varifrån de siffror kommit som jag nämnde. Jag kan gott säga varifrån jag fått dem, nämligen Skånes handelskammare, som i sin tur fått siffrorna från en eminent sjöfartssakkunnig person. Om siffrorna är riktiga eller ej, kan jag inte garantera, men det finns ingen anledning att betvivla deras riktighet.

Herr statsrådet har med rätta under debatten understrukt statsmakternas intressen i det här sammanhanget, och jag vill instämma med statsrådet därvidlag. Vi får komma ihåg att sjöfarten är en den svenska statens mjölkko. Jag vill minnas att nettoinseglingen under de senaste åren har rört sig om någonting mellan 500 och 600 miljoner kronor om året. Sjöfarten ger alltså stora pengar till det svenska samhället, och är därför, även om inte avgifterna skulle höjas så mycket, sannerligen ingen tärande institution på det svenska samhället. Jag

skulle emellertid i likhet med herr Wehtje vilja säga, att vad saken här gäller är möjligheterna för våra västsvenska och sydsvenska kuststäder att hålla servicen i hamnarna på en tillbörlig nivå. Faran med alltför fiskaliska åtgärder på detta område är att hamnarna inte kommer att hävda sig i konkurrensen med de danska och nordtyska hamnarna.

Herr GILLSTRÖM: Herr talman! De skäl och synpunkter som handelsministern har utvecklat i detta ärende har varit avgörande för utskottets ställningstagande. Det finns knappast någon anledning för mig att upprepa dem, och jag ber därför att helt kort få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ohlon m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepåt propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Ohlon begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 154 punkten I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ohlon m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans

Om inrättande av en professur i näringslära m. m.

uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wehtje* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 31.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna II—IV.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fältflygarnas avlöningsförmåner m. m.; och

nr 156, i anledning av väckt motion om ersättning åt logen Nyårslöftet i Degerhamn för nedbrunnen byggnad.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1952/53 till universiteten och den medicinska undervisningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Om inrättande av en professur i näringslära m. m.

I denna punkt hade utskottet hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 137 framlagda förslag och motionen I: 394 samt med avslag å motionerna I: 418 och II: 569,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i överensstämmelse med vad utskottet anfört fastställa personalförteckning för Uppsala universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för Uppsala universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53;

c) till Uppsala universitet: Avlöningar för budgetåret 1952/53 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 8 432 000 kronor;

II. att motionerna I: 266 och II: 359 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I de likalydande motionerna I: 266, av fru *Svenson* m. fl., och II: 359, av fröken *Ager* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande inrättandet av en professur i näringslära och en institution för professurens ämnesområde.

Fru *SVENSON*: Herr talman! I samband med denna punkt har utskottet behandlat en motion, som jag tillsammans med en del andra ledamöter av denna kammare har väckt. I motionen har vi hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande inrättandet av en professur i näringslära och en institution för professurens ämnesområde.

För att våra skolköks- och lantushållsläraryrinnor skall kunna undervisa på bästa möjliga sätt i näringslära — ett ämne som jag för min del tycker är av mycket stor betydelse — är det viktigt, att lärarkrafterna vid våra skolköks- och lantushållsseminarier erhåller en sådan utbildning på just näringslärans område, att de blir kompetenta att undervisa på det plan, som det här är fråga om. Detta kräver forskningsinstitutioner, och det kräver akademisk utbildning.

Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att ställa något yrkande eller åstadkomma någon debatt i frågan, utan

Anslag till karolinska institutet.

jag vill bara ge uttryck för min förvåning över att utskottet med så gott som bara en axelryckning viftat bort motionen. Utskottet har nämligen inte haft någonting annat att säga än att motionen inte bör biträdas. Det är emellertid ganska underligt att när det gäller det husliga arbetet och utbildningsmöjligheter härför, så är förståelsen ganska liten i vårt land nästan alltid — vad det nu kan bero på. Jag kan bara nämna att i ett sådant land som Finland har man redan för ett par tre år sedan inrättat en professur just i näringslära och i samband därmed skapat en väl utrustad forskningsinstitution.

Jag har, herr talman, med det anförda bara velat ge till känna, att jag tycker att utskottet tagit allt för lätt på denna motion, och jag hoppas att det skall bli tillfälle för mig att återkomma till frågan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 4—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.**Anslag till karolinska institutet.**

I enlighet med Kungl. Maj:ts i proposition nr 137 framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i överensstämmelse med vad departementschefen anført fastställa personalförteckning för karolinska mediko-kirurgiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för karolinska mediko-kirurgiska institutet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1952/53;

c) till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar för budgetåret 1952/53 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 397 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Lundgren*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr LUNDGREN: Herr talman! På den här föreliggande punkten angående anslaget till avlöningar vid karolinska institutet finns det en anslagspost, som i och för sig är obetydlig men som är betydelsefull därigenom, att det spørsmål, som där beröres, är principiellt mycket viktigt.

Lärarkollegiet vid karolinska institutet har begärt inrättande av ett stort antal nya befattningar, och en redogörelse för dessa äskanden finns i propositionen. Lärarkollegiet har bl. a. begärt att institutets rektor skall få kvarstå efter pensionstidens slut. Denna fråga anser jag vara av så stor betydelse, att jag måste besvara kammaren med att få framlägga några synpunkter på den.

Enligt gällande bestämmelser väljes rektor vid karolinska institutet av lärarkollegiet för en tid av tre år. Därvid är till rektor valbar varje professor, som då ämbetet skall tillträdas, innehaft professur vid institutet i minst tre år. Institutets nuvarande rektor, som är professor i allmän patologi, skulle ha varit skyldig att avgå med pension i januari 1951 men har av Kungl. Maj:t erhållit tillstånd att kvarstå i tjänst t. o. m. utgången av juni månad år 1952. Han är sålunda skyldig att med utgången av juni månad i år frånträda såväl professuren som rektoratet. Nu har lärarkollegiet hemställt, att professorerna måtte dels medges rätt att kvarstå som institutets rektor tills vidare intill utgången av juni 1953 och dels för sitt uppdrag som rektor erhålla ersättning med belopp, motsvarande skillnaden mellan den pension, som han får såsom professor, och den lön, som utgår till en ordinarie professor jämte rektorsarvode. Det är denna senare framställning som gör att riksdagen har kommit att befatta sig med frågan.

Till stöd för framställningen framhåller lärarkollegiet bl. a.: »Ett flertal problem av för institutet vitalt intresse komma under de närmaste åren att påkalla ett ställningstagande från kollegiets sida. Sålunda väntas 1948 års läkarut-

Anslag till Stockholms högskola.

bildningskommitté inom en snar framtid framlägga sitt förslag rörande den framtida utformningen av den medicinska utbildningen. Nyligen framlagt förslag till dispositionsplan för utbyggande av karolinska sjukhuset har icke till alla delar vunnit statsmakternas gillande, och förslaget torde därför bli föremål för omprövning i vissa stycken. Planering pågår av det beslutade utbyggandet av Sabbatsbergs sjukhus, vilket sjukhus är avsett att ersätta serafimerlasarettet som undervisningssjukhus.» Det finns också åtskilliga andra frågor i samband med utbyggnaden av karolinska sjukhuset, som för närvarande är av aktuellt intresse.

Kanslern för rikets universitet, som ju har att yttra sig om framställningar från karolinska sjukhuset, har inte ansett sig böra framlägga något förslag i den av kollegiet antydda riktningen, utan in-skränkt sig till att hänskjuta frågan till Kungl. Maj:ts prövning. Jag skall be att få läsa upp vad kanslern därvidlag har uttalat. Han säger: »Den av lärarkollegiet ifrågasatta anordningen — vilken såvitt för mig är bekant icke tidigare förekommit — skulle innebära en väsentlig avvikelse från gällande bestämmelser om val av rektor vid universitet och högskolor. Även om det i detta speciella fall synes föreligga vissa skäl för medgivande av en dylik avvikelse, skulle ett sådant ställningstagande likväl kunna medföra måhända vittgående konsekvenser av mindre önskvärd art.»

Kungl. Maj:t har godtagit lärarkollegiets förslag, och det har också statsutskottet gjort. Utskottet har icke på något sätt motiverat sitt ställningstagande och har inte ens i reciten omnämnt de olika framställningarna. Frågan har över huvud taget inte närmare debatterats i statsutskottet. Det är ju uppenbart att det, när det gäller vissa befattningshavare, finns alla skäl för att en befattningshavare bör få stå kvar efter uppnådd pensionsålder. Men när det gäller en befattningshavare av den art, som det här är fråga om, anser jag det principiellt felaktigt att han står kvar efter pensionsåldern. Såsom jag nyss nämnde,

har lärarkollegiet rätt att för en tid av tre år välja rektor. Genom ett beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen skulle lärarkollegiets valrätt föregripas. Det är klart, att om ett sådant beslut skulle fattas, kan lärarkollegiet inte underlåta att utse ifrågavarande professor, därest hans mandat utgår under den här tiden, vilket jag inte vet någonting om.

Allvarligare är emellertid att det förestår en viktig omorganisation av institutet. Enligt min uppfattning talar alla de skäl, som lärarkollegiet anfört, mot att ifrågavarande befattningshavare kvarstår i tjänsten, ty när en viktig omorganisation förestår, skall inte den befattningshavare, som står i begrepp att lämna sin tjänst, ha hand om omorganisationen, utan det skall den befattningshavare göra, som i praktiken kommer att leda institutet under de kommande åren, då omorganisationen skall träda i kraft.

Jag kan inte finna att de skäl, som lärarkollegiet här anfört och som departementschefen, kanske med någon tvekan, godtagit, talar för ett bifall till framställningen.

Jag tror mig veta, att det bland de yngre professorerna vid institutet finns sådana, som är väl lämpade och villiga att åta sig detta uppdrag. Jag nämner detta, herr talman, därför att det under debatten sagts, att man inte kan få någon lämplig professor, som är villig att åta sig uppdraget.

Så som saken nu ligger till, har jag, herr talman, icke något yrkande på denna punkt, men jag har inte velat underlåta att anföra dessa principiella synpunkter på det föreliggande problemet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkten 8.

Anslag till Stockholms högskola.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen angiven huvudstat för Stockholms högskola att tillämpas under budgetåret 1952/53, dels ock till Bidrag till Stockholms högskola för budgetåret

Anslag till Stockholms högskola.

1952/53 anvisa ett förslagsanslag av 3 936 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Englund* m. fl. (I: 417) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Stockholm m. fl. (II: 570) i vilka hemställts dels att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om uppgörande, på grundval av universitetsberedningens och övriga föreliggande utredningar, av en långsiktig plan för upprustningen av Stockholms högskola i enlighet med vad i motionen anförts, dels ock att riksdagen måtte vid godkännande av huvudstaten för Stockholms högskola för budgetåret 1952/53 besluta sådana ändringar i Kungl. Maj:ts förslag, som föranleddes av i motionen framförda yrkanden, nämligen

a) att från och med detta budgetår skulle inrättas en ny professur i psykologi eller i pedagogik, en ny professur i sociologi samt en ny professur i geografi, särskilt kulturgeografi med ekonomisk geografi, i enlighet med universitetskanslerns tillstyrkan,

b) att i anslaget till materiel m. m. skulle inrymmas 25 000 kronor till utgivande av en högskolans årsskrift, varför anslaget i dess helhet borde uppföras med ett från 490 000 till 515 000 kronor höjt belopp,

c) att anslaget till engångskostnader för materielanskaffning skulle uppföras med ett från 125 000 till 200 000 kronor höjt belopp, i enlighet med universitetskanslerns förslag;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mogård* m. fl. (I: 419) och den andra inom andra kammaren av herr *Håstad* m. fl. (II: 571);

dels en inom andra kammaren av fru *Eriksson* i Stockholm väckt motion (II: 566);

dels ock en inom andra kammaren av herr *Wiklund* i Stockholm väckt motion (II: 572).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 417 och II: 570, såvitt de avsåge medelsanvisningen, I: 419 och II: 571, II: 566 samt II: 572,

a) godkänna under punkten införd huvudstat för Stockholms högskola att tillämpas under budgetåret 1952/53;

b) till Bidrag till Stockholms högskola för budgetåret 1952/53 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 936 000 kronor;

II. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 417 och II: 570, såvitt här vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att en plan för upprustning av Stockholms högskola måtte uppgöras i enlighet med vad utskottet förut i utlåtandet angivit.

Reservation hade anmälts av herr *Ohlon*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **OHLON**: Herr talman! Den nu aktuella punkten gäller statens bidrag till Stockholm högskola.

Under den sista tiden har det förts en livlig diskussion om Stockholms högskolas nödläge, och därvidlag har staten kommit i bräsch. Man kanske ändå bör göra staten den rättvisan, att det inte var många år sedan som Stockholms högskola klarade sig med avkastningen från sina egna fonder och med bidraget från Stockholms stad. Från staten lämnades då inte något bidrag. Här om året kom ett första blygsamt statsanslag till högskolans verksamhet, och det har ökat för varje år. För innevarande budgetår är statsanslaget 2 607 000 kronor, och i år äskar Kungl. Maj:t för nästa budgetår inte mindre än 3 936 000 kronor. Det har alltså lyckats ecklesiastikministern att få detta anslag höjt med över 50 procent. Även om man mycket väl förstår dem, som anser att högskolan långt ifrån har blivit tillgodosedd genom det anslag som här äskas, måste man ändå ge ecklesiastikministern det berömmet, att han har lyckats

Anslag till Stockholms högskola.

förvånansvärt bra med den finansledning vi har, när han åstadkommit en så pass stor ökning av anslagsposten.

När man läser den kungl. propositionen, får man en ganska skrämmande bild av läget vid Stockholms högskola. Det är tydligt, att högskolan har expanderat i så hastig takt, att man inte riktigt har betänkt vilka konsekvenser utökningen skulle föra med sig. Professorer har inrättats undan för undan utan att man haft tillgängliga lokaler, utan att man haft biträdande lärarkrafter och utan att man haft materiel etc., och när man nu skall försöka att utnyttja hela verksamheten, brister det på en del punkter.

I kanslerns utlåtande kan man inhämta, att antalet docentstipendier vid högskolan endast uppgår till 21, medan motsvarande antal inom motsvarande fakulteter i Uppsala och Lund utgör 64 respektive 61. Detta är nog den detalj, där Stockholms högskola sackat allra mest efter. Villkoret för att en vetenskaplig institution skall kunna växa vidare och förnya sig är att den kan erbjuda de unga forskarna existensmöjligheter, och det kan inte Stockholms högskola med det ringa antal docentstipendier den för närvarande förfogar över. Det är också självfallet att undervisningen blir lidande på att antalet docentstipendier är så ringa. Visserligen har högskolan docenter — jag vet inte hur många, men jag skulle tro att det är över hundra — men deras tjänster kan inte tas i anspråk, därför att det inte finns tillräckligt med stipendier och anslag för ändamålet. Högskolan lider också brist, såsom jag nyss nämnde, på biträdande lärare, assistenter, amanuenser med flera hjälpkrafter.

Under utskottsbehandlingen framhölls det, att det inte tjänar mycket till att utöka lärarkåren vid Stockholms högskola, därför att lokalerna är så dåliga. I reciten till den kungl. propositionen slår att läsa vad högskolans studentkår sagt i det avseendet. Det heter där: »För flertalet ämnen inom framför allt matematisk-naturvetenskapliga fakulteten är också lokalbehovet det största proble-

met. Lokalerna utmärkas genomgående av en enastående oändamålsenlighet och hälsovådlighet, och på flera institutioner kunna lokalförhållandena utan vidare betecknas som skandalösa. Sjukdomsfall bland forskare och studerande på grund av exempelvis otillfredsställande ventilationsförhållanden ha inträffat. Bristen på tillräckliga utrymmen i förening med personalbrist medför vidare, att hårda inträdesspärrear måst upprättas i de viktigaste naturvetenskapliga ämnena.»

För några år sedan hade vi inom statsutskottets andra avdelning tillfälle att besöka några av Stockholms högskolas lokaliteter, och jag tillät mig då säga att om så dåliga lokaler förefunnos inom svensk industri, skulle sannolikt arbetskyddsmyndigheterna ingripa och förbjuda att verksamheten i fortsättningen finge bedrivas i dylika lokaler. Förhållandena har sedan dess inte blivit bättre. Jag skulle därför, herr talman, mycket starkt vilja understryka vikten av att framför allt lokalförhållandena vid Stockholms högskola blir ordnade på ett tillfredsställande sätt.

På grund av det ringa antalet docentstipendier vid högskolan har kanslern nu föreslagit en ökning av antalet med tio. Statsrådet har emellertid inte lyckats få igenom mer än två nya docentstipendier plus ett forskardocentstipendium.

På denna punkt liksom i fråga om andra detaljer föreligger motioner. Jag skulle framför allt vilja understryka vikten av att den motion, i vilken påyrkas ett större antal docentstipendier, hade blivit beaktad.

I en annan motion föreslås, att en plan måtte upprättas för högskolans fortsatta verksamhet. Där hör angivas vilka önskemål som i första hand skall tillgodoses och i vilken ordning övriga önskemål skall beaktas.

Då det nu lyckats oss i utskottet att få en skrivning, där utskottet förordar och hos Kungl. Maj:t anhåller om att en utbyggnadsplan skall uppgöras, vilken sedan kan läggas till grund för Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning av

Anslag till Stockholms högskola.

Stockholms högskolas anslagsäskanden, har jag inte ansett mig kunna avge någon detaljerad reservation i detta ärendet. Jag hoppas emellertid att den plan, som här beställts, kommer till stånd och att det blir något resultat av den.

Förutom dessa motioner i anslutning till propositionen rörande Stockholms högskola föreligger också en motion i anslutning till en annan kungl. proposition, som gäller avhjälpande av lärarbristen vid de högre skolorna. I denna motion yrkas det på en upprustning av Stockholms högskola speciellt vad beträffar hjälpärarkrafter. Detta ärende kommer på riksdagens bord först i morgon, och statsutskottet har därvid föreslagit riksdagen att ge Kungl. Maj:t fullmakt att ur det klumpanslag på 750 000 kronor, som äskas för avhjälpande av lärarbristen, lämna bidrag även till Stockholms högskola för förstärkning av undervisningen vid högskolan. Jag understryker detta nu, ty jag vill ifrågasätta, huruvida det inte skulle vara möjligt att ur det nämnda klumpanslaget även tillgodose högskolans önskemål om nya docentstipendier. Detta är kanske inte möjligt, men det borde vara möjligt att tillgodose högskolans önskemål att genom kursanslag kunna bättre än nu utnyttja de icke-stipendierade docenter, som redan finns vid högskolan. Skulle det befinnas att de 750 000 kronorna, som riksdagen antagligen kommer att bevilja, inte räcker för det ändamålet, så hoppas jag att Kungl. Maj:t inte drar sig för att på tilläggsstat, eventuellt i höst, begära en förstärkning av anslaget.

Jag ber i övrigt att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I herr Ohlons yttrande instämde herr *Branting*.

Herr ENGLUND: Herr talman! Jag har varit med och väckt en motion med förslag om inrättande av några nya professorer vid Stockholms högskola, bl. a. en i psykologi och en i sociologi. Utskottet har med anledning härav, såsom herr Ohlon nyss erinrat, förordat att

en långsiktig plan uppgöres för högskolans upprustning. »Härvid», fortsätter utskottet, »bör behovens angelägenhetsgrad klarläggas såväl i vad avser lärarkrafter som lokaler». Det är denna formulering om behovens angelägenhetsgrad, herr talman, som gjort att jag finner anledning att knyta några kommentarer till denna punkt.

Det finns olika motiv för våra professorer. Universitetsberedningen har ibland framhåvt behovet av grundforskning och ibland betonat andra önskemål. I några fall är emellertid nya professorer av särskilt påtagligt värde ur samhällsarbetets synpunkt. Jag skulle för min del exempelvis tro, att hela vår samhällsutveckling blivit ogynnsammare, om vi inte för cirka 30 år sedan hade börjat upprusta i fråga om professorer i nationalekonomi. Den omständigheten att professorerna i nationalekonomi haft ett stort antal lärjungar, som sedermera kopplats in i samhällsarbetet, har pressat ihop och dämpat kontroverserna sådana de förelåg för några decennier sedan. Det gemensamma studiet av representanter för olika meningsriktningar under ledning av dessa professorer har gett debatten i ekonomiska frågor ett mera utpräglat drag av realism och minskat motsättningen i ståndpunkterna. Och om vi ser på konjunkturinstitutets rapporter, kan vi där konstatera de framsteg forskningen på området gjort från den tid, då nationalekonomerna läste fransmannen Gide eller svensken Casseel och hans artiklar i Svenska Dagbladet; i konjunkturinstitutets rapporter och bilagorna till dem ser man den nya precisionen.

På andra punkter kvarstår emellertid betydande kontroverser, särskilt där själva grundstoffet i hög grad beror på den sociologiska insikt man besitter och på den psykologiska klarheten i föreställningarna. På dessa områden har vår upprustning skett mycket långsammare, antalet professorer är där betydligt mindre; i sociologi har vi t. ex. bara en professor mot de många professorerna i nationalekonomi. På det området är vi ett långt stycke efter de anglo-

saxiska länderna, där sociologien exempelvis i motsats till den i Frankrike är präglad av nära kontakt med det faktiska materialet och därför ger mycket god ledning för samhällsdiskussionen.

En vetenskaplig upprustning i fråga om psykologien och sociologien borde således enligt min mening, herr talman, resultera i en sammanpressning av motställningarna på det socialpolitiska fältet.

Jag läste för inte länge sedan en bok av den alldeles nyutnämnde professorn i psykologi vid Stockholms högskola, Ekman. Boken heter »Differential psykologi» och behandlar spörsmål av utomordentlig betydelse för klarheten när det gäller orsakssammanhangen i fråga om en rad företeelser, som lagstiftarna gång på gång ställes inför. Det exempelvis i kriminalvården mycket betydelsefulla spörsmålet om vad arvet och miljön betyder har där på ett sådant sätt behandlats och renodlats i avseende på frågeställningarna, att det skulle vara mycket nyttigt om den allmänna samhällsdiskussionen påverkades därav; vi skulle därigenom kunna vinna en betydligt större säkerhet i vårt handlande på det kriminalpolitiska fältet. Och situationen är likartad på andra områden.

Jag skulle således, herr talman, vilja rikta det önskemålet till herr statsrådet att han, i den mån riksdagens framställning leder till att en långsiktig plan uppgöres, måtte ägna alldeles särskild omsorg åt att tillse, att vi snarast får lärostolar vid Stockholms högskola på dessa för hela samhällsdiskussionen betydelsefulla områden och därmed den akademiska undervisning som behövs.

Herr statsrådet PERSSON: Herr talman! Det är inget tvivel om att Stockholms högskola, med den utökning av antalet studenter och den större differentiering på studieämnen som där ägt rum, behöver en upprustning med lärarkrafter av skilda slag. Jag har för min del sökt tillgodose detta önskemål, och det föreföll, som om utskottets representant i debatten uppskattade de förslag

Anslag till Stockholms högskola.

i detta hänseende, som gjorts i propositionen och som tillstyrkts av utskottet.

Jag ber att få påpeka att man trots allt kan tala om en betydligt större generositet härvidlag än på de flesta andra punkter. Den allmänna återhållsamheten speciellt när det gäller inrättande av nya tjänster har åtminstone i någon mån fått vika på detta område. Propositionen föreslår sålunda tretton nya befattningar i forskar- och undervisargruppen och nio nya befattningar i den mera administrativa, men givetvis både forskningen och undervisningen betjänande gruppen vid Stockholms högskola.

Det kan inte hjälpas att åtskilliga önskemål, som man anser nog så behjärtansvärda, i alla fall inte kunnat beaktas inom den ram som regeringen i år till sist måst fastställa för denna upprustning. Jag tror emellertid inte att det är nya professorer som högskolan först och främst behöver; snarare skulle jag vilja instämna med herr Ohlon i att docentbefattningarna vid högskolan är alltför fåtaliga.

Men jag skall gärna erkänna att det föreligger behov av en ytterligare rätt väsentlig upprustning, och jag hälsar med tillfredsställelse att riksdagen har begärt en plan för en dylik upprustning. Jag skall söka att här i görligaste mån ställa mig riksdagens önskemål till efter rättelse.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 9—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om vissa anslag för budgetåret 1952/53 till regeringsrätten;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budget-

Anslag till mödrahjälp.

året 1952/53 till ny ungdomsanstalt för svårbehandlade m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överförande till Sverige av vissa sjuka flyktingar m. m.; och

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Sveriges biträdande av vissa internationella hälsovårdsbestämmelser, i vad propositionen avser sättet för bestridande av uppkommande kostnader.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1952/53 till mödrahjälp och mödrahjälpnämnderna jämte i ämnet väckta motioner.

*Punkten 1.***Anslag till mödrahjälp.**

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under punkten 13 av femte huvudtiteln i innevarande års statsverksproposition framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till Mödrahjälp för budgetåret 1952/53 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 10 000 000 kronor.

Herr OLSSON, KARL JOHAN: Herr talman! Såsom framgår av statsutskottets föreliggande utlåtande, har Kungl. Maj:t uppdragit åt socialstyrelsen att med beaktande av inträdda löne- och prisstegringar utfärda normer för prövning av behov av mödrahjälp. Socialstyrelsen har också ställt sig denna hemställan från Kungl. Maj:t till efterrättelse och utfärdat nya och rättvisare normer för mödrahjälp. Det har alltså på detta område skett en förbättring som var välbehövlig med hänsyn till de småbelopp, som i allmänhet utgår, och de kostnadsfördyringar, som inträtt på alla områden. Tyvärr är denna förbättring

inte så fullständig, som den borde och kunde vara.

När socialstyrelsen utfärdade sina nya normer, blev den nödsakad förklara att den ingenting kunde göra åt den övre gräns för mödrahjälp som är fastställd, nämligen 400 kronor. Detta tak — om jag så får kalla det — kunde socialstyrelsen inte lyfta upp utan beslut av regering och riksdag. Kungl. Maj:t har tydligen förbisett detta vid avlämnandet av den proposition, varom vi i dag diskutera, och jag hade också för min del förbisett, att det uppstått ett sådant problem, och kom därför inte att utnyttja den motionstid, som annars givetvis står till förfogande när det gäller propositioner. Nu har alltså detta medfört, att det inte kommit någon ändring till stånd i detta hänseende.

Jag har talat med några ledamöter av statsutskottet om läget och för dem påpekat det missförhållande, som här faktiskt uppstått, men statsutskottet har tydligen inte kunnat göra någonting åt saken. Jag måste emellertid beklaga, att det inte har kunnat ske någon förbättring just på den här punkten, eftersom de människor, som kommer i åtnjutande av maximibeloppet på 400 kronor i mödrahjälp, är de sämst ställda i samhället. De är antingen ensamma mödrar med barn eller familjer som har många barn och låga inkomster. Det är alltså de, som i första hand hade behövt en höjning av mödrahjälpbidraget. De har nu kommit att stå kvar på den gamla nivån, medan bidraget för andra grupper har lyfts upp.

Så som läget nu är, finns det ingenting att göra åt saken. Jag har inte någon möjlighet att ställa något yrkande, utan får inskränka mig till att via riksdagsprotokollet rikta en vädjan till statsrådet och chefen för socialdepartementet att beakta detta förhållande och vidtaga åtgärder för att så snabbt som möjligt undanröja det missförhållande som här uppstått.

Häri instämde fru *Sjöström-Bengtsson* samt herrar *Andrée*, *Rune Johansson* och *Elmgren*.

Ang. beskattningen av sambruksföreningar.

Herr ANDERSON, IWAR: Herr talman! Det pågår ju en utredning angående omprövning av mödrahjälpen och dithörande frågor. Under sådana förhållanden har utskottet inte ansett sig böra ta något initiativ i den av herr Karl Johan Olsson önskade riktningen, och han erkänner ju själv, att han här inte gått motionsvägen, och det har inte heller någon annan ledamot av riksdagen gjort. Det föreligger alltså inte någon motion i denna punkt.

Jag kan för min personliga del säga, att jag finner det av behovet påkallat att man vid den pågående omprövningen av dessa spörsmål beaktar de av herr Karl Johan Olsson framförda önskemålen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkten 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser vissa avskrivningar av nya kapitalinvesteringar;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statens övertagande av Hjälmarens och Kvismarens sjösänkingsbolag åvilande förpliktelser i fråga om underhåll av farled m. m. i Hjälmaren jämte i ämnet väckt motion;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Köping—Uttersberg—Riddarhyttans järnväg m. m.;

nr 166, i anledning av väckta motioner om ett investeringsanslag till ombyggnadsarbeten å blekingejärnvägarna;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplacering för viss biträdespersonal m. m.;

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1952/53 till Finansdepartementet: Avlöningar och till Riksräkenskapsverket: Avlöningar jämte i förstnämnda ämne väckt motion;

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde; och

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Rut Edit Bergström m. fl.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Nederländerna för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet samt beträffande skatter å kvarlåtenskap, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. beskattningen av sambruksföreningar.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 35 § 2 mom. och 60 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 227,

1) för sin del antaga vid propositionen fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 35 § 2 mom. och 60 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den

Ang. beskattningen av sambruksföreningar.

26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt; samt

3) för sin del antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändrad lydelse av 86 § taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379).

Det under 2 omförmälda förordningsförslaget innebar den uppmjukningen i fråga om beskattningen av sambruksföreningar, att dessa skulle undantagas från den enligt 10 § 2 mom. b) förordningen om statlig inkomstskatt gällande bestämmelsen, att ekonomiska föreningar hade att erlagga dylik skatt med 32 procent av den beskattningsbara inkomsten. Med denna undantagsbestämmelse och då någon skattesats särskilt för sambruksföreningarna icke ansetts böra införas, skulle dessa komma att jämlikt föreskriften under d) i samma lagrum erlagga statlig inkomstskatt med 15 procent.

Beträffande punkten 2 av utskottets hemställan hade reservation anmälts av herrar *Velander*, *Wehtje* och *Nilsson* i Svalöv, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **VELANDER**: Herr talman! Till bevillningsutskottets föreliggande betänkande har jag jämte två andra ledamöter av utskottet fogat en reservation. Reservationen avser punkten 2) i utskottets hemställan.

Enligt utskottets och propositionens förslag skall sambruksföreningarna ha att erlagga statlig inkomstskatt med 15 procent, medan inkomstskatten för övriga ekonomiska föreningar är fastställd till 32 procent. Reservanterna har haft litet svårt att förstå, varför detta förslag skulle behöva framläggas i detta sammanhang. När vi under onsdagen behandlade bevillningsutskottets betänkande nr 50, framgick att departementschefen avser att överväga de ekonomiska föreningarnas beskattning i ett sammanhang, och det har förefallit reservanterna, som om frågan om sambruksföreningarnas beskattning borde beaktas i samband därmed. Det kan inte heller vara någon brådska med ärendet, eftersom det för närvarande i hela landet

inte finns mer än en enda sambruksförening, som är i verksamhet. Utskottet har självfallet inte haft klart för sig, huruvida denna sambruksförenings förhållanden är sådana, att den har att betala inkomstskatt eller inte. I varje fall tänker jag mig, att den frågan knappast är aktuell med hänsyn till att föreningen har så nyligen startat.

Det är uppenbart, att reservanterna inte har någon negativ inställning till sambruksföreningarna och angelägenheten av att bereda dem möjligheter att så att säga pröva sina krafter, när det gäller att bemästra jordbrukets problem, men vi har ansett, att frågan hade kunnat komma upp i ett annat sammanhang.

Från den utgångspunkten ber jag, herr talman, att få yrka avslag å utskottets hemställan i punkten 2.

Herr **SJÖDAHL**: Herr talman! Jag vill blott erinra om att detta förslag från utskottets sida avser att i beskattningsavseende likställa medlemmarna i en sambruksförening med enskilda jordbrukare med mera begränsad rörelse. Man har ansett att det vore olämpligt att för en företagsform av denna art, som man vill hjälpa fram, ha hårdare beskattningsregler än för enskilda jordbrukare. Det är det motivet som ligger bakom propositionen och utskottets förslag.

Jag vill desslikes bara erinra om att det visserligen nu endast finns en sådan förening, men man räkna med att under nästföljande år ytterligare tre skall träda i funktion, och experimentet kommer därigenom att utvidgas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det nu ifrågavarande betänkandet yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Velander*, att kammaren skulle avslå utskottets hemställan i punkten 2 men bifalla vad utskottet i punkterna 1 och 3 hemställt.

Ang. försäljning av fastigheter från kronoparken Asa.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omreglering av vissa prästerliga pensioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 26, angående regleringen för budgetåret 1952/53 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. jämte i ämnet väckt motion; samt

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 3 juni 1949 (nr 314) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande och tillsättande av lärartjänster i folkskolan i vissa särskilda fall, m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om påföljd för brott av underårig, m. m.; samt

nr 29, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 11 och 13 kap. giftermålsbalken samt lag om höjning av vissa underhållsbidrag, dels ock i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för ägo gränsbestämning å landsbygden; och

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 37, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.**Ang. försäljning av fastigheter från kronoparken Asa.**

I en till riksdagen avlåten proposition, nr 88, hade Kungl. Maj:t under punkten 6 föreslagit riksdagen medgiva, att från kronoparken Asa i Asa socken, Kronobergs län, skulle till innehavarna på vissa angivna villkor sättas arrendelägenheterna Skattegården (Asa 11³), Eriks- torp (Asa 11⁴) och Brunnstorp (Asa 11²).

Av den kungl. propositionen framgick, att jämväl beträffande tre ytterligare till nämnda kronopark hörande arrendelägenheter, nämligen Enekullen, Sandbäcken och Sandshagen, önskemål om friköp förelågo från arrendatorernas sida. Departementschefen hade emellertid uttalat, att enligt hans mening övervägande skäl talade för att lägenheterna Enekullen och Sandbäcken borde bibehållas i kronans ägo samt att han ej för närvarande vore beredd att framlägga förslag rörande försäljning av lägenheten Sandshagen.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 387 av herr *Jansson, Fridolf*, och II: 514 av herr *Svensson i Vä*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte uttala sig för att frågan om försäljning från kronoparken av fastig-

Ang. försäljning av fastigheter från kronoparken Asa.

heterna Enekullen, Sandbäcken och Sandshagen måtte upptagas till förnyad prövning.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten anfört:

»Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget rörande försäljning till arrendatorerna av fastigheterna Asa 11³ (Skattegården), Asa 11⁴ (Erikstorp) och Asa 11² (Brunnstorp) har icke givit utskottet anledning till erinran. Vad angår lägenheterna Enekullen, Sandbäcken och Sandshagen kunna enligt utskottets mening vissa skäl åberopas till förmån för att jämväl dessa böra säljas till sina nuvarande eller förutvarande arrendatorer eller deras rättsinnehavare. Utskottet har därför ej velat motsätta sig motionärernas yrkande om att försäljningsfrågan beträffande dessa lägenheter upptages till förnyad prövning. Enligt gällande bestämmelser torde det i förevarande fall närmast ankomma på Kungl. Maj:t eller domänstyrelsen att avgöra huruvida lägenheterna skola säljas.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 387 och II: 514, medgiva, att från kronoparken Asa i Asa socken, Kronobergs län, må säljas fastigheten Asa 11³ (Skattegården) till arrendatorn Josef Lilja för en köpeskillning av 85 000 kronor, fastigheten Asa 11⁴ (Erikstorp) till arrendatorn Gustav Johansson för en köpeskillning av 151 800 kronor och fastigheten Asa 11² (Brunnstorp) till Johan August Bern för en köpeskillning av 2 000 kronor, samtliga salulotter på i huvudsak de villkor i övrigt, som domänstyrelsen föreslagit.»

Vid förevarande punkt hade reservation anmälts av herrar *Näslund*, *Hjalmar Nilsson* och *Johansson* i Kastanjegården, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr NÄSLUND: Herr talman! Jag har till denna punkt fogat en blank reservation. Jag vill redan från början tillkännage, att det här inte gäller någon

större sak rent materiellt, men principiellt anser jag utskottsmajoritetens ståndpunktstagande till den här väckta motionen onödigt.

Det är nämligen på det sättet att Kungl. Maj:t har föreslagit försäljning av tre fastigheter. Beträffande tre andra fastigheter har myndigheterna varit tveksamma och ansett det olämpligt att sälja dem. Nu föreslår motionärerna att riksdagen skall göra ett uttalande, att frågan om försäljning även av de tre fastigheter, som Kungl. Maj:t inte velat föreslå till försäljning, skall upptas till ny prövning. Vi reserverar tycker, att det knappast är nödvändigt att riksdagen, när Kungl. Maj:t har prövat ett ärende av denna beskaffenhet och myndigheterna inte bara är tveksamma utan på vissa punkter bestämt avstyrker försäljningar, redan i förväg skall göra ett uttalande, synnerligast som det enligt bestämmelserna i förevarande fall närmast torde ankomma på Kungl. Maj:t och domänstyrelsen att avgöra, huruvida lägenheterna skall säljas.

Jag ber därför, herr talman, att få göra följande ändringsyrkande. Beträffande första meningen i utskottets utlåtande, som börjar med »Det av Kungl. Maj:t» och slutar med »erinran», är vi överens med utskottet. Men därefter föreslår vi följande lydelse: »Vad angår lägenheterna Enekullen, Sandbäcken och Sandshagen kunna enligt utskottets mening icke tillräckliga skäl åberopas till förmån för att jämväl dessa böra säljas till sina nuvarande eller förutvarande arrendatorer eller deras rättsinnehavare. Utskottet avstyrker därför motionärernas yrkande om att försäljningsfrågan beträffande dessa lägenheter upptages till förnyad prövning. Enligt gällande bestämmelser torde det i förevarande fall närmast ankomma på Kungl. Maj:t eller domänstyrelsen att avgöra huruvida lägenheterna skola säljas. Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 387 och II: 514, medgiva» o. s. v.

Ang. statsråds deltagande i utskottsval m. m.

Detta förslag innebär bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Häri instämde herr *Nilsson, Hjalmar*.

Herr **TJÄLLGREN**: Herr talman! Jag har litet svårt att förstå vad man skulle vinna med ett bifall till herr *Näslunds* yrkande. Jag vill med hänvisning till vad utskottet sagt påpeka, att detta ärende beretts i vanlig ordning. Jag skall inte upprepa allt vad utskottet skrivit, men i slutet av sin motivering säger utskottet: »Enligt gällande bestämmelser torde det i förevarande fall närmast ankomma på Kungl. Maj:t eller domänstyrelsen att avgöra huruvida lägenheterna skola säljas.»

Här har kanske skett en liten avvikelse från den vanliga gången, men här har ju gjorts en utredning beträffande egendomarnas värde o. s. v. Jag tror att det bästa kammaren kan göra är att bifalla utskottets hemställan.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Näslund*, att utskottets yttrande och förslag skulle godkännas med följande ändringar, nämligen dels att i andra meningen av utskottets yttrande orden »vissa skäl» utbyttes mot »icke tillräckliga skäl» och i tredje meningen av samma yttrande orden »Utskottet har därför ej velat motsätta sig» utbyttes mot »Utskottet avstyrker därför», dels ock att i den s. k. klämman orden »samt motionerna I: 387 och II: 514» utbyttes mot »samt med avslag å motionerna I: 387 och II: 514».

Därefter gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 7—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 38, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av den lokala försöksverksamheten på jordbrukets område, m. m., jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 40, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1952/53 till vissa naturskyddsändamål.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av utrikesutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1951 vid dess tredje ordinarie möte fattade beslut, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. statsråds deltagande i utskottsval m. m.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckta motioner om viss ändring av § 36 mom. 6 riksdagsordningen.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen, i anledning av två likalydande, vid 1951 års riksdag väckta motioner, nr 116 i första kammaren av herr *Sjödahl* m. fl. och nr 225 i andra kammaren av herrar *Mårtensson* i Uddevalla och *Andersson* i Malmö, måtte såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Ang. statsråds deltagande i utskottsval m. m.

Förslag

till

ändrad lydelse av § 36 mom. 6 riksdagsordningen.

(Nuvarande lydelse:)

§ 36.

6.

Ej må statsrådsledamot, justitieråd eller regeringsråd i utskott eller val till utskott deltaga, dock att beträffande utrikesutskottet gäller vad i § 37 mom. 2 sägs.

Ej heller — — — mom. 2 förmäles.

Reservation hade avgivits av herrar *Herlitz, Lundgren, Swedberg, Olsson i Mora, Hammar* och *Håstad*, som inom utskottet yrkat, att utskottet skulle avstyrka de föreliggande motionerna.

Herr **HERLITZ**: Herr talman! Kammarren har mycket att göra, och jag skall inte åt denna fråga ägna en oproportionerligt lång tid men skall ändå be att få säga några ord om den. Vad det här gäller är ju att införa den nya ordningen att statsrådsledamöter skall äga deltaga i valen till riksdagens utskott. Jag har jämt några andra reservanter motsatt mig detta förslag såsom en ganska opåkallad ändring i riksdagsordningen, och jag vill ange några skäl därför.

Jag tycker i och för sig att det är en ganska sund tanke, som riksdagsordningen nu går ut ifrån, att valen till utskotten ankommer just på den grupp av riksdagsmän som är faktiskt arbetande i riksdagen och att sålunda statsråden, som inte är med på samma sätt som vi andra och inte heller kan sitta med i utskott, inte själva deltar i valen. Jag kan inte heller se något behov av att vidtaga en sådan ändring. Jag kan förstå att detta behov kändes en liten smula i

(Föreslagen lydelse:)

§ 36.

6. Statsrådsledamot må ej deltaga i val till konstitutionsutskott; ej heller må förutvarande statsrådsledamot deltaga i det val till konstitutionsutskott, som följer närmast efter hans avgång.

Ej må statsrådsledamot, justitieråd eller regeringsråd i utskott deltaga, dock att beträffande utrikesutskottet gäller vad i § 37 mom. 2 sägs.

Ej heller — — — mom. 2 förmäles.

fjol — denna motion väcktes nämligen i fjol, och på den tiden ställde det sig litet klen och osäkert med regeringens underlag här i kamrarna. Då kunde det se litet ängsligt ut att man skulle kunna bli utsatt för motgångar vid utskottsvalen genom den nu gällande ordningen. Men är det nu något allvarligt behov att vidtaga några särskilda åtgärder för att säkerställa regeringens tillbörliga majoritet i utskotten? Jag tror inte, att risken är så stor, och jag åberopar härför inte bara den tillfälliga koalition vi nu har, utan vill också peka på det förhållandet att för några dagar sedan genomfördes en reform av valordningen, som principiellt utgår ifrån att majoritetspartiet, d. v. s. normalt regeringspartiet, skall ha ett litet extra premium av ett antal platser — hur många det nu blir efter olika uträkningar, vet jag inte så noga, det blir kanske sex. Om majoritetspartiet alltså får detta lilla extra premium, är det då så orimligt att statsrådets ledamöter liksom hittills får avhålla sig från deltagande i utskottsvalen?

Jag tror inte heller att man behöver hysa några allvarliga bekymmer för att vårt arbete här skall på något vis desorganiseras, ifall det skulle hända ibland

Ang. statsråds deltagande i utskottsval m. m.

att till följd av den nu gällande valordningen det i utskotten skulle råka uppstå majoriteter, som tänker litet annorlunda än regeringen. Regeringsmakten har sannerligen genom den senare tidens utveckling uppnått en så stark ställning här, att den väl kan tåla att det någon gång kunde hända, att en opposition får till sitt förfogande de rent tekniska förmaner i arbetet, som det förhållandet kan erbjuda att den bildar majoritet. Sedan blir ju saken i alla fall klar i kammarna.

Jag kan nämna i detta sammanhang, eftersom man vid sådana tillfällen brukar åberopa den engelska parlamentarismen, att det även i det engelska parlamentet förekommer att man accepterar — åtminstone med avseende på ett utskott, nämligen det som har att utöva granskningen av regeringens verksamhet — rent principiellt, att oppositionen där skall sitta i majoritet.

Jag tror inte alls att det är någon fara ur någon synpunkt att vi upprätthåller litet av balans i statslivet på det ena och det andra viset, och därför kan jag inte finna, att det föreligger något behov av att vidta ändring på denna punkt.

Herr talman! Jag ber alltså att i överensstämmelse med reservationen få yrka avslag på det föreliggande utskottsforlaget.

Herr ELMGREN: Herr talman! Herr Herlitz slutade sitt anförande med att säga, att han tyckte det inte skadade att man upprätthöll den balans i statsledningen, som fanns mellan regering och riksdag. Jag hade förstått herr Herlitz bättre, om han hade tagit upp en sådan diskussion i samband med de förslag, som väcktes vid 1928 och 1930 års riksdagar och som rörde statsrådets deltagande i utskottsarbete, eller i samband med den proposition vid 1934 års riksdag, som ju avvisades av riksdagen och som behandlade samma område.

Här är det väl fråga om en helt annan sak än om balansen mellan regering och riksdag. Här är det väl helt enkelt fråga

om att respektera den vilja, som väljarna har uttalat. Om ett parti vid ett val har fått en viss representation, är det väl ganska självfallet, att denna representation skall motsvaras av ett visst antal utskottsplatser, och jag vill erinra om, eftersom herr Herlitz förde utländska förhållanden på tal, hurusom i Norge och Frankrike det finns bestämda regler inskrivna för att representationen i utskotten skall vara i förhållande till styrkan i parlamentet. Även där majoritetsval tillämpas i fråga om utskott, är det väl i praktiken så, att regeln om en proportionell fördelning har beaktats.

Jag tycker ju förstås, att det är en gärd av rättvisa att man ändrar på denna bestämmelse i riksdagsordningen, så att verkligen utskottsplatserna kan fördelas i förhållande till representationen i parlamentet.

Jag är motionärerna tacksam för att de tagit upp denna fråga, så att man kan få en ändring av detta stadgande, som ju är alldeles föråldrat, och jag hemställer, herr talman, att kammaren måtte anta det förslag, som utskottet har kommit med.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo konstitutionsutskottets utlåtande och memorial:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om särskild skolstyrelse i vissa fall; och

nr 27, med förslag till ändrad lydelse av 56 § 2 mom. lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Om kontantpremiering av enskilt sparande.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckta motioner med förslag till sparförordning.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 217 i första kammaren av herr *Ewerlöf* m. fl. och nr 289 i andra kammaren av herr *Hjalmarson* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till sparförordning.

Det av motionärerna framlagda förslaget innebar i huvudsak, att varje skattskyldig fysisk person, som under 1952 respektive 1953 insatte nysparade medel på bank eller inbetalade sådana som premie för kapitalförsäkring, skulle erhålla gottgörelse av statsmedel med 25 procent av det sålunda sparade beloppet, såvida medlen icke uttoges eller förfölle till betalning före utgången av år 1955. Undantag borde dock göras för livförsäkring, som före denna tidpunkt utfölle på grund av dödsfall. Ersättning- en skulle begränsas att utgå endast för belopp upp till 1 000 kronor per år och sparare. För äkta makar skulle således beöppet bli 2 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I:217 och II:289 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Nordenson*, *Svärd* och *Edström*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte antaga i reservationen infört förslag till sparförordning;

2) av herrar *De Geer*, *Schmidt* och *Nyberg*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr SVÄRD: Herr talman! Det är ju, herr talman, ingen ny fråga som aktualiserats i de motioner detta utlåtande rör. Första gången kom denna fråga fram i debatten genom ett förslag av 1944

års allmänna skatteutredning så tidigt som för fem år sedan, och därefter har den gång efter gång fängslat den allmänna uppmärksamheten, gjorts till föremål för motioner i riksdagen och till och med till föremål för ett enhälligt utlåtande från bankoutskottets sida, i vilket utskottet förordat en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning om konkreta sparstimulerande åtgärder. Riksdagen har godtagit denna bankoutskottets framställning och har därmed alltså så sent som för ett år sedan understrukit behovet av sparfrämjande och sparstimulerande åtgärder med speciell syftning mot möjligheten att öka nysparandet.

Inom Kungl. Maj:ts kansli har verkställts en utredning, som sedan i anledning av under remissen framförda erinringar omarbetats. Man kan alltså utan att göra sig skyldig till någon överdrift säga, att hela frågekomplexet är genomarbetat och genomplöjt. Man kan säga, att synpunkterna för och emot är vägda och vägda om igen.

Bankoutskottets avstyrkande utlåtande är naturligtvis motiverat genom anförande av en rad omständigheter. Men man kan inte befria sig från den misstanken att den för utskottsmajoriteten avgörande synpunkten har varit, att statsrådet och chefen för finansdepartementet i ett sammanhang har förklarat sig inte ha för avsikt att framlägga något konkret förslag.

Det är alltså, herr talman, inte på det viset att gjorda utredningar eller objektiva överväganden visat omöjligheten av konkreta åtgärder av den innebörd och med den syftning, som motionärerna begärt. Det är så, att finansministern har uttalat en personlig mening, en personlig mening som naturligtvis kan ha starkt eller mindre starkt stöd men som inte är någonting annat än en personlig mening.

Det är två faktorer som spelar huvudrollen i utskottets argumentation. Den ena sammanfattas i en hänvisning till att det enskilda och frivilliga sparandet på senare tid börjat öka igen. Det förtjänar påpekas, att tendenser av precis liknande art gång på gång kunnat påvisas under de gångna åren. Då och då har en

Om kontantpremiering av enskilt sparande.

uppgång i spararnas insättarbehållning framträtt, då och då har man statistiskt kunnat göra troligt, att människorna på nytt börjat spara, men varje gång under de gångna regleringsåren har tendensen till ökat frivilligt sparande brutits och ersatts av en motsatt tendens, ersatts av en lång rad konkreta uttryck för ett sparmotstånd, vars existens ingen i dag torde kunna förneka. Det är ju inte heller alls märkvärdigt, om bankbehållningarna under våren i år visat en uppåtgående tendens — med hänsyn till de förhållandevis stora inkomster vissa befolkningsgrupper kunde påräkna under hösten, med hänsyn till det köpmotstånd som kunnat konstateras i fråga om konsumtionsvaror och med hänsyn till att lagren, icke minst i detaljhandeln, successivt har minskats under den gångna tiden. Det kan emellertid ifrågasättas, om en mer eller mindre plötslig och måhända tillfällig ansvällning av banksättningarna är någon säker mätare på en ökad sparbenägenhet, på en ökad vilja att mera långsiktigt lägga undan pengar för framtiden, att mera långsiktigt spara. Man måste räkna med risken att banksättningarna på nytt går tillbaka, att köpmotståndet försvinner och att vi åter kommer i det läge som vi var i under större delen av år 1951, då man från olika håll öppet erkände den allvarliga innebörden i den ständigt sjunkande sparbenägenheten bland svenska folket.

Härmed må emellertid förhålla sig hur som helst. Jag skall i motsats till åtskilliga andra inte försöka mig på profetens otacksamma roll. Jag skall begränsa mig till att konstatera, att den enskilda och frivilliga sparverksamheten i landet är för liten för att möjliggöra de investeringar, om vilkas nödvändighet vi alla är överens. Det sparas för litet i landet med hänsyn till det trängande behov av kapital, som såväl det enskilda näringslivet som den offentliga förvaltningen har. Jag tror inte att någon vill ifrågasätta riktigheten av ett sådant påstående.

Man kan naturligtvis hävda, att man inte ökar sparbenägenheten hos människorna genom särskilda ingripanden och åtgärder utan genom en generell

ekonomisk politik, som gör penningvärdet stabilt, och genom en skattepolitik som gör att människorna har den känslan, att det även ur spararens synpunkt lönar sig att spara. Detta är naturligtvis riktigt under normala förhållanden. Man kan inte ersätta ett stabilt penningvärde eller en förnuftig skattepolitik genom sparstimulerande åtgärder; i det hänseende råder inga delade meningar mellan utskottsmajoriteten och reservanterna. Men, herr talman, ur spararsynpunkt är tidsläget inte normalt. Spararna har utsatts för en minst sagt omild behandling under de gångna inflations- och regleringsåren; de har sett sina reella behållningar ständigt minskas, de har utsatts för resultaten av en ändring i inkomstfördelningen som gjort dem missmodiga, som helt enkelt kommit dem att reagera negativt, kommit dem att avstå ifrån vad kanske deras djupare instinkt bjuder dem: att spara.

Det förslag till åtgärder i syfte att stimulera nysparandet, som vi här har framlagt, är ett extraordinärt förslag — det skall öppet och ärligt medges — och det skall lika öppet och ärligt medges, att man, särskilt om man har sitt hemvist inom högerpartiet, i och för sig icke känner sig särskilt glad över nödvändigheten att lägga fram den sortens förslag. Det är ju ändå till sist fråga om subventioner, direkta subventioner till en viss grupp medborgare. Men dessa principiella betänkligheter måste vika; de måste vika inför den onormala situation där spararna befinner sig; de måste vika inför den absoluta nödvändigheten att på nytt ordentligt få i gång det frivilliga sparandet, inte minst bland de stora grupperna småsparare.

Det är alltså extraordinära åtgärder i en extraordinär situation, som reservanterna föreslår.

Om sparandets nödvändighet kan man yttra sig mycket kortfattat. På den punkten råder väl inga delade meningar.

Sparandet är nödvändigt för att åstadkomma eu hållbar balans i samhällsekonomin; sparandet är nödvändigt för att de många medborgarna skall få en reellt ekonomiskt inflytande; sparandet är

Om kontantpremiering av enskilt sparande.

nödvändigt som uttryck för en nödvändig känsla av ansvar för framtiden, en känsla som under alla förhållanden är ofrånkomlig i ett fritt samhälle.

Mot de framställda förslagen har i huvudsak invändningar av praktisk administrativ art riktats. Det har sagts, att det kontrollförfarande, som blir nödvändigt, blir tungt, dyrbart och besvärande för spararna. Det ligger någonting i den anmärkningen — det skall öppet medges. Det kontrollförfarande, som blir nödvändigt, är inte önskvärt. Men man skall inte överdriva nackdelarna. Det är ändå fråga om ett rutinarbete, ett rutinarbete inom taxeringsnämnderna och i sparinstitutionerna, som inte kan ha den skrämmande tyngd som utskottsmajoriteten tycks utgå ifrån.

Kontrollsystemet blir icke effektivt, har det sagts. Nej, säkerligen inte till hundra procent — det blir inget kontrollsystem — men omöjligheten att konstruera en administrativ övervakning, som till hundra procent täcker alla risker, har sannerligen inte avhållit den svenska riksdagen tidigare från att fatta vittgående beslut. Till slut blir det ändå fråga om en avvägning mellan de administrativa nackdelarna och de samhälls-ekonomiska fördelarna, och där har det förefallit oss uppenbart, att de samhälls-ekonomiska fördelarna väger tyngre och att de väger så tungt, att man medvetet skall ta de risker, som det förslag för med sig som vi lagt fram.

Herr talman! Den oro man hyser för att något av det goda, som nu skulle tillfalla nysparandet, också skulle råka ramla på det äldre sparandet, förefaller mig förhållandevis omotiverat. De människor, som för några år sedan eller många år sedan har lagt undan sparpengar och fortfarande har dem undanlagda, har sannerligen blivit behandlade på ett sådant sätt, att det kan anses väl försvarligt, om något av hävorna — det blir dock i form av smulor — skulle tillfalla dem i nuvarande situation.

Jag yrkar, herr talman, bifall till den reservation som avgivits till detta betänkande av herr Nordenson m. fl.

Herr SUNDVIK: Herr talman! Jag kan i stort sett instämma med den föregående talaren i fråga om sparsamhetens betydelse i samhället. De statliga myndigheterna och många andra institutioner har också visat stor intresse för att befrämja sparandet under senare år — jag vill erinra om sparobligationernas tillskapande och om lönsparandet — och på det sättet har man gjort försök att befrämja penning-sparandet. De enskilda sparinstitutionen har också under dessa år visat stort intresse för att befrämja penningssparandet.

Att sparandet fluktuerar beror helt naturligt, såsom herr Svärd sade, på möjligheterna att spara. Det är klart att det penningvärdesfall som har inträffat på senare tid i stor utsträckning har motverkat sparandet, men jag tror att också andra orsaker har spelat en viss roll härvidlag. Dit hör de sociala åtgärder som samhället har vidtagit. Jag vill erinra om att statstjänstemännens pensioner höjts och att pensionering införts för kommunala tjänstemän och i stor utsträckning även för privata tjänstemän. Jag är säker på att detta i viss mån medverkat till att man inte känt samma behov som tidigare att spara för att trygga ålderdomen.

För att exemplifiera detta skall jag återge ett samtal, som jag för någon tid sedan hade med en förvärvsarbetande hustru här i Stockholm. Mannen var statsanställd, och jag tror att de båda hade rätt goda inkomster. De var barnlösa. Jag frågade henne om de inte hade stora möjligheter att spara. Men hon sade att hennes man resonerade som så: »Jag är statsanställd, och när jag blir sjuk får jag ersättning från staten. När jag går till läkare får jag också ersättning, och när jag blir gammal får jag pension från staten. Det finns ingen anledning för mig att spara.»

Jag tror att detta resonemang går igen i rätt stor utsträckning hos betydande befolkningsgrupper här i landet och att den ökade sociala tryggheten är en av orsakerna till att sparandet har minskat under de senare åren.

Av utskottsutlåtandet framgår, att fi-

Om kontantpremiering av enskilt sparande.

nansministern har visat intresse för denna fråga. Han har tillkallat en utredningsman, och denne har lagt fram ett förslag. Man har sedan gått igenom detta i finansdepartementet och funnit att det inte förelåg stora möjligheter att gå fram på den av utredningsmannen föreslagna vägen. Utskottet har accepterat dessa synpunkter.

Med anledning därav, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SVÄRD: Herr talman! Det är naturligtvis alldeles riktigt, att de psykologiska sammanhangen bakom sparandet befinner sig i ett delvis annat läge nu än på den tid, då det framstod som nödtvång för en stor majoritet av svenska folket att spara. De sociala åtgärderna — både de som det allmänna har vidtagit och de som enskilda företag har åtagit sig — har förändrat *en* av förutsättningarna för sparandet. Det är intet argument mot de sociala åtgärderna, men det är ett argument för en ekonomisk politik, som kan göra sparandet lockande även när det icke är nödtvunget. Detta förhållande komplicerar problemet, men löser det inte.

Jag måste för min del bara kort och gott konstatera, att jag tror att möjligheterna att vidmakthålla ett tillräckligt stort sparande under de säkrare samhällsförhållanden i vilka vi nu lever är ett av de stora problemen för vår tid — ett av de stora ekonomiska problemen och ett av de stora samhälleliga problemen. För mig är nämligen det enskilda sparandet inte bara en tillfällig nödvändighet. Det är en nödvändighet på sikt, det är en nödvändighet för fortbeståndet av vad jag kallar ett fritt samhälle.

I motsats till utskottets ärade talesman kan jag inte fatta, att det i år har inträffat någonting av den omfattning eller art, att bankoutskottets förra året klart demonstrerade positiva intresse behövde förbytas i ren negativism. Bankoutskottet var under alla förhållanden förra året ense om att det vore »i högsta grad önskvärt att genom särskilda åtgärder

söka uppmuntra till en ökning i det frivilliga enskilda sparandet på kort sikt». Inte kan det väl vara så, att vissa lösryckta statistiska data från sparbankernas verksamhet kan ha ändrat situationen så väsentligt, att denna inställning måste försvinna?

Sedan vill jag bara, herr talman, framhålla att det inom finansdepartementet föreligger ett konkret förslag, utarbetat i en promemoria. Det föreligger alltså en lösning inom departementet. Jag har inte hört, att det skulle ha anförts sådana skäl mot denna lösning — som naturligtvis har spelat en mycket stor roll för reservanternas förslag — att lösningen fördenskull måste överges.

Herr talman! Jag tror att de grundläggande motsättningarna mellan majoriteten och minoriteten i bankoutskottet är rätt obetydliga. Det är här såvitt jag kan förstå huvudsakligen en fråga om att antingen i handling demonstrera det intresse man hyser eller avstå från att demonstrera ett sådant intresse.

Herr BJÖRNBERG: Herr talman! Då jag råkar vara en bland de många, som inom penninginstituten har till uppgift att verka för ökat frivilligt enskilt sparande, måste jag med glädje och tillfredsställelse hälsa varje förnuftigt initiativ för att stödja denna sparverksamhet. Vi har sannerligen för närvarande ingen lätt uppgift och ingen tacksam uppgift när det gäller att verka för ökat sparande. Det finns så mycket som motsvarar sparandet i vår tid. De många och skärpta skatterna lockar inte till något ökat sparande — vilket ju mycket kraftigt påtalades här i förrgår, då vi behandlade skattefrågorna. Inte heller räntenivån innebär någon sparstimulans. Därtill kommer den omständigheten, som utskottets ärade talesman här framförde, att den större trygghet som skapats genom våra sociala reformer, givetvis motverkar sparandet. Den salen är alldeles uppenbar.

Men, herr talman, jag har likväl den bestämda uppfattningen, att vi skulle kunna hålla intresset för sparandet vid liv och att vi väsentligt skulle kunna

Om kontantpremiering av enskilt sparande.

öka sparandet, om vi bara kunde få bukt med penningvärdeförsämringen. Ty det är, såsom herr Svärd gav uttryck för, ett oeftergivligt villkor för ökat sparande, att vi får ett stabilt penningvärde. Det har säkerligen redan sagts många gånger i denna kammar, men det kan inte nog poängteras.

Jag skulle, herr talman, vilja framhålla att den stora skaran sparpropagandadister i våra penninginstitut, i våra försäkringsbolag o. s. v. utför ett mycket intresserat och trots allt framgångsrikt arbete. De har inspirerats av tron på sin uppgifts samhällseliga betydelse. De har trots — alldeles som herr Svärd så värtaligt framhöll här — att sparandet är karaktärsuppbyggande och välståndsbefrämjande för den enskilde. Och vad samhället beträffar, mina damer och herrar — vart skulle det leda, om det inte funnes sparare, som skapade kapital och ställde detta kapital till produktionens förfogande? Otaliga är de medborgare som förmåtts att lägga undan slant efter slant för att få litet mera av glädje och trygghet på gamla dagar eller för att ge sina barn en bättre start i livet. De kanske har förmåtts till detta sparande av den statliga sparpropagandan eller av bankerna och försäkringsbolagen.

Men vad har resultatet blivit? Jo, att en stor del av de sparade pengarnas värde är borta. Många av dessa människor har sett en väsentlig del av frukten av ett livslångt arbete och sparande gå till spillo. Alla de som inom bankerna och försäkringsbolagen arbetat för ökat sparande måste känna detta ganska bittert. Kanske en eller annan har en känsla av moralisk belastning för att han försökt förmå folk att tro på statens pengar — att tro att sentensen »Hinc robur et securitas» inte är tomma ord.

Här har väckts ett par motioner i syfte att främja sparandet. Den ena föreligger nu, den andra kommer under nästa punkt på listan. Jag må säga, att det är glädjande att motionerna har framlagts, ty de ger uttryck för en ärlig vilja att främja sparandet och en tro på sparandets betydelse. Men, herr talman, jag

måste ändå säga, att det är och förblir bara ett styckeverk, så länge inte det väsentligaste av allt sker, nämligen att vi får ett fast penningvärde.

Om jag nu skulle väga dessa båda motioner mot varandra — det är min väntningen att göra — måste jag säga, att den motion som är väckt av herr Svärd m. fl. synes mig vara den som väger tyngst, detta sagt med allt beaktande av och all respekt för den andra motionen. Jag måste fråga mig om denna senare motion, som syftar till något slags kombination av skatteavdrag och indexreglerat kapital, är den lyckligaste vägen. Man kan ju undra, varför en del pengar som sparas skall vara värdefasta, men inte andra pengar. Jag tror också att indexregleringen kan ha en ganska farlig psykologisk effekt. Folk kanske resonerar som så: Ja, för att man skall få något sparande till stånd måste man indexreglera nysparandet. Vart tar det då vägen med de andra pengarna? Skall värdet på dem rutscha ned ytterligare? Skall inflationen fortgå ohejdat?

Dessutom tror jag inte att det är klokt att börja indexreglera på alla möjliga områden. Då kan man befara att det väsentligaste kommer i skymundan: kravet på ett fast penningvärde.

Herr talman! Fastän jag inte har någon övertro på effekten av de åtgärder, som föreslagits i motionen, ber jag dock få yrka bifall till densamma. Jag tror att den är ett steg i rätt riktning.

Herr SUNDVIK: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord till herr Svärd. Att utskottets och reservanternas ståndpunkt beträffande lönsparandet i stort sammanfaller är riktigt. Men när han säger att vi har ändrat ståndpunkt från föregående år får jag erinra honom om att på grund av den positiva ståndpunkt, som vi intog i fjol, har det företagits en utredning, och av denna har det framgått att det skulle vålla stora svårigheter att genomföra vad man syftade till. Det är detta skäl som har gjort att utskottet har intagit den ståndpunkt det nu har intagit.

Om kontantpremierung av enskilt sparande.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr **WERNER**: Herr talman! Jag tror att vi kan konstatera att det råder en ganska enhällig mening inte bara i riksdagen utan även inom breda lager av vårt folk om nödvändigheten av ett ökat sparande och även om vikten av att skapa ett fast penningvärde. Det behövs inga långa diskussioner om den saken här nu.

Men när det gäller att åstadkomma dessa resultat skiljer sig meningarna kanske något. De vägar som anvisats i motionerna är kanske av sådan art, att de inger vissa betänkligheter. Det är ju rätt märkligt att man i den allmänna diskussionen, särskilt från högerns sida, vänder sig emot subventionssystemet och speciellt kontantsubventionerna men ändå här anvisar en väg — låt vara att den skulle vara mycket effektiv — som går ut på att den som insätter medel i en bank, i ett livförsäkringsbolag som premie för kapitalförsäkring o. s. v. skulle under i motionen angivna villkor erhålla en summa av statsmedel, som utgjorde 25 procent av de insatta eller sparade medlen. Jag tror att det kan finnas anledning att överväga saken en smula, då vi nog måste iaktta mycket stor försiktighet med att öka statens utgifter. Här framställer man å ena sidan krav på ökade statsutgifter i olika avseenden och å andra sidan samtidigt ett mycket motiverat och bestämt krav på minskade skatter. Jag undrar hur dessa saker egentligen kan gå ihop?

Inför de svårigheter som här har rest sig mot att tillmötesgå motionärernas önskemål har utskottet icke sett någon annan möjlighet än att avstyrka motionen, vilket jag för min del har biträtt inom utskottet.

Herr **JOHANSON, KARL AUGUST**: Herr talman! Herr Sundvik anförde ett exempel som jag inte kan låta stå oemotsagt. Han sade ungefär så, att han hade träffat ett barnlöst par där både mannen

— som var statstjänare — och hustrun hade inkomst, och de ansåg att de inte skulle behöva spara någonting för gamla dagar, därför att de hade vissa förmaner, fri läkare, pension o. s. v.

Jag protesterar mot denna uppfattning. Jag har vistats bland statstjänare praktiskt taget hela mitt liv och jag är pensionerad. Skillnaden mellan den utgående pensionen och den tidigare lönen är så pass stor, att varje förständig statstjänare måste se om sitt hus medan tid är och spara de slantar som det finns möjlighet att spara. Därom råder ingen som helst tvekan. Statstjänarna, herr Sundvik, intar inte någon särställning då det gäller att spara pengar.

Herr **SVÄRD**: I anledning av herr Werners anförande skall jag, herr talman, bara kort och gott konstatera att jag föredrar — om jag får uttrycka saken så — en överbalansering av de enskilda hushållens budget framför en överbalansering av statens budget. Jag föredrar med andra ord ett frivilligt och enskilt sparande framför ett statligt tvångssparande. I den mån jag därvid skiljer mig från herr Werner beklagar jag — herr Werner!

Herr **PETRÉN**: Herr talman! Jag vill endast i stort sett instämma i de synpunkter som förts fram av reservanterna. Även jag har den uppfattningen att en stimulans till nysparande behövs, men jag anser att en lämpligare väg än kontant gottgörelse är att gå vägen över en skatterestitution. Detta är anledningen till att jag för min del inte kan i voteringen biträda reservanterna utan i stället i nästa ärende på föredragningslistan kommer att yrka bifall till ett förslag, som går ut på stimulans till nysparande med hjälp av skatterestitution.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som

Om skatterestitution vid sparande.

innefattades i den av herr Nordenson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svärd* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Nordenson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svärd* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 19.

Därjämte hade 12 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om skatterestitution vid sparande.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 49, i anledning av väckta motioner med förslag till förordning angående skatterestitution vid sparande åren 1952 och 1953.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 101 av herr *Lindblom* m. fl. och II: 133 av herr *Sjölin* m. fl.

hade hemställts, att riksdagen måtte antaga i motionerna införd förslag till förordning angående skatterestitution vid sparande åren 1952 och 1953.

I det av motionärerna framlagda förordningsförslaget voro 1, 6 och 8 §§ så lydande:

1 §.

Skattskyldig fysisk person, som under beskattningsår, för vilket taxering av beskattningsnämnd i första instans verkställs år 1953 och 1954, gör insättning av sin inkomst under året å sparkonto, skall under de förutsättningar, som i denna förordning stadgas, erhålla restitution av honom på grund av nämnda taxeringar påförd statlig och kommunal inkomstskatt med belopp motsvarande 20 procent å det under respektive år insatta beloppet (*sparbeloppet*), dock för vardera året å högst 2 000 kronor för varje skattskyldig eller, vid sambesättning, för båda makarna tillsammans.

6 §.

För att skattskyldig skall komma i åtnjutande av i första paragrafen angiven skatterestitution, skall sparbeloppet inestå å sparkonto till utgången av år 1956 i vad avser sparande under år 1952 och till utgången av år 1957 i vad avser sparande under år 1953.

Uttages på sparkonto insatt belopp tidigare än vad här stadgats, skall skatterestitutionen i motsvarande grad minskas.

8 §.

Skulle vid utgången av år 1956 respektive 1957 penningvärdet ha sjunkit och socialstyrelsens levnadskostnadsindex till följd härav stigit med minst 10 procent i förhållande till det index, som fastställdes för det kvartal, då insättning skedde, skall sparkontot av statsmedel tillgodoföras ett belopp motsvarande stegringen av levnadskostnadsindex under den tid sparbeloppet varit insatt å kontot.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på åberopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I:

Om skatterestitution vid sparande.

101 av herr Lindblom m. fl. och II: 133 av herr Sjölin m. fl. med förslag till förordning angående skatterestitution vid sparande åren 1952 och 1953 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

I) av herrar *Kristensson* i Osby, *Petrén*, *Sjölin* och *Strandh*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de likalydande motionerna I: 101 av herr Lindblom m. fl. och II: 133 av herr Sjölin m. fl., för sin del antaga i reservationen infört förslag till förordning angående skatterestitution vid sparande åren 1952 och 1953;

II) av herrar *Velander*, *Wehtje* och *Hagberg* i Malmö, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **PETRÉN**: Herr talman! I föreliggande motion föreslås en stimulans av nysparande genom skatterestitution.

Det är egentligen beklagligt att denna motion inte har kunnat behandlas gemensamt med den tidigare, av bankoutskottet behandlade motionen. Det hade då varit möjligt att få en jämförande sakbehandling. Jag har tidigare i andra sammanhang uttalat mig för att man om möjligt skulle ha försökt ordna ett sammansatt utskott. Detta har nu tyvärr inte varit möjligt. Därför går det inte att få till stånd de jämförelser mellan dessa båda olika förslag, som man egentligen skulle önska.

Vi är ju alla på det klara med betydelsen av att sparandet hålles uppe, så att det blir möjligt att förverkliga de investeringar som är både nödvändiga och önskvärda i framtiden. Det är klart att en sådan sparstimulerande åtgärd som skatterestitutionen innebär inte i längden kan ha så stor betydelse för sparandet. På lång sikt är den enda rätta jordmånen för sparandet att man har ett fast penningvärde och inte för högt skattetryck. Nu har vi haft en rad av år med fallande penningvärde och stigande skattetryck. Det har lett till att sparandet har gått starkt tillbaka. Under

1951 har visserligen skett en återhämtning, men inte minst mot bakgrunden av att vi nu inte kan se fram mot någon mera väsentlig skattelättnad av allmän omfattning, anser jag det för min del värdefullt att man i varje fall för nyspararna ordnar med en skattelättnad i form av skatterestitution.

Jag skall inte, herr talman, mera utförligt tala om denna motion, eftersom samma motion förelåg vid höstriksdagen och då blev föremål för debatt i denna kammare med inlägg även från min sida. Jag vill helt kort yrka bifall till reservationen.

Herr **SJÖDAHL**: Herr talman! Det görs många olika försök att uppmuntra till ökat sparande. Vad som har skett under föregående år vittnar dock rätt tydligt om att vad som i det stora hela ökar eller minskar sparandet i landet är krafter, för vilka de åtgärder som här är föreslagna från folkpartiets sida betyder ingenting eller mycket litet. Förra året hade vi ändå ett ökat personligt sparande på mellan en och en och en halv miljard kronor, enligt konjunkturinstitutets beräkningar.

Hur aktningsvärt det än är att försöka stimulera till sparande på olika sätt, tror jag att utskottet har rätt då det säger, att det förslag som här har framlagts från folkpartiets sida knappast är i det skick att det kan läggas till grund för något riksdagens beslut. Det är synnerligen invecklat.

Jag skulle kanske inte uppta kammarens tid med att i utförligare mån redogöra för förslaget, men jag vill erinra om att deklaranter enligt förslaget till sin deklARATION skulle foga en bestyrkt uppgift på vad han har insatt i sparkonto eller på annat sätt sparat av sin årsinkomst för året. Denna uppgift skulle sedermera taxeringsnämnden pröva, därefter skulle vederbörande få skatterestitution. Men sparbeloppet skall inestå på sparkonto till 1956 respektive 1957; tar vederbörande ut pengar dessförinnan skulle han återställa av restitutionen vad som motsvarar den kor-

Om skatterestitution vid sparande.

tare tid som sparmedlen stått inne. Därtill kommer att man också skulle få göra avdrag för en nytagen eller utökad kapitalförsäkring, dock inte till den del av premierna som överstiger de 200 respektive 400 kronor, som man redan nu får göra avdrag för. Dessliques skulle man genom något slags indextillägg ta hänsyn till mera betydande ändringar i levnadskostnadsindex.

Hur kan egentligen herrarna tro att ett sådant förslag är i det skick, att det bör framläggas och antas av riksdagen? Att det framlägges får folkpartiet ta ansvar för, men om det antoges finge riksdagen ta ansvaret, och ett så tillkrånglat och komplicerat förslag har inte den karaktär som ett — om jag så får säga — för folkliga ändamål tillkommet förslag bör ha.

Jag finner, herr talman, att utskottet haft fullt giltiga skäl att avstyrka detsamma. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr VELANDER: Herr talman! Jag har vid voteringen i kammaren nyss röstat för bifall till den reservation, som varit fogad till bankoutskottets utlåtande nr 25. Därav följer, att jag jämväl är intresserad av det syfte, som uppbar reservationen till bevillningsutskottets föreliggande betänkande.

Jag har emellertid redan i ett tidigare sammanhang uttalat min tveksamhet inför förslaget till den del det gäller kompensation för penningvärdeförsämringen. Jag hyser fortfarande sådan tveksamhet. Det är nämligen inte möjligt för mig att gå in för en sådan princip utan en klarläggande utredning om och i vilken omfattning och i vilka sammanhang det allmänna bör och kan gå in för dylika garantier.

Jag tillåter mig sålunda, herr talman, yrka bifall till reservationen med utslutande av 8 § i författningstexten och att såsom en följd därav 9 § och 10 § måtte få nr 8 och 9.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att i avseende på det nu förevarande betän-

kandet yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Kristensson i Osby m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Velander*, att sistnämnda förslag skulle antagas med den ändring i det av reservanternas tillstyrkta förordningsförslaget, att 8 § utelämnades och de båda följande paragraferna erhöles därav betingad ändrad nummerbeteckning.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i herr Kristenssons i Osby m. fl. reservation.

Herr *Velander* äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 49 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Kristensson i Osby m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits bifall till herr *Velanders* yrkande.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen

Om skatterestitution vid sparande.

ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Petrén* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 27;

Nej — 51.

Därjämte hade 31 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 49, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Velanders* under överläggningen gjorda yrkande.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 27.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr talmannen hemställde nu, att behandlingen av de båda återstående ärendena på föredragningslistan måtte få uppskjutas till ett annat sammanträde.

Denna hemställan bifölls.

På framställning av herr talmannen beslöts att samtliga denna dag för andra gången bordlagda ärenden, utom konstitutionsutskottets utlåtande nr 28 och betänkande nr 29 samt andra lagutskottets utlåtande nr 44, skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 268, angående val av fullmäktige i riksbanken med suppleanter; och

nr 273, angående val av fullmäktige i riksgäldskontoret med suppleanter;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 269, för herr Axel Ludvig Rubbestad att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 270, för herr Gustaf Filip Natan Kristensson att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 271, för herr Gustaf Sanfrid Elofsson att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 272, för herr Gustaf Napoleon Kollberg att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 274, för herr Erik Herman Kling att vara ordförande i riksgäldskontoret;

nr 275, för herr Bernhard Näsgård att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 276, för herr Erik Rudolf Hagberg att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 277, för herr Anders Sven Hedqvist att vara suppleant för ordföranden i riksgäldskontoret;

nr 278, för herr Anders Petter Pettersson att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret; och

nr 279, för herr Gustaf Emanuel Birke att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret.

Anmälades och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen.

nr 318, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om godkännande av han-

delsöverenskommelse mellan Sverige och Japan m. m.; samt

nr 319, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om ratifikation av konsularkonvention mellan Sverige och Storbritannien.

Anmäldes och bordlades

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om extra tillägg för år 1952 å folkpensioner m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 5, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; ävensom jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 41, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket;

nr 42, angående uppskov med behandlingen av vissa till utskottet hänvisade ärenden;

nr 43, med anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag till stipendier m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 44, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hem-

ställan om anslag till Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstudier; samt

nr 45, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Ersättning till statens domäners fond för utgifter för avlöningar vid statens skogsskolor m. m. samt till Ersättning till statens domäners fond för utgifter för provisorisk skogsskolekurs jämte i ämnet väckt motion.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Undertecknad får härmed vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 24 t. o. m. 31 maj 1952 för deltagande i sammanträde med Europarådets rådgivande församling i Strasbourg.

Stockholm den 23 maj 1952.

Bengt Elmgren.

Den begärda ledigheten beviljades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.43 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.